

ผลกระทบของการออกพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติต่อสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์

วพ332.12

33A0165102

ผ381ผ

Title : ผลกระทบของการออกพันธบัตรออมทรัพย์
ศูนย์สนเทศและหอสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผาสุข จันทกร

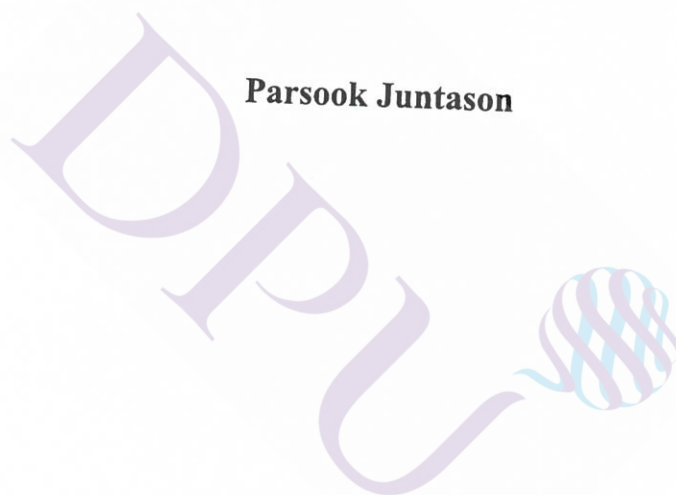
ภาคินพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

พ.ศ. 2546

ISBN 974-281-900-9

**The Effect of Government Saving Bond on Commercial Bank's
Liquidity**

Parsook Juntason

**A Term Paper Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics**

Department of Economics

Graduate School, Dhurakijpundit University

2003

ISBN 974-281-900-9

เลขทะเบียน	0165102
วันลงทะเบียน	22 มี.ค. 2547
เลขวิทยานิพนธ์	วท 332.12 พ341พ [1546] 02

ใบรับรองภาคินิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ ผลกระทบของการออกพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติ ต่อสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์

เสนอโดย นายผาสุข จันทศร

สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ (การเงินการคลัง)

อาจารย์ที่ปรึกษาภาคินิพนธ์ รศ.ดร.สมพงษ์ อรพินท์

อาจารย์ที่ปรึกษาภาคินิพนธ์ร่วม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบภาคินิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ

(ดร.ชัยวัฒน์ คนจริง)

.....กรรมการที่ปรึกษาภาคินิพนธ์

(รศ.ดร.สมพงษ์ อรพินท์)

.....กรรมการ

(ดร.รังสรรค์ หทัยเสรี)

.....กรรมการ

(ผศ.อนุชา จินตกานนท์)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

วันที่ 29 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2546

หัวข้อภาคนิพนธ์	ผลกระทบของการออกพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติต่อสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์
ชื่อนักศึกษา	ผาสุข จันทศร
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ อรพินท์
สาขาวิชา	เศรษฐศาสตร์
ปีการศึกษา	2546

บทคัดย่อ

จากการที่รัฐบาลเปิดให้ประชาชนและองค์กรสาธารณะซื้อพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติมูลค่า สามแสนห้าพันล้านบาท ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม ถึง 30 สิงหาคม 2545 เป็นต้นมานั้น

โดยที่การออกพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติมูลค่าสามแสนห้าพันล้านบาท ดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งถือเป็นแหล่งเงินออมที่สำคัญของประชาชนส่วนใหญ่ โดยที่ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่ให้บริการด้านเงินฝาก(แหล่งเงินทุน)เพื่อนำไปสู่การให้บริการด้านการปล่อยสินเชื่อ ดังนั้น หากปริมาณเงินในระบบของประเทศถูกดูดออกไปโดยภาครัฐที่เข้ามาแย่งแหล่งเงินทุนกับธนาคารพาณิชย์แล้วนั้น ย่อมหมายความว่าธนาคารพาณิชย์จะได้รับผลกระทบต่อด้านสภาพคล่อง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสู่การปล่อยสินเชื่อในภาคเอกชนได้ในที่สุด

วัตถุประสงค์หลักของศึกษานี้ เพื่อวิเคราะห์สถานะศึกษาฐานะสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ก่อนและหลังการออกพันธบัตรฯ เพื่อเปรียบเทียบถึงผลกระทบต่อเงินฝากโดยกลไกการทำงานของตัวคุณทวิทางการเงินที่ส่งผลกระทบต่ออุปทานของเงิน (money supply) และสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ อันเนื่องมาจากการออกพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติ ซึ่งการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ดังกล่าวใช้ข้อมูลทุติยภูมิในช่วง มกราคม พ.ศ. 2543 ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2546

จากการศึกษาพบว่า การออกพันธบัตรช่วยชาติมูลค่า สามแสนห้าพันล้านบาท ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจาก ปริมาณเงินในประเทศและสภาพคล่องธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีสภาพคล่องส่วนเกินที่มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2543 ซึ่งสอดคล้องกับ อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝากมีอัตราส่วนที่เริ่มลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เช่นกัน อีกทั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูยังนำเงินที่ได้จากการออกพันธบัตรออมทรัพย์ ๙ ครั้งนี้

มาไถ่ถอนภาระจากบัตรเงินฝาก(Negotiable Certificate of Deposit)ที่จะครบกำหนด ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ จึงทำให้ปริมาณเงินกลับเข้ามาในระบบเหมือนเดิม ประกอบกับการที่กองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ นำเงินที่ได้จากการออกพันธบัตรออมทรัพย์ ๕ ครั้งนี้ไปชำระคืนเงินกู้ยืมระยะสั้นในตลาดซื้อคืนพันธบัตรที่ทางกองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ เป็นผู้กู้ในตลาดรายใหญ่ โดยการลดสัดส่วนการกู้เงินในตลาดดังกล่าว ทำให้ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ตามไปด้วย และจากการศึกษาโดยใช้แบบจำลองตัวทวิคูณทางการเงินมาประกอบการวิเคราะห์แล้วผลปรากฏว่า ค่าตัวคูณทวิทางการเงินมีการทำงานไม่เต็มที่เนื่องจากธนาคารมีสภาพคล่องและสภาพคล่องส่วนเกินอยู่มากจึงทำให้ไม่มีผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับปริมาณเงินในระบบ

สรุป โดยรวมแล้วการออกพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติมูลค่าสามแสนห้าพันล้านบาท ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องและไม่ส่งผลกระทบต่อระบบแหล่งเงินทุนของธนาคารพาณิชย์(แหล่งเงินออมของประชาชนส่วนใหญ่)ที่จะนำไปสู่การให้บริการด้านการปล่อยสินเชื่อของระบบธนาคารพาณิชย์

9

Term Paper Title	The Effect of Government Saving Bond on Commercial Bank's Liquidity
Name	Parsook Juntason
Term Paper Advisor	Assoc.Prof.Dr. Sompong Orapin
Department	Economics
Academic Year	2003

ABSTRACT

On July 15, 2002 until August 30, 2002, government has provided the general public with the opportunity to buy Bht 350,000 million Government Saving Bond as a part of the measure in lessening the debt burden of Financial Institutions Development Fund

The impact of such initiative may has impact on the liquidity of commercial banks due to the fact that public savings are also the main source of fund for commercial banks. Thus, a part's absorbed by competing government sector, there should be problem on the commercial bank's liquidity status.

The purpose of this study is to analyze the effect of government saving bond on commercial bank's liquidity before and after the issue of the bond; and to a compare the deposit diversion and Money Supply multipliers. and data during the analysis employed period January 2000 - June 2003.

The study found that the issuance of Bht 350,000 million government saving bond has no effect on commercial bank's liquidity due to the fact that excess liquidity retained by the entire banking system has obviously been growing continuously since the beginning of the year 2000 which coincided with the loan to deposit ratio that has been declining since the year 2000 onwards. Moreover, Financial Institutions Development Fund has used the generated money in buying back Negotiable Certificate of Deposit before maturity leading to the even out effect between inflow and outflow of money supply. In addition, if the Financial Institutions Development Fund repays short term loans in the repurchase market where it is a major borrower and thus lower the loan proportion in the market, the impact should even be lowered. The study

using multiplier as part of the analysis, the result revealed that multiplier did not function effectively due to the excess liquidity held by commercial banks.

In summary, Bht 350,000 million Government Saving Bond has no effect on liquidity of commercial banks and their main sources of fund.

กิตติกรรมประกาศ

ภาคินิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ทำให้ผู้เขียนซาบซึ้งในพระคุณของ
รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ อรพินท์ อาจารย์ที่ปรึกษาภาคินิพนธ์ที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการให้
คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อผิดพลาดให้เป็นอย่างดี และผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ดร.ชัยวัฒน์
คนจริง ประธานกรรมการสอบภาคินิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา จินตกานนท์ และ
ดร.รังสรรค์ หทัยเสรี ที่กรุณาให้คำแนะนำทางวิชาการ เพื่อให้ภาคินิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่ง
ขึ้น

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณบิดา มารดา และครอบครัวที่ให้การสนับสนุนในทุก ๆ
เรื่องจนสามารถทำให้ภาคินิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี

อนึ่ง หากภาคินิพนธ์นี้มีคุณค่าและประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของผู้สนใจ ผู้เขียนขอ
อุทิศให้แก่บุพการีและผู้มีพระคุณทุกท่าน ส่วนข้อผิดพลาดและข้อบกพร่องต่างๆ ผู้เขียนขอรับไว้แต่
เพียงผู้เดียว

ผาสุข จันทศร

ธันวาคม 2546

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1.บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	4
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	4
ขอบเขตการศึกษา.....	5
2.ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎี.....	6
ทบทวนวรรณกรรม.....	6
ทฤษฎีการวัดปริมาณเงิน.....	7
ทฤษฎีเกี่ยวกับฐานเงิน.....	12
ทฤษฎีตัวชี้ทางการเงิน.....	12
3.การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์.....	29
ความหมายและหน้าที่ของธนาคารพาณิชย์.....	29
เป้าหมายของการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์.....	29
โครงสร้างเงินทุน และการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์.....	31
สภาพคล่องและเงินสำรองของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย.....	37
4.การลงทุนในพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติ.....	44
สาเหตุที่จูงใจที่ให้นักลงทุนเลือกที่จะลงทุนในพันธบัตรออมทรัพย์ฯ.....	44
เงื่อนไขการลงทุนในพันธบัตรออมทรัพย์ฯ.....	44
ผู้มีสิทธิซื้อ.....	46
การคำนวณดอกเบี้ย.....	48

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

5.แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา.....	56
แบบจำลองการสร้างเงินฝากและการทำลายเงินฝากของระบบ ธนาคารพาณิชย์อย่างง่าย.....	56
แบบจำลองการสร้างเงินฝากและการทำลายเงินฝากของระบบ ธนาคารพาณิชย์ในกรณีที่มีการไหลออกของเงินตรา.....	57
การวิเคราะห์ Money multiplier	61
6.ผลการวิเคราะห์.....	62
การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ.....	62
การวิเคราะห์แบบจำลอง.....	68
การนำ Money multiplier ที่หาได้นำไปสู่การวิเคราะห์.....	70
7.สรุปและข้อเสนอแนะ.....	75
บรรณานุกรม.....	77
ภาคผนวก.....	80

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. แสดงการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์.....	3
2. แสดงการสร้างเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์.....	22
3. แสดงการทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์.....	24
4. แสดงอัตราส่วนการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องตามประกาศ ของธนาคารแห่งประเทศไทย.....	40
5. แสดงเงินสำรองส่วนเกินของระบบธนาคารพาณิชย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2545.....	41
6. แสดงเงินให้สินเชื่อ เงินฝาก และอัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝาก.....	43
7. แสดงราคาซื้อคืนก่อนครบกำหนดในช่วงเวลาต่างๆ.....	52
8. แสดงตัวอย่างวิธีการชำระเงิน.....	53
9. แสดงถึงปริมาณเงิน พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2546.....	62
10. แสดงเงินให้สินเชื่อ เงินฝาก และอัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝาก.....	65
11. แสดงยอดประมาณการคงเหลือของ NCDที่จะครบกำหนด.....	67
12. แสดงผลการประมาณของปริมาณเงินที่จะต้องหายไปจากระบบ ในช่วงที่มีการส่งมอบเงินในเดือน ก.ย -ต.ค พ.ศ. 2545.....	70

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.แผนภาพแสดงการหมุนเวียนของปริมาณเงินในระบบช่วงของ การออกพันธบัตรช่วยชาติ.....	2
2.แผนภาพแสดงปริมาณเงิน พ.ศ.2543 – พ.ศ.2546.....	64
3.แผนภาพแสดงสินทรัพย์สภาพคล่องและสินทรัพย์สภาพคล่องส่วนเกิน พ.ศ.2540 – 2546.....	66
4.แผนภาพแสดงปริมาณเงินในระบบ พ.ศ 2545.....	72
5. แผนภาพแสดงอัตราส่วนต่าง ๆ.....	73
6. แผนภาพแสดงตัวชี้วัดทางการเงิน.....	74

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

จากการที่รัฐบาลเปิดให้ประชาชนและองค์กรสาธารณะซื้อพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติ มูลค่า สามแสนห้าพันล้านบาท ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงิน ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม ถึง 30 สิงหาคม 2545 อันเป็นผลมาจากกองทุนฯ ประสบปัญหาทางการเงินและสภาพคล่องตลกดมา และเมื่อคำนวณภาระความเสียหายของกองทุนที่เกิดขึ้นแล้วคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งหมด 1,400,000 ล้านบาท ซึ่งจะแบ่งความเสียหายเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ได้รับการแก้ไขจากการออกพันธบัตรรัฐบาลในระหว่างปี พ.ศ. 2541 จำนวน 500,000 ล้านบาท

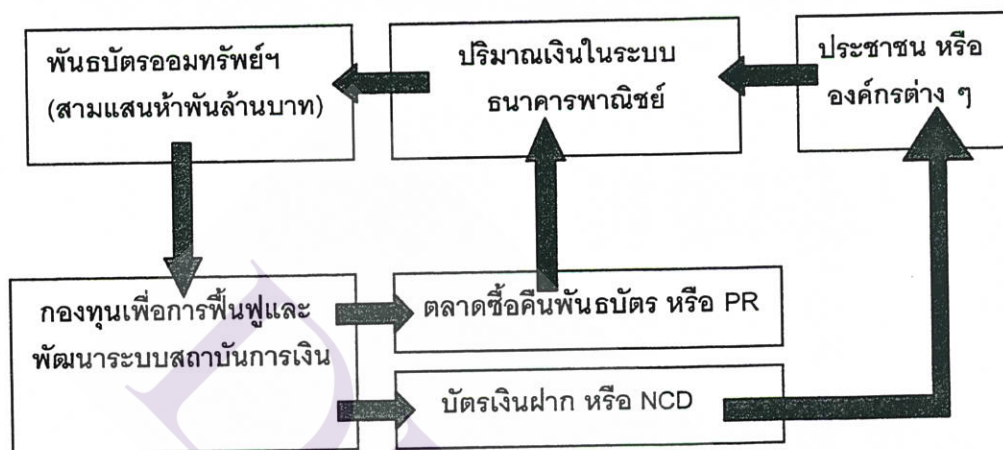
ส่วนที่ 2 กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงินได้ออกพันธบัตรจำนวน 120,000 ล้านบาท โดยมีกระทรวงการคลังกำกับและกำหนดจ่ายดอกเบี้ยจากงบประมาณแผ่นดิน

แต่อย่างไรก็ดี ยังมีบางส่วนที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอีกจำนวน 780,000 ล้านบาท ในจำนวนนี้กระทรวงการคลังจะดำเนินการชดเชยตามความเสียหายจริงที่เกิดขึ้นแก่กองทุนฯ โดยรัฐบาลได้ออกพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อช่วยเหลือกองทุนฯ ของกองทุนฯ และต้องพิจารณาถึงภาวะตลาดด้วยในการออกพันธบัตรวงเงินไม่เกิน 780,000 ล้านบาท ซึ่งจะมีการทยอยออกพันธบัตรตามความต้องการใช้เงิน

แต่เนื่องจากในช่วงเดือน สิงหาคม-ธันวาคม 2545 กองทุนมีภาระที่จะต้องชำระคืนเงินฝากแก่ผู้ฝากเงินของ 56 บริษัทเงินทุนประมาณ 115,000 ล้านบาท และมียอดกู้ยืมคงค้างในตลาดซื้อคืนอยู่ประมาณ 300,000 ล้านบาท กองทุนจึงมีความจำเป็นต้องออกพันธบัตรภายในปี 2545 รวมทั้งสิ้นประมาณ 305,000 ล้านบาท เน้นจำหน่ายให้แก่ผู้ออมเท่านั้น กล่าวคือ ผู้มีสิทธิซื้อ ได้แก่ บุคคลธรรมดา สหกรณ์ และมูลนิธิ ฯลฯ

ภาพที่ 1

แสดงการหมุนเวียนของปริมาณเงินในระบบช่วงของการออกพันธบัตรช่วยชาติฯ

ซึ่งผลของจากการพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติมูลค่าสามแสนห้าพันล้านบาทอาจนำมาสู่ผลกระทบต่อสภาพคล่องและสภาพคล่องส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์ อันเนื่องมาจากแหล่งเงินออมของประชาชนส่วนใหญ่ก็คือแหล่งเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ โดยธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่ให้บริการด้านเงินฝาก(แหล่งเงินทุน)เพื่อนำไปสู่การให้บริการด้านการปล่อยสินเชื่อ ดังนั้น หากปริมาณเงินในระบบของประเทศถูกดูดออกไปโดยภาครัฐที่เข้ามาแย่งแหล่งเงินทุนกับธนาคารพาณิชย์แล้วนั้น ย่อมหมายความว่าธนาคารพาณิชย์อาจมีผลกระทบต่อสภาพคล่องแล้วนำไปสู่ผลกระทบต่อการปล่อยสินเชื่อในภาคเอกชนได้ จากสถิติในช่วงเดือน สิงหาคม 2545 ถึงเดือน ตุลาคม 2545 ปรากฏว่าสภาพคล่องส่วนเกินในระบบธนาคารพาณิชย์ได้ลดลง จาก 1,226,471 ล้านบาท มาอยู่ที่ 1,039,686 ล้านบาทและ 1,045,372 ล้านบาทตามลำดับ แต่หลังจากเดือน พฤศจิกายน 2545 ถึงเดือน ธันวาคม 2545 เป็นต้นไปสภาพคล่องส่วนเกินกลับเพิ่มสูงขึ้น มาอยู่ที่ระดับ 1,104,977 ล้านบาทและ 1,116,946 ล้านบาทตามลำดับ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าการออกพันธบัตรดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องและสภาพคล่องส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์ในลักษณะใด

ตารางที่ 1 : การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์

หน่วย : ล้านบาท

สินทรัพย์สภาพคล่องธนาคารพาณิชย์ ทั้งระบบ(ณ สิ้นงวด)		2545					2546
		สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม	มกราคม
1	ส่วนประกอบของสินทรัพย์สภาพคล่อง						
1.1	หลักทรัพย์ซึ่งปราศจากการผูกพัน	1,439,069.0	1,253,025.0	1,250,761.0	1,309,929.0	1,319,932.0	1,343,809.0
1.2	เงินฝากที่รพท.	55,220.0	55,601.0	53,548.0	54,474.0	54,008.0	54,680.0
1.3	เงินสดที่ธนาคารพาณิชย์	52,286.0	50,690.0	51,417.0	52,238.0	57,828.0	56,471.0
2	สินทรัพย์สภาพคล่องที่ต้องดำรง	320,104.0	319,630.0	310,354.0	311,664.0	314,822.0	315,540.0
3	สินทรัพย์สภาพคล่องส่วนเกิน	1,226,471.0	1,039,686.0	1,045,372.0	1,104,977.0	1,116,946.0	1,139,420.0

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ภาคนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1.ศึกษาถึงผลกระทบต่อฐานะสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ หลังและก่อนการออกพันธบัตรฯ

2.เปรียบเทียบถึงผลกระทบจากการสร้างและการทำลายเงินฝากที่เป็นผลมาจากกลไกการทำงานของตัวคุณทวิทางการเงินที่ส่งผลกระทบต่ออุปทานของเงิน(money supply), ฐานเงิน(monetary base)และสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ อันเนื่องมาจากการออกพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สำหรับประโยชน์ที่จะได้รับจากภาคนิพนธ์ฉบับนี้มีดังต่อไปนี้

1.เพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์อีกทั้งยังเป็นแนวทางการเตรียมความพร้อมที่อาจจะถูกผลกระทบหากสภาพคล่องขาดหายไปจากระบบอันเนื่องมาจากการออกพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติในรุ่นต่อไป

2. เพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณาก่อนที่รัฐบาลจะออกพันธบัตรในรุ่นต่อไป โดยรัฐบาลควรจะต้องคำนึงถึงปริมาณเงินทั้งระบบ กลไกการทำงานของตัวคูณทวีทางการเงิน และสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ศึกษาถึงสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ในช่วง 1-2 ปี ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันว่า สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์มีสภาพคล่องมากน้อยเพียงใดและมีสภาพคล่องส่วนเกินเพียงพอสำหรับรองรับผลกระทบจากการออกพันธบัตรของรัฐบาลหรือไม่ โดยหากทางรัฐบาลออกพันธบัตรออมทรัพย์รวมทั้งสิ้น สามแสนห้าพันล้านบาทแล้วจะต้องคำนึงถึงปริมาณเงินที่มีในระบบด้วยว่าจะกระทบสภาพคล่องธนาคารพาณิชย์มากน้อยเพียงไรด้วยเช่นกัน

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เราสามารถวัดกลไกการทำงานที่เป็นผลมาจากการออกพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติ โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับ

1. ทบพวนวรรณกรรม
2. ทฤษฎีการวัดปริมาณเงิน
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับฐานเงิน
4. ทฤษฎีตัวคูณทวีทางการเงิน
5. และนำ Money multiplier ที่หาได้นำไปสู่การวิเคราะห์ของอุปทานของเงิน

(money supply) ,ฐานเงิน (monetary base) แล้วนำไปสู่ผลกระทบต่อสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย

1. จากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยานิพนธ์,วารสาร และบทความต่างๆ รวมถึงข้อมูลธนาคารจากพาณิชย์

2. รายงานประจำเดือนของธนาคารแห่งประเทศไทยโดยใช้ตารางที่ 2 และ ตารางที่ 16 เป็นสำคัญ โดยใช้ข้อมูลเป็นรายเดือนตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ.2543 ถึง เดือน มิถุนายน พ.ศ.2546

ขอบเขตการศึกษา

จำนวนของพันธบัตรออมทรัพย์สามแสนห้าพันล้านบาทที่ออกในช่วงวันที่ 15 กรกฎาคม ถึง 30 สิงหาคม 2545 แล้วเปรียบเทียบสภาพคล่องส่วนเกินที่ธนาคารพาณิชย์มีอยู่ทั้งระบบในช่วงก่อนและหลังจากการออกพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติ คือ มกราคม พ.ศ. 2543 ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2546

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎี

2.1 ทบทวนวรรณกรรม

มานพ ศรีสกุลวงศ์(2535)ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณเงินในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทฤษฎีภูมิรายปีตั้งแต่ปี พ.ศ.2510-2532 มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา และวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยแบบจำลองสมการถดถอยเชิงซ้อนโดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดธรรมดา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณเงินที่หมุนเวียนอยู่ในระบบเศรษฐกิจทั้งในความหมายแคบและความหมายกว้างมากที่สุดคือ สินเชื่อให้แก่ภาคเอกชน รองลงมาได้แก่ สินเชื่อให้แก่ภาครัฐบาลสุทธิ และสินทรัพย์ต่างประเทศสุทธิตามลำดับ

วาสนา มังคละมณี(2537)ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำรงเงินสดสำรองส่วนเกินของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยโดยใช้ข้อมูลทฤษฎีภูมิรายไตรมาสตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ.2529-2537 ผลการศึกษาพบว่า อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมระหว่างธนาคารพาณิชย์ ปริมาณเงินฝากประจำและตัวแปรฤดูกาล เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงเงินสดสำรองส่วนเกินของระบบธนาคารพาณิชย์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์และปริมาณเงินสดสำรองส่วนเกินในไตรมาสที่ผ่านมา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงเงินสดสำรองส่วนเกินของระบบธนาคารพาณิชย์ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุรัชย์ วิทวัสพงศธร(2539)การผ่อนคลายการปฏิวรรตเงินตราต่อการดำรงเงินสดสำรองส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยใช้ข้อมูลทฤษฎีภูมิรายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาส 1 ปี 2529 ถึงไตรมาส 4 ปี 2538 จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่สำคัญต่อปริมาณเงินสดสำรองส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์ ทั้งก่อนและหลังการผ่อนคลายการปฏิวรรตเงินตรา ได้แก่ ปริมาณเงินฝากเพื่อเรียกของธนาคาร ดัชนีราคาผู้บริโภค อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมระหว่างธนาคารพาณิชย์ในอดีต ปริมาณเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ในอดีต ซึ่งผลการทดสอบพบว่าหลังการผ่อนคลายการปฏิวรรตเงินตรา ปัจจัยทั้ง 4 มีอิทธิพลต่อปริมาณเงินสดสำรองส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์ลดน้อยลงเรื่อยๆ ตามขั้นตอนการผ่อนคลายการปฏิวรรตเงินตรา

ธนาธร อภินันท์ (2543)ปัจจัยที่กำหนดตัวทวีคูณทางการเงินและองค์ประกอบของตัวทวีคูณทางการเงินของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลเป็นรายไตรมาส ตั้งแต่ปี 2531-2540 แล้ว

วิเคราะห์สมการถดถอยหลายตัวแปร โดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่กำหนดตัวทวิคูณทางการเงิน ได้แก่ อัตราส่วนถือเงินสดต่อเงินฝากเพื่อเรียกของประชาชน อัตราส่วนการถือเงินฝากออมทรัพย์ต่อเงินฝากเพื่อเรียกของประชาชน อัตราส่วนการถือเงินฝากประจำต่อเงินฝากเพื่อเรียกของประชาชนและอัตราส่วนการดำรงเงินสดสำรองส่วนเกินต่อเงินฝากทั้งสิ้นของธนาคารพาณิชย์ ส่วนปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราส่วนการดำรงเงินสดสำรองส่วนเกินต่อเงินฝากเพื่อเรียกของประชาชนได้แก่ จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ รายได้ที่แท้จริงต่อหัว และอัตราส่วนการถือเงินฝากเพื่อเรียกประชาชนในงวดก่อน ดังนั้นหากเจ้าหน้าที่ทางการเงินต้องการใช้นโยบายการเงินเพื่อเพิ่มปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ ก็ควรมีนโยบายเพื่อส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการเพิ่มหรือขยายจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์หรือโดยการประกาศลดอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานเพื่อให้อัตราดอกเบี้ยกั๊ยมีระหว่างธนาคารปรับตัวลดลงตามไปด้วย แต่หากต้องการลดปริมาณเงินลงก็ควรทำโดยวิธีการอื่นแทนการลดจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ เช่น การขายพันธบัตรรัฐบาลที่ให้อัตราผลตอบแทนที่สูงกว่าผลตอบแทนในรูปเงินฝากประจำและออมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์หรือโดยการประกาศเพิ่มอัตราดอกเบี้ยมาตรฐานเพื่อให้อัตราดอกเบี้ยเงินกั๊ยมีระหว่างธนาคารปรับตัวเพิ่มขึ้น

2.2 ทฤษฎีการวัดปริมาณเงิน

ในทศวรรษที่ผ่านมาภาวะเศรษฐกิจของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ดังเช่น วิกฤตการณ์พลังงานทำให้ประเทศต่างๆ ได้หันมาพิจารณาโยบายการเงินอย่างจริงจัง ซึ่งจุดสนใจของเจ้าหน้าที่ทางการเงินของแต่ละประเทศมีแนวคิดอยู่สองประการ ระหว่างแนวความคิดของการใช้ระดับอัตราดอกเบี้ยเป็นเป้าหมายทางการเงิน และแนวคิดที่จะควบคุมปริมาณเงินโดยตรงและต่อมา ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ทางการเงินของแต่ละประเทศจะมีความสนใจในการควบคุมปริมาณเงินโดยตรงมากกว่า ดังนั้นจึงมีการปล่อยให้อัตราดอกเบี้ยขึ้นลงผันผวนมากขึ้นกว่าเดิม ดัง เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเยอรมัน ได้ให้ความสำคัญต่อการขยายตัวของปริมาณเงิน เจ้าหน้าที่ทางการเงินได้ประกาศใช้เป้าหมายอัตราขยายตัวต่อปีของปริมาณเงินอย่างเป็นทางการเพื่อเป็นแนวทางแก่ธุรกิจเอกชน ถึงแม้ว่าความสำคัญของปริมาณเงินจะเป็นที่ยอมรับของเจ้าหน้าที่ทางการเงินก็ตามและสินทรัพย์อะไรที่ควรรวมอยู่ในปริมาณเงินนั้นเป็นปัญหาอยู่ไม่น้อย นอกจากนี้สถาบันการเงินและสินทรัพย์ทางการเงินมีลักษณะแตกต่างกันไปตามภาวะและโครงสร้าง

ของเศรษฐกิจแต่ละประเทศ คำจำกัดความของปริมาณเงินจึงแตกต่างกันไปเพื่อให้เหมาะสมกับการนำมาใช้กับเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ

แนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของปริมาณเงินมีดังต่อไปนี้

1.แนวความคิดเกี่ยวกับปริมาณเงินของกลุ่มคลาสสิก แนวความคิดดั้งเดิมซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวทางของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิกอันได้รับอิทธิพลจากกฎของเซย์ (Say's law) ว่าอุปทานจะสามารถสร้างอุปสงค์ของมันเอง ในที่นี้หมายความว่าผู้ผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งย่อมสามารถจำหน่ายสินค้าได้หมด ดังนั้น ผู้ผลิตสินค้าย่อมมีอำนาจการซื้อสินค้าชนิดอื่นที่ตนต้องการเงินจึงเพียงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งเงินเป็นเพียงเครื่องหล่อลื่นความสะดวกรในการแลกเปลี่ยนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น การถือเงินจึงเพื่อการจับจ่ายใช้สอยเพียงอย่างเดียว ความต้องการถือเงินไว้เพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นจึงไม่มีความจำเป็น นอกจากนี้การถือเงินโดยเปล่าประโยชน์ (idle balance) จึงไม่มีหรือมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ปริมาณเงินของกลุ่มคลาสสิกจึงประกอบไปด้วยเหรียญกษาปณ์ ธนบัตร และเงินฝากกระแสรายวันที่สั่งจ่ายโดยเช็คเท่านั้น จากแนวความคิดเช่นนี้ทำให้สำนักคลาสสิกอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเงินกับราคาของสินค้าว่า ปริมาณเงินเป็นตัวกำหนดราคาของสินค้า (absolute price) ภายใต้ข้อสมมติที่ว่าระบบเศรษฐกิจอยู่ในภาวะการจ้างงานเต็มที่

2.แนวความคิดปริมาณเงินของเคนส์ อันเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ระหว่างปี พ.ศ. 2472-2476 ปรากฏว่าประเทศต่างๆ ประสบวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ แนวนโยบายเศรษฐกิจของคลาสสิกไม่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปได้ เจ.เอ็ม.เคนส์ (J.M.Kenes) ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้เสนอแนะแนวคิดใหม่ทางเศรษฐศาสตร์ในหนังสือ The General Theory of Employment, Interest and Money แนวความคิดของเคนส์นั้นแตกต่างไปจากสำนักคลาสสิก สำหรับในเรื่องเกี่ยวกับปริมาณเงินนั้นมี ดังนี้

- 1) ความต้องการถือเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอย
- 2) ความต้องการถือเงินไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน และ
- 3) ความต้องการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไร

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าความต้องการถือเงินข้อ 2) และ 3) นั้นเป็นแนวคิดที่เพิ่มเข้ามา นอกจากนี้ความต้องการถือเงินสองประเภทนี้ผูกพันกับอัตราดอกเบี้ยด้วย กล่าวคือ อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ความต้องการถือเงินสองประเภทนี้จะลดลง แต่ถ้าอัตราดอกเบี้ยลดลงความต้องการถือเงินสองประเภทนี้จะสูงขึ้น เคนส์ยังมีแนวคิดเพิ่มเติมจากคลาสสิกในแง่ที่ว่านอกจากเงินยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนยังเป็นตัวรักษาค่า (store of value) ด้วย จากแนวคิดนี้ทำให้ทรัพย์สิน

บางประเภทที่มีสภาพคล่องสูง เช่น เงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำน่าจะรวมอยู่ในปริมาณเงิน

3.แนวความคิดปริมาณเงินของนักการเงินนิยม นักการเงินนิยม (monetarist) ในปัจจุบันได้แก่ มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก นักเศรษฐศาสตร์สำนักนี้ถือว่าการจัดการสินทรัพย์ (portfolio management) ของหน่วยเศรษฐกิจ นอกจากเงินจะทดแทนกันได้กับสินทรัพย์ทางการเงินแล้ว เงินยังทดแทนกับสินค้าประเภทอื่นได้ด้วย แนวคิดสำนักนี้เชื่อว่าเงินเป็นที่พักอำนาจอ่างการซื้อของหน่วยเศรษฐกิจ(หมายถึง หน่วยเศรษฐกิจที่ถือสินทรัพย์ อาจเป็นสินทรัพย์ทางการเงินหรือสินค้าต่างๆก็ได้และสามารถปรับเปลี่ยนมาเป็นเงินโดยทันทีที่ต้องการ)และเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ระดับสูงและมีอิทธิพลโดยตรงกับตัวแปรที่สำคัญอื่นๆ ในระบบเศรษฐกิจ เช่น ผลผลิต รายได้ และระดับราคา เป็นต้น ดังนั้น สำนักการเงินนิยมจึงให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในการควบคุมปริมาณเงินให้เหมาะสมเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีการทดสอบความเป็นเงินของสินทรัพย์ประเภทต่างๆ ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติยังไม่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ความหมายของปริมาณเงินยังคงเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันต่อไป

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าปริมาณเงินนั้นประกอบด้วยสินทรัพย์อะไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับว่าคำจำกัดความของปริมาณเงินว่ากินความหมายแคบหรือกว้างเพียงใด เช่น เงินเพียงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนหรือกินความหมายรวมถึงเป็นทั้งตัวรักษาค่า ตลอดจนเป็นที่พักแห่งอำนาจอการซื้อ หรือทำหน้าที่ครบถ้วนทั้งสามประการ ส่วนในทางปฏิบัติในแต่ละประเทศที่จะให้คำจำกัดความของปริมาณเงินกว้างหรือแคบเพียงใดนั้นย่อมต้องมีการทดสอบคุณสมบัติทางสถิติ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และแคนาดา เป็นต้น

การกำหนดคำจำกัดความปริมาณเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา¹

คำจำกัดความปริมาณเงินกินความกว้างหรือแคบแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับธนาคารกลางเป็นผู้กำหนด ตลอดระยะเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมา คำจำกัดความของปริมาณเงินได้เปลี่ยนแปลงพอสมควร อย่างไรก็ตามนักเศรษฐศาสตร์ทางการเงินจึงพยายามที่จะปรับเปลี่ยนคำจำกัดความของปริมาณการเงินให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงอย่างมีประสิทธิภาพล่าสุดในต้นปี พ.ศ.2525 ความหมายของปริมาณเงินอย่างแคบและกว้างมีดังนี้

¹ วัชร อูปปาดิก." เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร " สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2544 หน้า 10.

ปริมาณเงิน M_1 อันประกอบด้วยธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ (Currencies) เช็คเดินทาง (traveler's checks) เงินฝากกระแสรายวันที่จ่ายคืนเมื่อทวงถาม (demand deposits) และเงินฝากในลักษณะอื่นๆ (now accounts, super now accounts, share draft accounts at credit union and automatic transfer saving account)

ปริมาณเงิน M_2 อันประกอบด้วย M_1 บวก Overnight RPs plus overnight Eurodollars, Money market mutual fund balances, Money market deposit accounts , Saving deposits, Small-denomination time deposits

ปริมาณเงิน M_3 อันประกอบไปด้วย M_2 บวก Large time deposits, term RPs, Term Eurodollars, Institutional money market mutual funds

ปริมาณเงิน L จะประกอบด้วย M_3 บวก saving bonds, Short-term treasury securities, Banker acceptances, Commercial paper

การกำหนดคำจำกัดความปริมาณเงินของประเทศไทย²

ในการกำหนดปริมาณเงินของประเทศไทยนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยและเจ้าหน้าที่ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ(IMF)ได้ร่วมกันเป็นผู้กำหนดคำจำกัดความ และธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้รวบรวมข้อมูลเผยแพร่แก่สาธารณชน โดยมีคำจำกัดความดังต่อไปนี้

ปริมาณเงิน M_1 หรือปริมาณเงินตามความหมายแคบ (Narrow Money) หมายถึงปริมาณเงินที่หมุนเวียนในมือประชาชน ประกอบด้วยธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ในมือประชาชน และเงินฝากเพื่อเรียกของประชาชนที่ระบบธนาคาร

ปริมาณเงิน M_2 หรือปริมาณเงินตามความหมายกว้าง (Broad Money) หมายถึงปริมาณเงินที่หมุนเวียนในมือประชาชน นอกจากประกอบด้วยธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ในมือประชาชนและเงินฝากเพื่อเรียกแล้ว ยังรวมเงินฝากประจำและออมทรัพย์ที่ระบบธนาคารอีกด้วย(

ปริมาณเงิน M_{2a} หมายถึงปริมาณเงินที่อยู่ในมือประชาชน (Broad Money) ความหมายกว้างขึ้นโดยรวมปริมาณเงิน M_2 และตั๋วสัญญาใช้เงินหรือนัยหนึ่งคือ เงินที่บริษัทเงินทุนฯ รับฝากจากประชาชน

ปริมาณเงิน M_3 หรือปริมาณเงินตามความหมายที่กว้างที่สุด (Broad Money) คือปริมาณเงินที่หมุนเวียนในมือประชาชนในรูปของเงินสด เงินฝากทุกประเภทของสถาบันการเงินที่รับฝากจากประชาชน ซึ่งรวมถึงเงินฝากในรูปของตั๋วสัญญาใช้เงินของบริษัทเงินทุน

² "วิธีการจัดทำสถิติ." สถิติเศรษฐกิจและการเงิน . ไตรมาส 1,2546 , หน้า 40.

การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงิน อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงคำจำกัดความของปริมาณเงินแล้ว ยังมีสาเหตุสำคัญๆ ที่ทำให้ปริมาณเงินเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

1. สาเหตุจากการใช้นโยบายการคลังของรัฐบาล
2. สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ และ
3. สาเหตุจากการพัฒนาระบบสถาบันการเงินและการให้สินเชื่อภายในประเทศ

1. สาเหตุจากการใช้นโยบายการคลังของรัฐบาล เป็นสาเหตุที่สำคัญอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงิน กล่าวคือถ้าหากรัฐบาลใช้นโยบายการคลังแบบเกินดุล คือรายได้ของรัฐบาลสูงกว่ารายจ่ายของรัฐบาลแล้ว ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจจะลดลง ทั้งนี้เพราะเงินที่อยู่ในกระทรวงการคลังมิได้นำออกมาหมุนเวียน มิได้อยู่ในคำจำกัดความของปริมาณเงิน ในทางตรงข้ามถ้ารัฐบาลใช้นโยบายการคลังแบบขาดดุล กล่าวคือรายจ่ายของรัฐบาลสูงกว่ารายได้ รัฐบาลจะต้องหาเงินมาชดเชยกับที่ขาดดุล เช่น อาจจะนำเงินคงคลังมาใช้หรือกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นต้น ย่อมมีผลทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจสูงขึ้น

2. สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ตามปกติแล้วภาคการค้าระหว่างประเทศมีผลกระทบต่อดุลการชำระเงินอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนาต้องสั่งสินค้าประเภทเครื่องจักรกลเข้ามาเพื่อพัฒนาประเทศและมีแนวโน้มที่จะทำให้ดุลการชำระเงินขาดดุล ในกรณีที่ประเทศหนึ่งดุลการชำระเงินขาดดุลปริมาณเงินภายในประเทศจะต้องลดลง ทั้งนี้การชำระหนี้ต่างประเทศแม้จะต้องชำระหนี้ด้วยเงินตราต่างประเทศก็ตาม แต่เงินตราต่างประเทศที่จะนำไปชำระหนี้ต้องซื้อด้วยเงินบาท จึงทำให้เงินหมุนเวียนภายในประเทศลดลง ในทางตรงข้ามถ้าดุลการชำระเงินเกินดุล เงินตราต่างประเทศที่ไหลเข้ามาในประเทศมากกว่าที่ไหลออก ดังนั้น ส่วนเกินนี้จะถูกนำไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราภายในประเทศทำให้ปริมาณเงินสูงขึ้น

3. สาเหตุจากการพัฒนาระบบสถาบันการเงินและการให้สินเชื่อของสถาบันการเงิน ตามปกติแล้วจะมีผลทำให้ปริมาณเงินเพิ่มขึ้น เพราะการขยายตัวทางเศรษฐกิจตลอดจนมีการพัฒนาระบบสถาบันการเงินอย่างเรียบง่ายไปสู่สถาบันการเงินที่สลับซับซ้อน การให้สินเชื่อของสถาบันการเงินย่อมมีความสัมพันธ์กับปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้สินเชื่อของระบบธนาคารพาณิชย์ ดังนั้นในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ขยายการให้สินเชื่อในระบบเศรษฐกิจย่อมจะทำให้ปริมาณเงินเพิ่มสูงขึ้น ส่วนกรณีธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงิน ลดการให้สินเชื่อลงก็มีผลทำให้ปริมาณเงินลดน้อยลง

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับฐานเงิน

ฐานเงิน (Money Base) หมายถึง หนี้สินสุทธิ ของธนาคารกลางซึ่งมีธนาคารพาณิชย์ และประชาชนเป็นเจ้าของ ซึ่งตามปกติแล้วคาดกันว่าฐานเงินนี้สามารถใช้เป็นดัชนีสำหรับชี้ขนาดของปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจได้ เพราะว่าฐานเงินเป็นตัวกำหนดปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ เมื่อพิจารณาจากด้านอุปทานของเงิน เราอาจพิจารณาฐานเงินได้เป็น 2 นัยสำคัญ คือ

1. ฐานเงินเมื่อพิจารณาทางด้านการใช้ไป (Used of monetary Base) ซึ่งจะประกอบด้วย ทรัพย์สินทางการเงินต่างๆ ดังนี้

- ก. ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ในมือประชาชน
- ข. ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ในมือธนาคารพาณิชย์
- ค. เงินสดสำรองทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์

2. ฐานเงินเมื่อพิจารณาทางด้านแหล่งที่มา (Sources of Monetary Base) ซึ่งจะประกอบด้วยทรัพย์สินทางการเงินต่างๆ ที่สามารถแสดงโดยสมการฐานเงินดังนี้

$$MB = NFA + NCG + CP - NO$$

โดยกำหนดให้:

- MB = ฐานเงินสุทธิ
- NFA = สินทรัพย์ต่างประเทศสุทธิ
- NCG = สินเชื่อสุทธิที่ธนาคารกลางให้แก่ภาครัฐบาล
- CP = สินเชื่อสุทธิที่ธนาคารกลางให้แก่ภาคเอกชน
- NO = หนี้สินอื่นๆ สุทธิของธนาคารกลาง

การกำหนดค่าจำกัดความของฐานเงินของประเทศไทยนั้น³ ฐานเงิน (Monetary Base) จะประกอบด้วยธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ที่หมุนเวียนอยู่ในมือประชาชนและในมือธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งเงินฝากสถาบันการเงินที่ฝากไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

2.4 ทฤษฎีตัวทวีทางการเงิน

2.4.1 การสร้างและการทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์และอุปทานของเงิน

³ "วิธีการจัดทำสถิติ." สถิติเศรษฐกิจและการเงิน. ไตรมาส 1, 2546, หน้า 40.

ความรู้พื้นฐานบางประการเกี่ยวกับการสร้างและการทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์

ก. ความรู้เบื้องต้นทางบัญชี

ความรู้เบื้องต้นทางบัญชีอันเกี่ยวกับบัญชีสมดุล ซึ่งมีลักษณะบัญชีรูปตัว T ก็คือบัญชีสมดุลที่ลดรูป กล่าวคือ ตัดทอนรายการบัญชีที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป จะลงแต่รายการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังวิเคราะห์เท่านั้น ตัวอย่างเช่น มีใครคนหนึ่งนำเงินมาฝากที่ธนาคารแห่งหนึ่ง 2,000 บาท การบันทึกรายการทางบัญชีจะเป็นไปดังต่อไปนี้

Δ สินทรัพย์		Δ หนี้สิน	
เงินสดสำรอง	2,000 บาท	เงินฝาก	2,000 บาท

หมายเหตุ : เครื่องหมายสามเหลี่ยม(Δ) หมายถึงเปลี่ยนแปลง

ธนาคารที่รับฝากเงิน 2,000 บาท นั้นจะลงรายการในด้านสินทรัพย์ ซึ่งเป็นเงินสดหรือเงินสดในมือหรือเงินสดสำรอง(cash reserves) 2,000 บาท ซึ่งกลายเป็นสินทรัพย์ของธนาคารในขณะเดียวกันผู้ฝากเงินมีสิทธิเรียกร้อง 2,000 บาทจากธนาคารที่ตนฝาก ดังนั้นธนาคารจึงมีหนี้สินเพิ่มขึ้น 2,000 บาท ซึ่งอยู่ในฐานะในรูปของเงินฝาก ทางด้านหนี้สินของธนาคารจึงมีรายการหนี้สินเพิ่มขึ้นเป็นรูปเงินฝาก 2,000 บาท การลงบัญชีลักษณะนี้เรียกว่าระบบบัญชีคู่ สินทรัพย์กับหนี้สินจึงเท่ากันเสมอ บัญชีสมดุลทั้งสองข้างจะต้องเท่ากันหรือสมดุลกัน และทางธนาคารตัดสินใจนำเงิน 1,000 บาท ไปซื้อหลักทรัพย์รายการที่ปรากฏในรูปบัญชีรูปตัว T เป็นไปดังนี้

Δ สินทรัพย์		Δ หนี้สิน	
เงินสดสำรอง	1,000 บาท	เงินฝาก	2,000 บาท
หลักทรัพย์	1,000 บาท		

ในกรณีนี้บัญชีรูปตัว T ยังอยู่ในภาวะสมดุล

ข. เงินสดรองและเงินสดสำรองซึ่งต้องดำรงตามกฎหมาย(Reserves and reserve requirements)ตามปกติหนี้สินของธนาคารพาณิชย์บางประเภท กฎหมายกำหนดจะต้องมีเงินสดสำรอง เช่น เงินฝากกระแสรายวันที่ต้องจ่ายเมื่อทวงถามโดยเช็ค(demand deposit)เงินฝาก

ประจำ ดังนั้น เงินสดสำรองตามกฎหมายจึงเป็นเครื่องมือควบคุมทางการเงินชนิดหนึ่งของธนาคารกลาง เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น สมมติให้เงินฝากชนิดจ่ายคืนเมื่อทวงถามโดยเช็คเท่านั้นที่จะต้องมีเงินสดสำรอง โดยให้เงินสดสำรองตามกฎหมาย(reserves requirement) เป็นร้อยละ 10 ในการคำนวณหาเงินสดสำรองตามกฎหมาย(required reserves) ด้วยจำนวนหนี้สินที่จะต้องมีการสำรองตามกฎหมาย(เช่น ธนาคารมีเงินฝากประเภทกระแสรายวันที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามโดยเช็คมีมูลค่า 10 ล้านบาทและอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายเป็นร้อยละ 10 แล้วเงินสดสำรองที่ต้องดำรงตามกฎหมายจะเท่ากับ 1 ล้านบาท ซึ่งเป็นจำนวนขั้นต่ำที่ธนาคารจะต้องมีสำรองไว้ ธนาคารอาจจะมีเงินสดสำรองทั้งหมด(total reserves)มากกว่าเงินสดที่ต้องดำรงตามกฎหมาย เงินจำนวนที่เกินนี้เรียกว่า เงินสดสำรองส่วนเกิน(excess reserves) เงินสดสำรองส่วนเกินนี้อาจจะเป็นรูปเงินสดในมือของธนาคารพาณิชย์หรือเงินฝากอยู่ที่ธนาคารกลางก็ได้ แต่เงินสดสำรองส่วนเกินนี้ไม่มีรายได้จูงใจของกำไร ทำให้ธนาคารพาณิชย์พยายามจะถือเงินสดสำรองส่วนเกินให้น้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้

$$\begin{aligned} \text{เงินสดสำรองที่มีอยู่จริง} &= \text{เงินสดสำรองตามกฎหมาย} + \text{เงินสดสำรองส่วนเกิน} \\ \text{หรือ} \quad \text{เงินสดสำรองส่วนเกิน} &= \text{เงินสดสำรองที่มีอยู่จริง} - \text{เงินสดสำรองตามกฎหมาย} \end{aligned}$$

ธนาคารกลางมีอำนาจในการกำหนดอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าการกำหนดอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายขั้นต่ำต่อเงินฝากก็คือ การกำหนดจำนวนขั้นสูงของเงินฝากที่จะสร้างขึ้นต่อเงินสดซึ่งต้องดำรงตามกฎหมายต่อนั่นเอง เช่น กำหนดว่าธนาคารจะต้องมีเงินสดสำรองตามกฎหมายขั้นต่ำเป็นร้อยละ 10 ของเงินฝาก ก็เท่ากับว่าธนาคารจะสร้างเงินฝากไม่เกิน 10 เท่าของเงินสดสำรองตามกฎหมายที่มีอยู่นั่นเอง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าจำนวนหนี้สินขั้นสูงในรูปของเงินฝากขึ้นอยู่กับปัจจัยสองประการคือ (1) จำนวนเงินสดสำรองของธนาคารที่มีอยู่ (2) ระดับของอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย

ดังนั้น เงินสดสำรองตามกฎหมายที่ธนาคารมีอยู่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ “เงินกำลังสูง”(high-powered money) ทั้งนี้หมายความว่า เงินหนึ่งบาทที่เป็นเงินสดซึ่งต้องดำรงตามกฎหมายสามารถสนับสนุนการสร้างเงินฝากประเภทกระแสรายวันที่สั่งจ่ายโดยเช็คนั้นได้หลายบาท ถ้าอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายยิ่งต่ำลงเท่าใด อำนาจของเงินสดสำรองตามกฎหมายแต่ละบาท

ที่จะสนับสนุนการสร้างเงินฝากยิ่งมีกำลังสูงขึ้นเท่านั้น ดังนั้น ธนาคารกลางจึงสามารถควบคุมปริมาณเงินโดยการกำหนดระดับของอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายของระบบธนาคารพาณิชย์

บทบาทของอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายสามารถแสดงให้เห็นโดยบัญชีรูปตัว T ดังตัวอย่างต่อไปนี้ สมมุติว่าอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายเป็นร้อยละ 10 บัญชีซึ่งบุคคลจะเป็นไปตามข้างล่างนี้

Δ สินทรัพย์		Δ หนี้สิน	
เงินสดสำรอง	100 บาท	เงินฝากกระแสรายวัน	1,000 บาท
เงินให้กู้และเงินลงทุน	900 บาท		
ส่วนเพิ่มเติม			
เงินสดที่ต้องสำรอง	100 บาท		
เงินสดสำรองส่วนเกิน	0 บาท		

ในกรณีนี้ธนาคารไม่ว่าจะถือเงินสดในมือหรือในรูปของเงินฝากที่ธนาคารกลางเท่ากับจำนวนเงินสดซึ่งต้องดำรงตามกฎหมาย ดังนั้น เงินสดสำรองส่วนเกินของธนาคารจึงเท่ากับศูนย์ หรือที่เรียกว่าธนาคารให้กู้อย่างเต็มอัตรากำลัง (fully loaned up) ดังนั้น สินทรัพย์ที่มีอยู่หลังจากหักเงินสดซึ่งต้องดำรงแล้ว จึงเป็นในรูปของเงินให้กู้และการลงทุนในหลักทรัพย์

ต่อมาสมมุติว่า มีใครสักคนหนึ่งนำเงินสดมาฝากที่ธนาคารแห่งหนึ่งเป็นจำนวน 1,000 บาท และเงินจำนวนนี้อยู่ที่ธนาคารในรูปเงินสดสำรอง บัญชีรูปตัว T ของธนาคารจะเป็นไปดังข้างล่างนี้

Δ สินทรัพย์		Δ หนี้สิน	
เงินสดสำรอง	1,000 บาท	เงินฝากกระแสรายวัน	1,000 บาท
ส่วนเพิ่มเติม			
เงินสดสำรองตามกฎหมาย	100 บาท		
เงินสดสำรองส่วนเกิน	900 บาท		

จากรายการเงินฝากที่เพิ่มขึ้นนี้มีผลทำให้เงินสดสำรองทั้งหมดเพิ่มขึ้น 1,000 บาท (เงินสดในมือถือว่าเป็นเงินสดสำรอง) ถ้าอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายเป็นร้อยละ 10 ของเงินฝาก ดังนั้นเงินสดสำรองซึ่งต้องดำรงจึงมีเพียง 100 บาทเท่านั้น ส่วนที่เหลืออีก 900 บาท จึงเป็นเงินสดสำรองส่วนเกินดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เงินสดสำรองส่วนเกินเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีรายได้ธนาคารจึงไม่ยินดีที่อยู่ในสถานะเช่นนี้ จึงพยายามที่จะใช้เงินสดสำรองส่วนเกินนี้ไปแสวงหาผลประโยชน์ โดยนำเงินส่วนนี้ไปลงทุนซื้อหลักทรัพย์หรือด้วยการให้กู้ การให้กู้เช่นนี้ก็คือการสร้างเงินฝากนั่นเอง

ค.กลไกการโอนเงินและการหักกลบลบหนี้ระหว่างธนาคารทั้งระบบ

การชำระหนี้สินที่เป็นจำนวนมากนั้นมักจะเป็นการส่งจ่ายด้วยเช็คมากกว่าการชำระด้วยเงินสด ผู้ที่เป็นลูกหนี้มักจะเขียนเช็คสั่งให้ธนาคารที่ตนฝากเงินอยู่ จ่ายเงินให้แก่เจ้าหนี้ของตน(ผู้รับเช็ค) ซึ่งจะระบุเงินจำนวนหนึ่งที่แน่นอนที่ตนเป็นหนี้อยู่ และผู้รับเช็คมักจะนำเช็คใบนั้นไปเข้าในบัญชีของตนในธนาคารที่ตนเองเป็นลูกค้าอยู่

กรณีที่ย่างที่สุดก็คือ ถ้าทั้งผู้ส่งจ่ายและผู้รับเงินต่างเป็นลูกค้าที่ธนาคารแห่งเดียวกัน ตัวอย่างเช่น นาย ก กับนาย ข ต่างเป็นลูกค้าและมีบัญชีเงินฝากที่ธนาคาร A ถ้านาย ก สั่งจ่ายเช็คจำนวนเงิน 1,000 บาทแก่นาย ข โดยนาย ก สั่งให้ธนาคาร A เป็นผู้ส่งจ่าย ธนาคาร A เพียงแต่หักเงินฝากจากบัญชีของนาย ก 1,000 บาท สินทรัพย์และหนี้สินทั้งหมดของธนาคาร A ยังคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

แต่ถ้าสมมุติว่า ผู้ส่งจ่ายและผู้รับเงินมิได้ฝากเงินอยู่ในธนาคารเดียวกัน สมมุติว่า นาย ก สั่งจ่ายเช็ค 1,000 บาทจากธนาคาร A ให้แก่นาย ข และนาย ข นำเช็คใบนั้นไปเข้าในบัญชีเงินฝากของตนที่ธนาคาร B ธนาคาร B จะเพิ่มเงินฝากให้แก่นาย ข 1,000 บาท และส่งเช็คใบนั้นกลับไปยังธนาคาร A ธนาคาร A จะลดเงินในบัญชีเงินฝากของนาย ก ลง 1,000 บาท และในขณะนี้ธนาคาร A เป็นหนี้ธนาคาร B อยู่ 1,000 บาท ธนาคาร B จะส่งคนและรถมาถอนเงินจำนวนนั้นไป ย่อมกระทำได้ แต่เป็นกระบวนการที่เสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นอย่างมาก ถ้าหากจะต้องถอนเงินลักษณะนี้จากเช็คทุกใบ ดังนั้น ทางปฏิบัติจะทำการหักกลบลบหนี้ระหว่างกันทั้งระบบธนาคารโดยสำนักหักบัญชี(clearing house) หรือธนาคารกลางทำหน้าที่หักกลบลบหนี้ของธนาคารแต่ละแห่ง และทำการชำระยอดหนี้สุทธิเท่านั้น ด้วยการโอนเงินสดสำรองทางบัญชี

2.4.2 การสร้างและทำลายเงินฝากของระบบธนาคาร

ก.การสร้างเงินฝากในการศึกษาการสร้างเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์ เพื่อความสะดวกสมควรจะมีข้อสมมุติดังต่อไปนี้

- 1.ให้มีเงินฝากชนิดจ่ายคืนเมื่อทวงถามโดยเช็คเพียงอย่างเดียว
- 2.ธนาคารพาณิชย์ทุกธนาคารจะต้องมีอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายเป็นร้อยละ 10 (legal reserves)
- 3.ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งไม่มีความประสงค์ที่จะถือเงินสดสำรองส่วนเกิน
- 4.ประชาชนไม่มีการเปลี่ยนแปลงการถือเงินสด (currencies) หรืออีกนัยหนึ่งคือไม่มีการรั่วไหลของเงินสดออกนอกระบบธนาคาร

ข้อสมมุติข้างต้นนี้เป็นการเพียงพอที่จะทำให้ปริมาณเงินฝากกระแสรายวันจะต้องมีความสัมพันธ์กับปริมาณเงินสดสำรองที่มีอยู่ กล่าวคือ เงินฝากกระแสรายวันจะเพิ่มขึ้นได้นั้นหมายถึงเงินสดสำรองซึ่งต้องดำรงจะต้องเพิ่มขึ้นด้วย เงินสดสำรองของระบบธนาคารพาณิชย์อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ด้วยเหตุผล 2 ประการดังนี้

1. โดยการให้กู้ของธนาคารกลางแก่ระบบธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเรียกว่าเงินสดสำรองอันเนื่องมาจากการขอกู้ (borrowed reserves) ธนาคารพาณิชย์ต้องการกู้ยืมเพิ่มขึ้น (ในกรณีจำเป็นเท่านั้น) เพราะเงินสดสำรองซึ่งต้องดำรงไม่เพียงพอ ดังนั้น เงินสดสำรองของธนาคารพาณิชย์จะเพิ่มขึ้นแต่ถ้าธนาคารกลางลดการให้กู้ เงินสดสำรองของระบบธนาคารพาณิชย์ก็จะลดลง

2. โดยธนาคารกลางดำเนินการซื้อหรือขายหลักทรัพย์ ในกรณีที่ธนาคารกลางซื้อหลักทรัพย์จากประชาชน ธนาคารกลางจะเขียนเช็คสั่งจ่ายเงินจากธนาคารกลางเองมีจำนวนเท่ากับมูลค่าของหลักทรัพย์ให้แก่ผู้ขายหลักทรัพย์ ผู้ขายหลักทรัพย์จะนำเช็คที่จ่ายโดยธนาคารกลางไปเข้าในบัญชีของตนที่ธนาคารพาณิชย์ซึ่งตนเป็นลูกค้า ธนาคารพาณิชย์ก็จะทำการส่งเช็คใบนั้นไปยังธนาคารกลางเพื่อให้ธนาคารกลางชำระหนี้ ธนาคารกลางจะชำระหนี้โดยทำการเพิ่มเงินสดสำรองในบัญชีให้แก่ธนาคารพาณิชย์แห่งนั้นตามจำนวนของเช็คของธนาคารกลางสั่งจ่ายนั้น หรืออีกนัยหนึ่งในกรณีที่ธนาคารกลางซื้อหลักทรัพย์จะทำให้เงินสำรองทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นในทำนองเดียวกันธนาคารกลางก็สามารถลดเงินสดสำรองของธนาคารพาณิชย์ลงโดยการขายหลักทรัพย์ของธนาคารกลาง กล่าวคือผู้ซื้อหลักทรัพย์จากธนาคารกลางจะเขียนเช็คสั่งให้ธนาคารพาณิชย์ที่ตนฝากเงินอยู่ให้จ่ายเงินเท่ากับมูลค่าของหลักทรัพย์ที่ตนซื้อจากธนาคารกลางเมื่อธนาคารกลางเรียกเก็บเงินจากเช็คใบนั้นแล้วก็จะได้รับการชำระหนี้โดยการหักเงินจำนวนนั้นจากบัญชีเงินสดสำรองขอธนาคารพาณิชย์เป็นลูกหนี้แห่งนั้น ก็จะทำให้เงินสดสำรองทั้งหมดของระบบธนาคารพาณิชย์ลดลง

ดังนั้น การปฏิบัติการของธนาคารกลางอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อจำนวนเงินสดสำรองของระบบธนาคารพาณิชย์ในที่สุด

ข. การสร้างเงินฝากของธนาคารแห่งแรก

สมมติว่าธนาคารกลางซื้อหลักทรัพย์จากประชาชน 1,000 บาท โดยผู้ขายหลักทรัพย์นำเช็คที่จ่ายโดยธนาคารกลางไปเข้าบัญชีของตนที่ธนาคารพาณิชย์ที่ตนเป็นลูกค้าอยู่ จะปรากฏผลดังนี้

เมื่อธนาคาร A ได้รับเช็คของลูกค้าที่จ่ายโดยธนาคารกลางและส่งไปยังธนาคารกลาง เพื่อให้ธนาคารกลางชำระเงิน บัญชีรูปตัว T ของธนาคาร A ก็จะปรากฏว่าเงินฝากกระแสรายวันเพิ่มขึ้น 1,000 บาทในด้านหนี้สิน และในด้านสินทรัพย์จะปรากฏว่าเงินสดสำรองเพิ่มขึ้น 1,000 บาทเช่นเดียวกัน

ธนาคาร A

Δ สินทรัพย์		Δ หนี้สิน	
เงินสดสำรอง	+1,000 บาท	เงินฝากกระแสรายวัน	+ 1,000 บาท
ส่วนเพิ่มเติม			
เงินสดสำรองตามกฎหมาย	+100 บาท		
เงินสดสำรองส่วนเกิน	+ 900 บาท		

จะเห็นได้ว่าเงินสดสำรองส่วนเกินของธนาคาร A จะมีอยู่ 900 บาท ดังที่ได้อธิบายแล้ว เงินสดสำรองส่วนเกินนี้ไม่ก่อให้เกิดดอกผล ธนาคาร A จะต้องเปลี่ยนให้เป็นสินทรัพย์ที่ให้ดอกผลด้วยการลงทุนในหลักทรัพย์หรือการให้กู้ สมมติว่าธนาคาร A จะให้ลูกค้ากู้ในรูปของบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน อีกนัยหนึ่งการที่ธนาคาร A ให้กู้ก็คือธนาคารได้สร้างเงินฝากกระแสรายวัน ธนาคาร A จะสามารถให้กู้ได้เป็นจำนวนเท่าใดขึ้นอยู่กับเหตุผลดังต่อไปนี้ ในกรณีอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายเป็นร้อยละ 10 การให้กู้ได้จะไม่เกิน 10 เท่าของเงินสดสำรองส่วนเกิน ในกรณีมีเงินสดสำรองส่วนเกิน 900 บาท จึงสามารถให้กู้ได้ 9,000 บาท และสร้างเงินฝากได้ 9,000 บาท ดังนั้น บัญชีรูปตัว T เกี่ยวกับรายการธุรกรรมจึงเป็นไปดังข้างล่างนี้

Δ สินทรัพย์		Δ หนี้สิน	
เงินให้กู้	9,000 บาท	เงินฝากกระแสรายวัน	9,000 บาท

ธนาคาร A ได้สร้างเงินฝากขึ้นถึง 9,000 บาท จากการเพิ่มเงินฝากครั้งแรกเพียง 1,000 บาท และสามารถกระทำได้โดยการผนวกบัญชีข้างต้นสองบัญชีเข้าเป็นบัญชีเดียวกัน ดังนี้

Δ สินทรัพย์		Δ หนี้สิน	
เงินสดสำรอง	1,000 บาท	เงินฝากกระแสรายวัน	10,000 บาท
เงินให้กู้	9,000 บาท		
ส่วนเพิ่มเติม			
เงินสดสำรองตามกฎหมาย	1,000 บาท		
เงินสดสำรองส่วนเกิน	0		

การที่จะเป็นไปได้ดังกรณีที่ได้กล่าวมานี้ ธนาคาร A จะต้องเป็นธนาคารเพียงแห่งเดียว (a monopoly bank) และต้องเป็นไปในกรณีว่าเช็คทุกใบที่ส่งจ่ายจะนำกลับมาฝากที่ธนาคาร A อีก นอกจากนี้จะไม่มีเงินสดรั่วไหลออกไปจากธนาคาร A

แต่ในทางที่เป็นจริง มีบริษัทที่จดทะเบียนดำเนินธุรกิจธนาคารมีมากมาย ดังนั้น เมื่อธนาคาร A ให้กู้ 9,000 บาท ผู้ขอกู้จะต้องส่งจ่ายเช็คในจำนวนนี้ให้เจ้าหน้าที่ของตน เมื่อเจ้าหน้าที่ได้เช็คเงินจำนวนนี้ก็จะนำไปเข้าบัญชีของตนในอีกธนาคารหนึ่ง ภายหลังจากการหักกลบลบหนี้แล้ว ธนาคาร A จะต้องสูญเสียเงินสดสำรองไปถึง 9,000 บาท แต่ธนาคาร A มีเงินสดสำรองเพียง 900 บาทเท่านั้น ดังนั้น ธนาคาร A เผชิญกับปัญหาเงินสดซึ่งต้องดำรง (required reserves) ไม่เพียงพอทันที

จากเหตุผลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าธนาคาร A เป็นธนาคารแห่งเดียวในระบบธนาคารจะให้กู้ยืมได้เท่ากับจำนวนเงินสดสำรองส่วนเกินที่ตนสามารถจะเอื้ออำนวยได้เท่านั้น ซึ่งก็คือเงินสดสำรองส่วนเกินของตน ในกรณีนี้ธนาคาร A จะสามารถให้กู้ได้เพียง 900 บาท หรืออีกนัยหนึ่งก็คือสร้างเงินฝากได้ 900 บาทนั่นเอง จึงสรุปได้ว่าธนาคารเพียงแห่งเดียวในระบบธนาคาร (a single bank in the banking system) สามารถสร้างเงินฝากได้เท่ากับเงินสดสำรองส่วนเกินของตนที่มีอยู่เท่านั้น

บัญชีรูปตัว T ได้แสดงผลที่เกิดขึ้นอันสืบเนื่องจากการฝากเงินครั้งแรกที่ธนาคาร A 1,000 บาท และธนาคาร A ได้ให้กู้ 900 บาท และในที่สุดเงินฝากที่ถูกสร้างขึ้น 900 บาทถูกถอนออกไปดังนี้

ธนาคาร A

Δ สินทรัพย์		Δ หนี้สิน	
เงินสดสำรอง	+ 100 บาท	เงินฝากกระแสรายวัน	+1,000 บาท
เงินให้กู้	+ 900 บาท		
ส่วนเพิ่มเติม			
เงินสดสำรองตามกฎหมาย	+100 บาท		
เงินสดสำรองส่วนเกิน	0		

บัญชีรูปตัว T ข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า ธนาคาร A ได้ปรับตัวจากการที่ได้รับเงินฝากในขั้นแรก 1,000 บาท โดยกันเงิน 100 บาทเป็นเงินสดซึ่งต้องดำรง และให้กู้ไป 900 บาท ในสถานภาพเช่นนี้ธนาคาร A ได้ให้กู้ไปเต็มอัตรากำลัง (fully loaned up) โดยไม่มีเงินสดสำรองส่วนเกินอีกเลย ซึ่งเป็นไปตามข้อสมมุติที่ได้ตั้งไว้ทุกประการ

การสร้างเงินฝากของธนาคารในรอบต่อไป ดังที่ได้กล่าวมาแล้วการที่ธนาคาร A ให้กู้ไป 900 บาท ธนาคารอื่นจะได้รับเช็คในเงินจำนวนนี้ เพื่อให้ความเข้าใจง่ายขึ้น สมมุติว่าเงินจำนวนนี้ได้มีผู้นำมาฝากที่ธนาคาร B ในรูปของ "NOW Account" บัญชีรูปตัว T ของธุรกรรมของธนาคาร B จะเป็นไปดังนี้

ธนาคาร B

Δ สินทรัพย์		Δ หนี้สิน	
เงินสดสำรอง	+ 900 บาท	NOW Account	+ 900 บาท
ส่วนเพิ่มเติม			
เงินสดสำรองตามกฎหมาย	+ 90 บาท		
เงินสดสำรองส่วนเกิน	+ 810 บาท		

จะเห็นได้ว่าขณะนี้ธนาคาร B มีเงินสดสำรองเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 900 บาท แต่ต้องการเงินสดสำรองซึ่งต้องดำรงเพียง 90 บาทเท่านั้น (เพราะเป็นร้อยละ 10 ของบัญชี NOW 900) ดังนั้นส่วนที่เหลืออีก 810 บาทจึงเป็นเงินสดสำรองส่วนเกิน ภายใต้แรงจูงใจ ของกำไร ธนาคาร B จะต้องทำให้เงินสดสำรองส่วนเกินนี้เป็นสินทรัพย์ที่มีดอกผล ด้วยการให้กู้หรือลงทุนซื้อหลักทรัพย์ เท่ากับจำนวนเงินสดสำรองส่วนเกินของตอนที่มียู่ สมมุติว่าธนาคาร B ตัดสินใจซื้อตั๋วเงินคลังเป็นจำนวน 810 บาททั้งหมดภายหลังจากกระบวนการชำระหนี้เรียบร้อยแล้ว เงินสดสำรองส่วนเกิน 810 บาทนี้กลายเป็นสินทรัพย์ที่มีดอกผล บัญชีรูปตัว T ของธนาคาร B จะเป็นไปดังนี้

ธนาคาร B

Δ สินทรัพย์		Δ หนี้สิน	
เงินสดสำรอง	+ 90 บาท	NOW Account	+ 900 บาท
หลักทรัพย์	+ 810 บาท		
ส่วนเพิ่มเติม			
เงินสดสำรองตามกฎหมาย	+90 บาท		
เงินสดสำรองส่วนเกิน	0		

ดังนั้น ธนาคาร B จึงมีบัญชีสมดุลอยู่ในสภาวะดุลยภาพตามข้อสมมุติฐานข้างต้นทุกประการ

กระบวนการสร้างเงินฝากของธนาคารอื่นๆ ก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ การที่ธนาคาร B ซื้อตั๋วเงินคลังมานั้นย่อมจะต้องซื้อมาจากใครคนหนึ่ง และคนผู้นั้นจะนำเงินที่ได้มา 810 บาทไปเข้าในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันของตนที่ธนาคาร C การที่ธนาคาร C ได้รับเงินฝากมา 810 บาท ก็จะต้องรักษาเงินสดสำรองซึ่งต้องดำรงตามกฎหมายเป็นเงิน 81 บาท (เป็นร้อยละ 10 ของ 810 บาท) ดังนั้น เงินสดสำรองส่วนเกิน คือ 729 บาท (810 บาท - 81 บาท) เงินจำนวน 729 บาทนี้สามารถนำไปให้กู้หรือลงทุนในการซื้อหลักทรัพย์ต่อไปและเป็นที่น่าสังเกตว่าในแต่ละรอบธนาคารจะต้องกันเงินสดสำรองไว้ร้อยละ 10 อันเป็นเงินสดสำรองซึ่งต้องดำรงตามกฎหมาย และใช้ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 90 อันเป็นเงินสดสำรองส่วนเกินให้กลายเป็นสินทรัพย์ที่มีดอกผลในแต่ละรายที่เพิ่มขึ้น ทำให้สินทรัพย์และเงินฝากกระแสรายวันของระบบธนาคารเพิ่มขึ้น แม้ว่าในแต่ละรอบที่เพิ่มขึ้นจะน้อยกว่าในรอบก่อนเป็นร้อยละ 10 ก็ตาม ดังนั้น การกำหนดอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายในรูปของเงินสดสำรองซึ่งต้องดำรงนั้นเป็นการจำกัดขนาดของการสร้างเงิน

ฝากนั่นเองกระบวนการสร้างเงินฝากดังที่ได้อธิบายมาแล้วจะเป็นการสะดวกที่จะสรุปไว้ในตารางที่ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การสร้างเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์

หน่วย : บาท

ชื่อธนาคาร	เงินฝากที่ได้รับเพิ่มขึ้น	เงินสดสำรองตามกฎหมาย	การให้กู้ที่เพิ่มขึ้น
A	1,000.00	100.00	900.00
B	900.00	90.00	810.00
C	810.00	81.00	729.00
D	729.00	72.90	656.10
E	656.10	65.61	590.49
F	590.49	59.05	531.44
G	531.44	53.14	478.30
H	478.30	47.83	430.47
I	430.47	43.05	387.42
J	387.42	38.74	348.68
รวม 10 ธนาคารแรก	6,446.44	5,782.00	648.44
ธนาคารส่วนที่เหลือ	3,533.56	3,218.00	353.56
รวมทั้งหมด	10,000.00	9,000.00	1,000.00

รอบเหล่านี้จะสิ้นสุดลงในกรณีที่เงินสดสำรองส่วนเกินกลายเป็นเงินสดซึ่งต้องดำรงตามกฎหมาย ณ จุดนี้ในตารางได้แสดงให้เห็นว่าเงินฝากกระแสรายวันที่สั่งจ่ายเมื่อทวงถามโดยเช็คจะขยายถึงจำนวน 10,000 บาท เงินสดสำรองซึ่งต้องดำรงเป็นจำนวนเงิน 1,000 บาท และสินทรัพย์ที่ให้รายได้เพิ่มขึ้นถึง 9,000 บาท เป็นที่น่าสังเกตว่า ผลการสร้างเงินฝากของระบบธนาคารเท่ากับกรณีธนาคาร A ในฐานะที่เป็นธนาคารผูกขาดแต่เพียงแห่งเดียว(monopoly bank) ดังที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้นอย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ระบบธนาคารสามารถสร้างเงินฝากได้โดยการขยายสินทรัพย์ของตนโดย

1. การซื้อหรือให้กู้เพื่อซื้อหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์(ตลาดรอง)

2. การให้กู้เพื่อการลงทุน (real investment) ในภาคเอกชน หรือซื้อหลักทรัพย์ของรัฐบาลเพื่อชดเชยในการขาดดุลของรัฐบาล

ซึ่งในกรณีทั้งสองมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน กล่าวคือในกรณีแรกจะไม่ทำให้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่แท้จริง (real GNP) เพิ่มขึ้น ส่วนในกรณีที่สองจะทำให้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่แท้จริงของระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

ค. การทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์

เท่าที่กล่าวมาแล้วเป็นกรณีที่ธนาคารกลางได้ทำการเพิ่มเงินสดสำรองเข้าไปในระบบธนาคารพาณิชย์ แต่อย่างไรก็ตาม ในทางตรงกันข้ามธนาคารกลางก็สามารถลดเงินสดสำรองของระบบธนาคารพาณิชย์ ด้วยการลดการให้กู้ หรือการขายหลักทรัพย์ ซึ่งจะมีผลทำให้เงินสดสำรองของระบบธนาคารพาณิชย์ลดลงไปเป็นรอบๆ ก็จะเป็นการทำลายเงินฝากอันมีผลทำให้ปริมาณเงินที่หมุนเวียนอยู่ในระบบเศรษฐกิจลดลง

สมมติว่าในกรณีนี้ธนาคารกลางขายหลักทรัพย์ให้แก่ใครคนหนึ่ง 1,000 บาท การชำระมูลค่าของหลักทรัพย์นี้เป็นการส่งเช็คที่ถอนจากธนาคารแห่งหนึ่ง เมื่อธนาคารกลางได้รับการชำระหนี้แล้ว ปรากฏว่าธนาคารที่ถูกถอนเงินนั้นเงินฝากกระแสรายวันลดลงไป 1,000 บาท โดยในขณะเดียวกันเงินสดสำรองก็ลดลง 1,000 บาทเช่นเดียวกัน บัญชีงบดุลของธนาคารพาณิชย์แห่งนี้ยังคงสมดุล แต่ความยุ่งยากปรากฏขึ้นประการหนึ่งกล่าวคือ เงินสดสำรองนั้นไม่เพียงพอ การลดลงของเงินฝากกระแสรายวันนั้นจะมีผลทำให้เงินสดสำรองซึ่งต้องดำรงตามกฎหมายลดลงมาได้ 100 บาท (สมมติว่าอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายเป็นร้อยละ 10) แต่เงินสดสำรองของธนาคารแห่งนั้นลดลงไปถึง 1,000 บาท ดังนั้น เงินสดสำรองที่ขาดไปจริง ๆ คือ 900 บาท เพื่อแก้ไขปัญหานี้อย่างรีบด่วนด้วยการขอกู้หรือขายหลักทรัพย์ของตน ถ้าหากเป็นกรณีขายหลักทรัพย์ก็จะต้องมีการชำระหนี้ด้วยการจ่ายเช็คที่ถอนเงินจากธนาคารพาณิชย์อีกแห่งหนึ่ง และธนาคารแห่งที่สองนี้ก็จะเกิดปัญหาการที่เงินสำรองไม่เพียงพอ กระบวนการจะดำเนินต่อไปเช่นนี้ในระลอกต่อไป ตารางสามารที่จะนำมาอธิบายปรากฏการณ์ได้

ตารางที่ 3 การทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์

หน่วย : บาท

ชื่อธนาคาร	การลดลงของเงินฝาก	การลดลงเงินสดสำรอง ตามกฎหมาย	การลดลงของ การให้กู้
A	- 1,000.00	-100.00	-900.00
B	- 900.00	-90.00	-810.00
C	- 810.00	-81.00	-729.00
D	-729.00	-72.90	-656.10
E	-656.10	-65.61	-590.49
F	-590.49	-59.05	-531.44
G	-531.44	-53.14	-478.30
H	-478.30	-47.83	-430.47
I	-430.47	-43.05	-387.42
J	-387.42	-38.74	-348.68
รวม 10 ธนาคารแรก	-6,446.44	-5,782.00	-648.44
ธนาคารส่วนที่เหลือ	-3,533.56	-3,218.00	-353.56
รวมทั้งหมด	-10,000.00	-9,000.00	-1,000.00

จากการที่เงินสดสำรองไม่เพียงพอ โดยธนาคารแห่งแรกจะลดการให้กู้หรือการถือหลักทรัพย์การปฏิบัติเช่นนี้ทำให้ได้รับเงินจากธนาคารแห่งที่สอง จึงมีเงินสดสำรองเพิ่มขึ้นและเพียงพอตามที่กฎหมายกำหนด แต่จะมีผลทำให้ธนาคารแห่งที่สองมีเงินสดสำรองไม่เพียงพอ ซึ่งจะแก้ไขโดยลดการให้กู้หรือการขายสินทรัพย์ การปฏิบัติเช่นนี้ทำให้ได้รับเงินจากธนาคารแห่งที่สาม กระบวนการเช่นนี้จะดำเนินในรอบอื่นๆ ต่อไป และในที่สุดเงินฝากจะลดลง(ทำลาย) เป็นจำนวนถึง 10,000 บาทและเงินให้กู้จะลดลงเป็นจำนวนถึง 9,000 บาท ซึ่งมีผลทำให้เงินสดซึ่งต้องดำรงลดลง 1,000 บาท ของระบบธนาคารทั้งระบบ

เป็นที่น่าสังเกตว่าเงินกองทุนและเงินขอกู้จากธนาคารพาณิชย์ด้วยกันเอง แม้จะเป็นแหล่งอำนาจของกำลังให้กู้ (source of lending power) สำหรับธนาคารพาณิชย์เพียงแห่งเดียว

แต่มีใช้เป็นแหล่งอำนาจของกำลังให้กู้ของระบบธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบแต่อย่างใด แหล่งอำนาจของกำลังให้กู้ของระบบธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบก็คือ การให้กู้ของธนาคารกลาง

นอกจากนี้ การที่ธนาคารแห่งหนึ่งกู้เงินจากเงินสดสำรองส่วนเกินของธนาคารอีกแห่งหนึ่ง (federal funds) มิได้ทำให้เงินสำรองของระบบธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด จึงไม่มีผลต่อการขยายตัวของการสร้างเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ

2.4.2 แบบจำลองการสร้างเงินฝากและการทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์อย่างง่าย

โดยมีข้อสมมุติ: ไม่มีเงินสดสำรองส่วนเกินและไม่มีการถอนเงินสดออกนอกระบบธนาคาร (currency drain) และไม่มีเงินฝากประจำ โดยที่ปริมาณเงินฝากที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดจะเท่ากับส่วนกลับของอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายคูณด้วยปริมาณเงินที่เพิ่มขึ้นครั้งแรก ซึ่งส่วนกลับของอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย ($1/r$) ดังกล่าวนี้ เราเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตัวทวีเงินฝากอย่างง่าย (Simple deposit multiplier) สำหรับสูตรที่ใช้ในการคำนวณเพื่อหาปริมาณเงินฝากทั้งสิ้น มีดังต่อไปนี้คือ

$$\Delta DD = \frac{1}{r_D} \times \Delta R \quad (1)$$

โดยกำหนดให้:

ΔDD = การเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินฝากทั้งสิ้นที่ธนาคารพาณิชย์สร้างขึ้นได้อย่างเต็มที่ (Total Deposits)

r_D = อัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย (Legal Reserve Ratio)

ΔR = การเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินฝากครั้งแรก (Primary Deposits)

หรืออีกนัยหนึ่ง

RR = เงินสดสำรองตามกฎหมาย

R = เงินสดสำรองทั้งหมด

DD = ปริมาณเงินฝากทั้งสิ้นที่ธนาคารพาณิชย์

ดังนั้น

$$RR = R \quad (2)$$

$$RR = r_D \times DD \quad (3)$$

หรือ

$$r_D \times DD = R \quad (4)$$

$$DD = \frac{1}{r_D} \times R \quad (5)$$

หากเป็นการทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์อย่างง่ายก็ย่อมเป็นไปได้ในทำนองเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่งหมายถึงกระบวนการลดเงินฝากลดลงถึงจนกระทั่งการลดลงของเงินสดซึ่งต้องดำรง (required reserves) ชดเชยจำนวนเงินสดสำรองที่สูญหายไป

$$- \Delta DD = \frac{1}{r_D} \times -\Delta R \quad (6)$$

หรือ

$$- \Delta DD = \frac{1}{r_D} \times -\Delta R \quad (7)$$

2.4.3 แบบจำลองการสร้างเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์ในกรณีที่มีการไหลออกของเงินตรา

โดยการที่หากธนาคารพาณิชย์มีสภาพคล่องส่วนเกิน (excess reserves) และประชาชนถือเงินในมากเกินไปเพื่อจับจ่ายใช้สอยจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวคุณทวิทางการเงินแล้วนำไปสู่การมีผลกระทบต่ออุปทานของเงินและฐานเงิน

$$M = m \times MB \quad (8)$$

โดยที่

M = ปริมาณเงิน(Money Supply)

m = ตัวคูณทวิการเงิน(Money Multiplier)

MB= ฐานเงิน(Money Base)

ตัวคูณทวิการเงิน (Money Multiplier) แสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์กับปริมาณเงิน (Money Supply) และทำให้ฐานเงิน (Money Base) มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งค่าของตัวคูณทวิการเงินจะต้องมีค่าที่มากกว่า 1 เสมอ นั้นหมายความว่าหากฐานเงินเปลี่ยนแปลงไป 1 บาท ก็จะทำให้ปริมาณเงินเปลี่ยนแปลงไป 1 บาท เช่นกัน

ดังนั้นการที่หากธนาคารพาณิชย์ถือสภาพคล่องส่วนเกิน (excess reserves) และประชาชนถือเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอยมากขึ้นก็จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวคุณทวีทางการเงินย่อมมีผลกระทบต่ออุปทานของเงินและฐานเงินตามไปด้วย ถ้าหากเราพิจารณาถึงอัตราการเจริญเติบโตของการถือเงินในมือมากเกินไปไว้เพื่อจับจ่ายใช้สอยเงินของประชาชน(C) โดยธนาคารมีสภาพคล่องส่วนเกิน(ER)และเงินฝากเมื่อเรียกที่ถือโดยประชาชน(D)แล้ว ดังนั้นสมมติเราได้ ratios ของทั้งสองตัวแปรนี้คือ

$$\{ C/D \} = \text{currency ratio}$$

$$\{ ER/D \} = \text{excess reserves ratio}$$

หา $R = RR + ER$ (9)

โดยที่ $RR = r_D \times D$

ดังนั้น นำ แทน (9) $R = (r_D \times D) + ER$ (10)

ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ฐานเงิน(Money Base)จะประกอบไปด้วย

ก.ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ในมือประชาชนและธนาคารพาณิชย์ (C)

ข.เงินสดสำรองทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ (R)

ดังนั้น

$$MB = R + C$$
 (11)

และ $MB = (r_D \times D) + ER + C$ (12)

ถ้าหากนำ D ไปคูณตัวแปร currency ratio และ excess reserves ratio นั้นจะได้ $\{ C/D \} \times D$ และ $\{ ER/D \} \times D$ เท่ากับว่าเราจะได้ C และ ER เช่นกัน ดังนั้นนำไปแทนในสมการที่ (12) จะได้

$$MB = (r_D \times D) + (\{ ER/D \} \times D) + (\{ C/D \} \times D)$$

$$MB = (r_D + \{ ER/D \} + \{ C/D \}) \times D$$

แล้วย้ายสมการ

$$D = \frac{1}{r_D + \{ ER/D \} + \{ C/D \}} \times MB$$
 (13)

จากสมการที่(13)เราสามารถนำมาหาค่าการทำงานของตัวคุณทวีทางการเงินในกรณีหากอุปทานของเงินในปริมาณเงินตามความหมายแคบ(M_1)ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงไป

ก.ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ในมือประชาชน(C)

ข.เงินฝากเมื่อเรียกที่ถือโดยประชาชน(D)

$$M_1 = D + C \quad (14)$$

โดยที่ $\{C/D\} \times D$ เท่ากับว่าเราจะได้ C อีกครั้ง ดังนั้น

$$M_1 = D + \{C/D\} \times D$$

$$M_1 = (1 + \{C/D\}) \times D \quad (15)$$

นำ D สมการที่ (13) มาแทนที่สมการที่ (15) จะได้

$$M_1 = \frac{1 + \{C/D\}}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \times MB \quad (16)$$

ดังนั้นเราจะค่าตัวคูณทวีทางการเงินของ M_1 นั้นก็คือ

$$m_1 = \frac{1 + \{C/D\}}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \quad (17)$$

จะเห็นได้ว่าค่าตัวคูณทวีทางการเงินของ M_1 จะขึ้นอยู่กับ C/D , ER/D , r_D

บทที่ 3

การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์

3.1 ความหมายและหน้าที่ของธนาคารพาณิชย์

ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 4 ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการธนาคารพาณิชย์ไว้ดังนี้

“การธนาคารพาณิชย์” หมายความว่า การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์เงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น (ก) ให้สินเชื่อ (ข) ซื้อขายลดตั๋วเงิน หรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด (ค) ซื้อขาย-ปริวรรตเงินตราต่างประเทศ

“ธนาคารพาณิชย์” หมายถึง ธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ และหมายความรวมถึงสาขาของธนาคารต่างประเทศที่ได้รับอนุญาต ให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ด้วย

จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายเบื้องต้น ชี้ให้เห็นว่า กฎหมายได้กำหนดหน้าที่ และขอบเขตของการประกอบกิจการของธนาคารพาณิชย์ ด้วยการรับฝากเงินลักษณะต่างๆ แล้วนำเงินนั้นไปให้กู้หรือลงทุน เพื่อแสวงกำไร ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์จึงเป็นผู้จัดการหนี้

อาจกล่าวโดยทั่วไปได้ว่า ธุรกิจหลักของธนาคารพาณิชย์คือ การเป็นสถาบันตัวกลางทางการเงินระหว่างผู้ออม และผู้ลงทุน โดยทำหน้าที่รับฝากเงินจากผู้มีเงินออมไม่ว่าจะเป็น องค์กรบริษัท ประชาชน และให้ผู้ออมได้รับผลตอบแทนในระดับที่เหมาะสม โดยมีความปลอดภัยด้วยขณะเดียวกัน ธนาคารก็ทำหน้าที่ให้บริการทางการเงิน แก่ผู้ลงทุนในรูปของการให้กู้ยืม โดยคิดผลตอบแทนในอัตราที่เหมาะสม รวมทั้งใช้เงินไปในการลงทุนซื้อหลักทรัพย์รัฐบาล หุ้น และหุ้นกู้บริษัทต่างๆ นอกจากนี้ การประกอบกิจการด้านธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญ ยังได้แก่ การระดมเงินฝาก การจัดสรรสินเชื่อ การให้บริการทางการเงินระหว่างประเทศ และการให้บริการทางการเงินอื่นๆ เป็นต้น

3.2 เป้าหมายของการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์

กิจการธนาคารพาณิชย์ เป็นธุรกิจรูปหนึ่ง จึงมุ่งแสวงหากำไรสูงสุดเหมือนธุรกิจอื่น ๆ แม้ว่า ธุรกิจกิจการธนาคารพาณิชย์ จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของสังคม(Social Welfare) และจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดก็ตาม กำไรก็ยังเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญของการลงทุน ในการดำเนินกิจการธนาคาร หากปราศจากเสียซึ่งผลตอบแทนต่อเงินทุนที่ยุติธรรมแล้วก็จะไม่มีใครยินดีในการลงทุนต่อไป ดังนั้น ธนาคารจึงต้องแสวงหาแนวทาง ในการถือครองสินทรัพย์ และหนี้สิน เพื่อให้ได้มาซึ่งสัดส่วนที่เหมาะสมที่สุด(Bank seek and optimal mix of assets and liabilities) ทั้งนี้ เพื่อผสมผสานความขัดแย้งของเป้าหมายระหว่างความปลอดภัย กับ ผลตอบแทน

ทฤษฎีแห่งการแสวงหากำไรสูงสุด(Profit Maximization Theory) มีความเห็นว่า การศึกษาระดับจุลภาคของกิจการธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อแสวงหากำไรสูงสุด การจัดการในการถือครองสินทรัพย์ และหนี้สินที่เหมาะสมนั้น ก็เพื่อที่จะได้มาซึ่งกำไรสูงสุด ภายใต้เงื่อนไข เช่น สินทรัพย์ที่ธนาคารถือครองอยู่ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ สินทรัพย์ประเภทที่ให้ออกผล และสินทรัพย์ประเภทที่ไม่ให้ออกผล จะปรากฏอยู่ในบัญชีสมดุลของธนาคาร สินทรัพย์ประเภทที่ให้ออกผลได้แก่ การให้กู้ประเภทต่างๆ การลงทุนในหลักทรัพย์ ส่วนสินทรัพย์ประเภทที่ไม่ให้ออกผล ได้แก่ เงินสำรองทั้งหมด (Total Reserve) ของธนาคารประกอบด้วย เงินสดซึ่งต้องสำรองตามกฎหมาย (Required Reserve) และเงินสดสำรองส่วนเกิน (Excess Reserve)

การศึกษาพฤติกรรมในการจัดการสินทรัพย์ของธนาคารนั้น มักจะมีสมมุติที่ว่า ระบบธนาคารพาณิชย์จะต้องมีการปรับตัวในการถือครองสินทรัพย์ และหนี้สิน ให้เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ของตัวแปรทางการเงินที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น อัตราดอกเบี้ย อุปสงค์ของเงินกู้ และนโยบายการเงินที่ใช้โดยธนาคารกลาง เป็นต้น ดังเช่น ในกรณีที่ธนาคารกลางใช้มาตรการทางการเงิน ด้วยการซื้อหลักทรัพย์ในตลาด จะมีผลทำให้ธนาคารพาณิชย์มีเงินสดสำรองทั้งหมดของตนเพิ่มขึ้น ตลอดจนสัดส่วนของสินทรัพย์ประเภทที่ไม่ให้รายได้ ต่อสินทรัพย์ประเภทที่ให้รายได้สูงเกินไป ซึ่งมีผลทำให้ธนาคารพาณิชย์ จะขยายการให้กู้ นั่นคือ เป็นการจัดการสินทรัพย์ใหม่ เพื่อให้ได้มาซึ่งกำไรสูงสุด ส่วนในด้านการจัดการหนี้สิน ก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า ธุรกิจธนาคารพาณิชย์จะมีจุดหมายที่จะแสวงหากำไรสูงสุดก็ตาม แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพคล่อง ความมั่นคง และความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการบริการ ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ จะเกิดปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง ก็คือ เป้าหมายของธนาคารที่กล่าวมาแล้ว จะมีความขัดแย้งกันระหว่างสภาพคล่อง และความมั่นคงต่อการแสวงหารายได้สูงสุด สินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องมากที่สุด ก็คือ เงินสดในมือ(Cash In Hand) ซึ่งสามารถตอบสนองต่อการถอนเงินของลูกค้าได้ทันที แต่เงินสดในมือเป็นสินทรัพย์ประเภทไม่มีดอกผล ดังนั้น ถ้าธนาคารถือ

เงินสดในมือเป็นสินทรัพย์ทั้งหมด ธนาคารก็ไม่สามารถอยู่ได้ แต่ถ้าธนาคารให้กู้มาก ธนาคารก็จะขาดสภาพคล่องและความปลอดภัย ตามปกติสินทรัพย์ประเภทที่มีสภาพคล่องและความปลอดภัยสูง จะมีอัตราผลตอบแทนต่ำ เช่น การลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาล เป็นต้น ส่วนสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงนั้น จะมีอัตราผลตอบแทนสูงเพื่อชดเชยกับความเสี่ยง ดังนั้น การจัดการสินทรัพย์และหนี้สินของธนาคาร จึงเป็นทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ และศิลปะในขณะเดียวกัน กล่าวคือ จะต้องอาศัยความรู้อันละเอียดอ่อนและประสบการณ์เป็นอย่างมาก เพื่อประกอบการตัดสินใจ ซึ่งแต่ละธนาคารต่างก็มีรูปแบบของตนเอง ตามความเหมาะสมในสภาพภาพของตน

3.3 โครงสร้างเงินทุน และการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์

เงินทุนในการดำเนินงาน ของธนาคารพาณิชย์ได้มาจากหลายแหล่งด้วยกัน ธนาคารจะต้องบริหารเงินทุนเหล่านี้ให้สามารถก่อเกิดประโยชน์ และรายได้แก่ธนาคารมากที่สุด แต่ขณะเดียวกันก็ต้องมีความปลอดภัย ซึ่งเราสามารถพิจารณาแหล่งที่มา และใช้ไปของเงินทุน ได้จากการวิเคราะห์งบดุลแบบรวบรัดของธนาคารพาณิชย์ ดังต่อไปนี้

บัญชีงบดุลแบบรวบรัดของธนาคารพาณิชย์

สินทรัพย์	หนี้สิน + บัญชีเงินกองทุน
1.เงินสดและเงินฝากในธนาคารอื่นๆ (Cash and Deposits with Other Banks)	1.เงินฝาก (Deposits)
2.หลักทรัพย์ลงทุน (Investments)	2.เงินกู้ยืม (Borrowings)
3.การให้กู้ยืม และให้เครดิต (Loans, O/D and Discounts)	3.หนี้สินอื่น ๆ (Other Liabilities)
4.สินทรัพย์อื่นๆ (Other Assets)	4.บัญชีเงินกองทุน (Capital Account)

จากบัญชีงบดุลแบบรวบรัดที่แสดงข้างต้นนี้ จะปรากฏว่า องค์ประกอบของบัญชีงบดุลนั้น ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ด้านซ้ายมือ เป็นด้านสินทรัพย์ ส่วนทางด้านขวามือ เป็นด้านหนี้สิน และบัญชีเงินกองทุน ในด้านสินทรัพย์นั้น แสดงถึงชนิดและมูลค่าของสินทรัพย์ต่างๆ ที่ธุรกิจนั้นมี กรรมสิทธิ์แห่งความเป็นเจ้าของ ตลอดจนสิทธิเรียกร้องต่างๆ ที่พึงมีของธุรกิจนั้น ส่วนทางด้านหนี้สิน และบัญชีทุนนั้น แสดงถึงชนิดและปริมาณของสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ที่มีต่อสินทรัพย์ของธุรกิจ เนื่องจากตามหลักบัญชีคู่กัน มูลค่าทั้งหมดของสิทธิเรียกร้อง ที่มีต่อสินทรัพย์จะต้องเท่ากันพอดีกับมูลค่าสินทรัพย์ ดังนั้น ถ้ามูลค่าของสินทรัพย์มากกว่ามูลค่าของสิทธิเรียกร้องที่มีต่อสินทรัพย์ ส่วนเกินนั้น ก็คือ ส่วนที่เป็นเจ้าของกิจการ หนี้สินคือสิทธิเรียกร้องที่มีต่อสินทรัพย์ นอกเหนือจากสิทธิเรียกร้องของผู้เป็นเจ้าของกิจการ ในแง่กฎหมายเจ้าหนี้ที่เป็นบุคคลภายนอก หรือนิติบุคคลภายนอกย่อมมีสิทธิเรียกร้องในสินทรัพย์ของกิจการ ก่อนผู้เป็นเจ้าของกิจการ

3.3.1 แหล่งที่มาของเงินทุน

รายการต่างๆ ที่แสดงอยู่ทางด้านหนี้สิน และบัญชีเงินกองทุนของงบดุลนั้น จะแสดงถึงแหล่งที่มาของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งประกอบไปด้วยรายการต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เงินฝาก (Deposits) เงินฝากเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนที่สำคัญที่สุดของธนาคารพาณิชย์ เงินฝากแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1.) เงินฝากกระแสรายวัน หรือเงินฝากเผื่อเรียก (Demand Deposits or Current Account) เป็นเงินฝากที่ผู้ฝากสามารถใช้ “เช็ค” โอนสิทธิ์เงินไปให้บุคคลอื่นตามจำนวนที่ระบุในเช็ค เงินฝากประเภทนี้ มักจะไม่มีอัตราดอกเบี้ย แต่บริการต่างๆ ที่ธนาคารพาณิชย์ให้แก่ผู้ฝากนั้น เป็นผลตอบแทนที่เป็นดอกเบี้ยซ่อนเร้น (Implicit Rate) อยู่แล้ว นอกจากนี้ เงินฝากประเภทนี้ มีค่าใช้จ่ายในการบริการเช่น การหักบัญชีระหว่างธนาคาร การลงบัญชีและแจ้งยอดให้แก่ลูกค้า เป็นต้น

2.) เงินฝากออมทรัพย์ (Saving Deposits) เงินฝากประเภทสนับสนุนผู้ออมรายย่อย โดยเปิดรับฝากในจำนวนเงินเล็กๆ น้อยๆ ที่มีอัตราดอกเบี้ยพอสมควร เงินฝากประเภทนี้มักมีสภาพคล่องสูง กล่าวคือ ผู้ฝากสามารถถอนเงินฝากได้สะดวกกว่าการฝากประจำ

3.) เงินฝากประจำ (Time Deposits) เป็นเงินฝากที่มีกำหนดเวลาที่จะสามารถไถ่ถอนได้ วงเงินก็มักจะมีการกำหนดขั้นต่ำไว้ แต่ในกรณีจำเป็น ผู้ฝากสามารถถอนเงินฝากนั้นได้ก่อนกำหนด

ลักษณะของเงินฝากทั้ง 3 ประเภทนั้น ในแง่ผู้ประกอบการธนาคารจะมีความหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ เงินฝากเผื่อเรียกนั้น ธนาคารจะต้องดำรงเงินสดสำรองเพื่อทำการ (Working Reserve) เป็นอัตราส่วนสูง เมื่อเทียบกับเงินฝากประเภทอื่น เพราะเงินฝากประเภทนี้ จะมีการเบิกจ่ายบ่อยกว่า ส่วนเงินฝากออมทรัพย์ และประจำจะมีความจำเป็นที่จะต้องดำรงเงินสดสำรองเพื่อ

ทำการน้อยลงไปตามลำดับ ซึ่งสำรองเพื่อทำการมีไว้เพื่อสภาพคล่องในการเบิกถอนของลูกค้า และเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆของธนาคารเอง การดำรงเงินสำรองเพื่อทำการของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งจะแตกต่างกันตามระยะเวลาประสพการณ์และการคาดหมายเกี่ยวกับการถอนเงินของลูกค้า อย่างไรก็ตาม สินทรัพย์ที่เป็นส่วนประกอบของเงินสำรองเพื่อทำการ ควรมีสภาพคล่องสูงมาก ซึ่งไม่ก่อให้เกิดรายได้แก่ธนาคาร

เงินฝากทั้ง 3 ประเภทนี้ ให้ความคล่องตัวในด้าน การเบิกถอนของผู้ฝากแตกต่างกันไป โดยที่เงินฝากกระแสรายวัน หรือเงินฝากเผื่อเรียก เป็นเงินฝากที่ธนาคารจะต้องจ่ายคืนทันทีเมื่อถูกทวงถาม ธนาคารพาณิชย์มักให้ดอกเบี้ยต่ำแก่ผู้ฝากเพราะถือว่าได้ให้บริการความสะดวกในการชำระเงินอยู่แล้ว นอกจากนี้ ธนาคารพาณิชย์ยังไม่อาจนำเงินฝากประเภทนี้ ไปให้กู้หรือลงทุนระยะยาวได้เพราะอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าเงินฝากประเภทอื่นๆ ส่วนเงินฝากออมทรัพย์เป็นเงินฝากที่สามารถเบิกถอนได้เมื่อต้องการ ซึ่งแตกต่างจากเงินฝากประจำ ผู้ฝากจะถอนคืนได้เมื่อครบกำหนดระยะเวลา โดยธนาคารจะจ่ายดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฝากที่ฝากครบกำหนด ในอัตราที่แตกต่างกันตามกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้กับธนาคารซึ่งดอกเบี้ยที่จ่ายให้แก่ผู้ฝากเงินประเภทออมทรัพย์ จะต่ำกว่าดอกเบี้ยเงินฝากประจำ ทั้งนี้เพราะเงินฝากออมทรัพย์มีกำหนดเวลาในการเบิกถอนไม่แน่นอนธนาคารพาณิชย์จึงไม่สามารถนำเงินฝากออมทรัพย์ไปลงทุนระยะยาวได้ ต้องสำรองไว้เพื่อลูกค้ามาถอนคืน

เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ จะสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประเภทออมทรัพย์ ดังนั้น ประชาชนจึงนิยมฝากเงินประเภทประจำมากกว่าการฝากประเภทอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม เงินฝากออมทรัพย์ก็มีข้อได้เปรียบเงินฝากประจำ ในแง่ที่มีสภาพคล่องตัวมากกว่า เนื่องจากลูกค้าจะถอนเงินฝากออมทรัพย์เมื่อใดก็ได้ โดยไม่เสียประโยชน์ และมีข้อสังเกตว่า อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำหลังจากหักภาษีแล้ว นำมาเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ จะมีความแตกต่างไม่มากนัก และระบบธนาคารพาณิชย์ปัจจุบัน ก็ให้ความสำคัญในเป้าหมายเงินฝากออมทรัพย์มากขึ้น เนื่องจากในการปรับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากแต่ละครั้ง ธนาคารพาณิชย์สามารถดำเนินการได้ทันที โดยไม่สร้างภาระผูกพันเหมือนกับการปรับอัตราดอกเบี้ยประจำ ซึ่งธนาคารพาณิชย์จะต้องให้ครบกำหนดระยะเวลา และเงื่อนไขที่ตกลงกันไว้ ทำให้บางเวลาธนาคารต้องรับภาระต้นทุนเงินฝากนานกว่า

2.เงินกู้ยืม(Borrowings)เงินกู้ยืมเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญ ของธนาคารพาณิชย์ รongลงมาจากเงินฝาก แหล่งกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ สามารถแบ่งออกได้ 2 ทาง ดังต่อไปนี้

1.) การกู้ยืมภายในประเทศ ธนาคารพาณิชย์สามารถกู้ได้จากแหล่งเงินทุน 2 แหล่ง ดัง

นี้

(1) การกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย

ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ให้กู้ยืมเป็นแหล่งสุดท้ายแก่สถาบันการเงินต่างๆ เพื่อการปรับฐานะการเงินระยะสั้น ซึ่งการกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์จากธนาคารแห่งประเทศไทย มีวิธีปฏิบัติ 2 วิธีคือ

ก.การให้กู้ยืมโดยมีหลักทรัพย์รัฐบาลเป็นประกัน อันได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล ได้เริ่มปฏิบัติมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2490 ในระยะแรกมิได้กำหนดระเบียบการกู้ยืมไว้เป็นที่แน่นอน ธนาคารแห่งประเทศไทยจะพิจารณา ให้กู้เป็นรายๆไปตามความจำเป็นของแต่ละธนาคาร เช่น เมื่อธนาคารพาณิชย์มีเงินสดสำรองต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด ธนาคารกลางก็จะให้กู้ยืม เพื่อให้สามารถดำรงเงินสดสำรองให้ครบ หรือบางครั้งก็ให้ยืมเพื่อเป็นการช่วยเหลือธนาคารพาณิชย์ ที่เปิดดำเนินการใหม่ ปัจจุบัน เมื่อธนาคารพาณิชย์ขอกู้ยืมเงินจากธนาคารแห่งประเทศไทย จะต้องทำหนังสือขอกู้และวางพันธบัตรเป็นหลักประกันตามระเบียบ แล้วธนาคารแห่งประเทศไทยจะจ่ายเงินกู้ให้ทันที

ข.การให้กู้ยืมโดยวิธี รับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงิน (Discount Loan) อัตรารับช่วงซื้อลดของธนาคารพาณิชย์ เป็นอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเก็บจากธนาคารพาณิชย์ เมื่อธนาคารกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งของนโยบายการเงิน ที่ใช้ควบคุมปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ เมื่ออัตรารับช่วงซื้อลดลดลงธนาคารพาณิชย์จะสามารถกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทยด้วยอัตราดอกเบี้ยต่ำ ทำให้ธนาคารพาณิชย์กู้ยืมเงินจากธนาคารแห่งประเทศไทยมากขึ้น ส่งผลให้มีเงินสดสำรองมากขึ้น สามารถปล่อยสินเชื่อในระบบเศรษฐกิจได้มากขึ้น จึงมีผลทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ในทางตรงข้าม ถ้าอัตรารับช่วงซื้อลดเพิ่มขึ้น ธนาคารพาณิชย์จะเสียค่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืม จากธนาคารแห่งประเทศไทยเพิ่มขึ้น ทำให้ต้องลดการกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย การปล่อยสินเชื่อให้แก่ระบบเศรษฐกิจก็จะลดลง มีผลกระทบทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียน ในระบบเศรษฐกิจลดลงด้วย

(2) การกู้ยืมจากสถาบันการเงินอื่นๆในประเทศ

กรณีที่ธนาคารพาณิชย์ขาดสภาพคล่องทางการเงิน จนทำให้เงินสดสำรองตามกฎหมาย (Required Reserve) มีไม่ครบจำนวนตามที่กฎหมายกำหนดธนาคารพาณิชย์มักแก้ปัญหาด้วยการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงินอื่นๆ ในประเทศ ที่มีสภาพคล่องเหลือซึ่งเป็นการกู้ยืมในระยะสั้นมาก และต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือที่เรียกว่า "Call Loan" โดยที่ธนาคารจะจ่ายอัตราดอกเบี้ย Interbank Rate ซึ่งอัตราดอกเบี้ยนี้ขึ้นอยู่กับสภาพคล่องในตลาดการเงินขณะนั้น สัดส่วนการกู้ยืมจากสถาบันการเงินในประเทศ จะมีไม่สูงมากนัก เนื่องจาก ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม การกู้ยืมจากแหล่งนี้มักเป็นการกู้ระยะสั้นมากเพียง 1 หรือ 2 วัน เท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นการกู้เพื่อเพิ่มยอดเงินสดสำรองให้ครบตามกฎหมายกำหนด หรือในกรณีที่บัญชีเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ที่

ธนาคารแห่งประเทศไทยลดลงมาก เนื่องจากการหักบัญชีระหว่างธนาคาร การกู้ระยะสั้นจึงเพื่อ ชดเชยปริมาณเงินสดสำรอง ในบัญชีเพียงชั่วคราวเท่านั้น

การขอกู้ของระบบธนาคารพาณิชย์ ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เนื่องจากทฤษฎีการธนาคารเกี่ยวกับการจัดการด้านหนี้สิน เป็นที่ยอมรับของผู้บริหารธนาคารพาณิชย์โดยทั่วไปและการกู้ยืมที่สำคัญ ลักษณะหนึ่งก็คือ การกู้จากเงินสดสำรองส่วนเกิน(Excess Reserve) ซึ่งกลายเป็นกฎแจดอกสำคัญ ของการกู้ยืมระหว่างธนาคารพาณิชย์ด้วยกันเอง กล่าวคือสถาบันการเงินที่มีเงินสดสำรองส่วนเกิน สามารถให้ธนาคารที่ขาดสภาพคล่องกู้เงินจำนวนหนึ่งได้ ตามปกติการกู้ยืมจะมีระยะเพียง 1 วันเท่านั้น แต่อาจมีการแปลงหนี้ใหม่ หรือมีการกำหนดระยะเวลาได้ก่อนตามแต่จะตกลงกันเพิ่มเติม

2.) การกู้ยืมจากต่างประเทศ

การกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ อาจมีสาเหตุจาก 2 ประการคือ ประการแรก การมีธุรกิจร่วมกันระหว่างธนาคารคู่ค้า(Correspondent Bank) ทำให้มีการจ่ายเงินระหว่างธนาคารซึ่งกันและกัน ซึ่งบางขณะธนาคารคู่ค้าจ่ายเงินทำธุรกิจแทนธนาคารในประเทศมากกว่ายอดบัญชีเงินฝาก ที่ธนาคารในประเทศมีอยู่ ธนาคารพาณิชย์ในประเทศจะมีฐานะเป็นลูกหนี้เงินกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ในต่างประเทศ ประการที่ 2 การกู้ยืมเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในต่างประเทศต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากในประเทศ

3.หนี้สินอื่นๆ (Other Liabilities) ตามปกติเป็นรายการเบ็ดเตล็ด ที่ไม่อาจรวมอยู่ในรายการใดรายการหนึ่ง เช่น เงินมัดจำค่าประกันประเภทต่างๆ ซึ่งเรียกเก็บจากลูกค้าในการเปิด Letter of Credit การออกหนังสือค้ำประกัน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีประเภทค่าใช้จ่ายค้างจ่าย เช่น เงินปันผลค้างจ่าย ภาษีค้างจ่าย และดอกเบี้ยเงินฝากค้างจ่าย เป็นต้น

4.บัญชีเงินกองทุน (Capital Fund) บัญชีเงินกองทุน เป็นส่วนของผู้ถือหุ้น เป็นสิ่งที่แสดงฐานะและขนาดของกิจการ และความรับผิดชอบของผู้เป็นเจ้าของทุน ที่มีต่อกิจการตามปกติ บัญชีเงินกองทุนของธุรกิจธนาคารมีหน้าที่สำคัญ เช่น เป็นบัญชีเงินกองทุนอาจเป็นแหล่งเงินทุน เพื่อการลงทุน เช่น ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างอาคาร ซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ สำหรับประกอบกิจการหน้าที่ต่อเจ้าหนี้บุคคลภายนอก บัญชีเงินกองทุนจะเป็นจำนวนเงินประกันความปลอดภัยของเจ้าหนี้บุคคลภายนอก ในกรณีที่ดำเนินธุรกิจผิดพลาด สามารถนำมาใช้หนี้บุคคลภายนอกก่อนส่วนที่เหลือจึงคืนให้แก่เจ้าของทุนตามสัดส่วน

นอกจากนี้ บัญชีเงินกองทุนยังเป็นเครื่องมือ ที่เจ้าหน้าที่ทางการเงินใช้ในการกำหนดขอบเขต ของการดำเนินกิจการธนาคารพาณิชย์ เช่น การกำหนดอัตราส่วนระหว่างเงินกองทุน ต่อสินทรัพย์เสี่ยง เป็นต้น

3.3.2 แหล่งใช้ไปของเงินทุน

รายการต่างๆ ที่แสดงทางด้านสินทรัพย์ของบุคคล จะแสดงถึงการใช้จ่ายเงินของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งประกอบด้วยรายการดังต่อไปนี้

1. เงินสดและเงินฝากในธนาคารอื่น ๆ (Cash and Deposits with Other Bank)

สินทรัพย์ลักษณะนี้ ประกอบไปด้วย 4 ประเภทด้วยกัน คือ

1. เงินสดสำรองเพื่อทำการ เป็นการสำรองเพื่อสนองการถอนเงินฝากของผู้ฝาก ตลอดจนให้ลูกค้ารายใหม่ขอกู้ ธนาคารจะไม่ถือเงินสดในมือมากเกินไป ทั้งนี้เพราะเงินสดในมือเป็นสินทรัพย์ไม่มีรายได้ การถือมากเกินไปจะยิ่งทำให้ธนาคารสูญเสียรายได้มากขึ้น เนื่องจากมีต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost)

2. เงินฝากที่ธนาคารกลาง

3. เงินฝากที่ธนาคารอื่น

4. เงินระหว่างกระบวนการเรียกเก็บ

2. การให้กู้ (Loans) การให้กู้เป็นกิจกรรมหลักธนาคารพาณิชย์ เพราะเป็นสินทรัพย์ชนิดที่ให้ผลตอบแทนสูง แต่อย่างไรก็ตาม ก็เป็นสินทรัพย์ชนิดที่มีความเสี่ยงสูงด้วย เพราะผู้ขอกู้อาจจะไม่สามารถชำระดอกเบี้ย และเงินต้นคืนตามที่ทำสัญญากันไว้ (Default Risk) ดังนั้นธนาคารที่ให้กู้จึงต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของการให้กู้ด้วย ธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบัน ได้ขยายขอบเขตการให้กู้กว้างขวางยิ่งขึ้น เช่น การให้กู้เพื่อการบริโภค หรือเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ และเพื่อซื้อหลักทรัพย์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ธนาคารพาณิชย์ยังมีความจำเป็นต้องคำนึงถึงระยะเวลาการให้กู้ ทั้งนี้ เพราะเกี่ยวกับสภาพคล่อง และความปลอดภัยของธนาคารพาณิชย์เอง ตามปกติการให้กู้ระยะสั้น จะมีสภาพคล่องและความปลอดภัยสูงกว่าการให้กู้ระยะยาว ดังนั้นจึงสามารถแบ่งประเภทของเงินกู้ตามระยะเวลาของการให้กู้ได้ดังนี้

1) การให้กู้ระยะสั้น ตามประเพณีของธนาคารพาณิชย์ดั้งเดิม จะให้กู้เพื่อการพาณิชย์ (Commercial Loan) ซึ่งมีระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี ลักษณะการให้กู้มีความเสี่ยงน้อย และในขณะเดียวกัน ก็มีสภาพคล่องสูง ธุรกิจมักจะกู้ไปเพื่อซื้อสินค้า หรือจ่ายเงินเดือนแก่พนักงาน เป็นต้น

2) เงินกู้ระยะปานกลาง ตามปกติเป็นเงินให้กู้ตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 5 ปี การกู้ลักษณะนี้ อาจจะมีการผ่อนส่งคืน ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย ธุรกิจโดยทั่วไปมักจะนิยมการกู้ลักษณะนี้มากกว่าการหาเงินด้วยวิธีการออกหุ้น เพราะเป็นกระบวนการที่ยุ้งยากกว่า ในแง่ของธนาคารพาณิชย์ ก็ปรากฏว่า นิยมให้กู้ในลักษณะนี้มากกว่าการไปหาซื้อหลักทรัพย์ในตลาด เพราะ

ธนาคารพาณิชย์สามารถเข้าไปกำกับ และตรวจสอบการดำเนินงานของธุรกิจตามข้อตกลง มากกว่ากรณีลงทุนในหลักทรัพย์

3)การให้กู้ระยะยาว ตามปกติมีอายุ 5 ปี หรือตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป เงินกู้ลักษณะนี้ มักจะกู้เพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ เพื่อก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อซื้อเครื่องจักรขนาดใหญ่ ซื้อที่ดินและปรับปรุงที่ดิน เป็นต้น เงินกู้ลักษณะนี้ มักจะมีจำนวนสูง ธนาคารพาณิชย์จึงจำเป็นต้องพิจารณาการให้กู้ยืมอย่างรอบคอบ

3.การลงทุน(Investment) การลงทุนในกรณีของธนาคารพาณิชย์ เป็นการลงทุนในการซื้อหลักทรัพย์ซึ่งมีความสำคัญอยู่ 2ประการคือ

1)การลงทุนซื้อหลักทรัพย์ระยะสั้น เพื่อจุดมุ่งหมายในเรื่องของสภาพคล่องในฐานะที่เป็นเงินทุนป้องกันขั้นที่ 2(Secondary Reserve)หรือเป็นลักษณะการลงทุนเพื่อการคุ้มกัน(Protective Investment)

2)การลงทุนเนื่องจากมีเงินสดสำรองมากกว่าจำนวนที่ต้องการแหล่งรายได้ที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์คือ การให้กู้ซึ่งมีความเสี่ยงสูงอยู่แล้วดังนั้น การลงทุนของธนาคารพาณิชย์ จึงจำเป็นที่จะต้องหลีกเลี่ยงความเสี่ยง และมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างรายได้

4.สินทรัพย์อื่น ๆ (Other Assets)สินทรัพย์อื่นๆ มีรายการดังต่อไปนี้

1.บัญชีลูกหนี้เบ็ดเตล็ด (Sundry Asset) เป็นลูกหนี้ที่ไม่อาจจัดเข้าบัญชีประเภทหนึ่งประเภทใดได้โดยเฉพาะ และเป็นหนี้ที่ธนาคารมีสิทธิ์เรียกร้องให้ ลูกหนี้นำเงินมาชำระ อันเกิดจากการชดใช้เงินตามหนังสือค้ำประกัน เมื่อลูกหนี้ผิดสัญญา เป็นต้น

2.บัญชีพักลูกหนี้ (Suspense Account Debtors) เป็นบัญชีพักลูกหนี้ระยะสั้นๆ ซึ่งไม่อาจจัดเข้าบัญชีประเภทหนึ่ง โดยธนาคารมีสิทธิ์เรียกร้องให้ลูกหนี้นำเงินมาชำระ

3.รายได้รับค้างรับ (Accrued Income) ได้แก่ รายได้ประเภทต่างๆ ที่ธนาคารพาณิชย์คำนวณ และบันทึกเป็นรายได้แล้ว แต่ยังไม่ได้รับเงิน เช่นดอกเบี้ยค้างรับ เป็นต้น

4.รายจ่ายจ่ายล่วงหน้า (Deferred Charges) ได้รายจ่ายของงวดบัญชีต่อไป ซึ่งธนาคารพาณิชย์ได้จ่ายไปแล้ว และรอดัดบัญชี

5.เงินมัดจำ (Sundry Deposits) ได้แก่เงินมัดจำค่ามิเตอร์ไฟฟ้า มิเตอร์ประปา เงินมัดจำค่าโทรศัพท์ เป็นต้น

3.4 สภาพคล่องและเงินสำรองของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

3.4.1 สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์

สภาพคล่องของธนาคาร หมายถึง ความสามารถของธนาคารพาณิชย์ ที่จะจ่ายเงินสดคืนตามข้อผูกพันได้ในทันทีที่มีผู้เรียกร้อง เมื่อธนาคารพาณิชย์มีเงินฝากเกิดขึ้น ก็ต้องดำรงเงินสดสำรองตามกฎหมายกำหนด ส่วนหนึ่งต้องถือเป็นหลักทรัพย์ปลอดภัย ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด อีกส่วนหนึ่งของการดำรงเงินสดสำรองตามกฎหมายนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยให้เก็บไว้ที่ธนาคารพาณิชย์เอง เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการจ่ายเงินคืนให้กับลูกค้าที่ต้องการถอนเงิน หรือเพื่อใช้ในภาวะฉุกเฉิน เงินสดสำรองตามกฎหมาย ส่วนที่เก็บไว้ที่ธนาคารพาณิชย์ และเงินส่วนอื่นๆ ที่เหลืออยู่ในธนาคารพาณิชย์ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจการธนาคารพาณิชย์ รวมเรียกว่า “สภาพคล่อง” ของธนาคารพาณิชย์ โดยสภาพคล่องของธนาคารจะมีมากน้อยเท่าใด ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินและสินทรัพย์สภาพคล่อง(Liquidity Assists)หรือสินทรัพย์ที่เปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่ายและรวดเร็ว โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายมากนัก ซึ่งรายการที่นับว่ามีความสำคัญที่สุด ก็คือ เงินสดสำรอง (Cash Reserve)

3.4.2 เงินสดสำรอง (Cash Reserve)

เงินสดสำรองของธนาคารพาณิชย์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

- 1.เงินสดสำรองตามกฎหมาย (Legal Reserve) เพื่อคุ้มครองผู้ฝากเงินให้ได้รับความปลอดภัย ในการฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ รัฐบาลได้วางมาตรการการควบคุมธนาคารพาณิชย์ไว้หลายประการ และหนึ่งในจำนวนมาตรการต่างๆ ก็คือ การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินสดสำรองในอัตราที่กำหนดไว้ โดยเงินสดสำรองดังกล่าว ในบางประเทศ อาจให้ถือไว้เองได้ส่วนหนึ่ง หรือต้องฝากไว้ที่ธนาคารกลางทั้งหมด ธนาคารพาณิชย์จะต้องรักษาเงินสดสำรองไว้เป็นอัตราส่วนที่ไม่ต่ำกว่ากฎหมายกำหนดไว้ มิฉะนั้น จะถูกปรับหรือลงโทษ จากธนาคารกลาง

ธนาคารกลาง จะมีหน้าที่เป็นนายธนาคารของธนาคารพาณิชย์ โดยจะให้บริการต่างๆ แก่ธนาคารพาณิชย์ภายในกรอบที่กำหนดไว้ การทำหน้าที่เป็นนายธนาคารของธนาคารพาณิชย์อย่างหนึ่ง ก็คือ การเก็บรักษาเงินสดสำรองตามกฎหมายของธนาคารพาณิชย์ แต่เริ่มแรกนั้นธนาคารพาณิชย์จะนำเงินสดส่วนที่เกินกว่าความจำเป็น ที่จะต้องใช้จ่ายฝากไว้กับธนาคารกลาง เพราะมีความเชื่อถือไว้วางใจธนาคารกลาง นอกจากนั้นยังทำให้ธนาคารกลางสามารถดำเนินการหักหนี้ ในการหักบัญชีระหว่างธนาคารพาณิชย์ด้วยกัน การปฏิบัติได้สืบเนื่องต่อมา โดยที่ธนาคารพาณิชย์ในประเทศต่างๆ จะต้องมีบัญชีเงินสดส่วนที่เกินความจำเป็นที่ธนาคารกลาง ต่อมาธนาคารได้เห็นว่าการที่ธนาคารพาณิชย์ดำเนินธุรกิจรับฝากเงินและให้กู้ยืมเงิน แก่ประชาชนทั่วไป หากไม่มีการเสริมความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์แล้ว ความปลอดภัยในการใช้บริการของธนาคารพาณิชย์ อาจมีไม่เพียงพอจึงได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องมีเงินสดสำรองตามกฎหมาย ฝากไว้ที่ธนาคารกลางเป็นอัตราส่วนที่กำหนดไว้ ซึ่งระยะหลัง เป็นการบังคับมิให้นำเงินมาฝากโดยสมัครใจเหมือนแต่

ก่อน เมื่อได้มีการบังคับให้มีการฝากเงินสดสำรองไว้ที่ธนาคารกลางเช่นนั้น ทำให้เกิดการขยายตัวทางการค้า เนื่องจากความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อธนาคารพาณิชย์ทำให้เงินฝากในธนาคารพาณิชย์เพิ่มปริมาณมากขึ้น มีผลทำให้เงินสดสำรองที่ฝากไว้ กับธนาคารกลางมีจำนวนสูงขึ้นด้วย ต่อมาธนาคารกลางของประเทศต่างๆ เล็งเห็นว่า เงินสดสำรองนี้ นอกจากจะเป็นส่วนสำคัญของฐานะสภาพคล่อง ที่ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรงไว้ เพียงพอทุกขณะแล้วหากดำรงเงินสดสำรองไว้ในอัตราสูง เมื่อคิดเป็นร้อยละของเงินฝากก็จะทำให้ธนาคารพาณิชย์นำเงินออกมาให้กู้ได้น้อย ในทางตรงข้าม หากดำรงเงินสดสำรองไว้ต่ำ ก็สามารถนำเงินออกมาให้กู้ได้มาก อัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของธนาคารกลาง ในการควบคุมการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งมีผลต่อเนื่องต่อปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเครื่องชี้สถานะการเงินของประเทศอีกด้วย การที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องดำรงเงินสดสำรองตามกฎหมายนี้ นับว่าเป็นผลดีดังนี้คือ

1. เป็นประโยชน์ในการควบคุม และช่วยให้ธนาคารพาณิชย์ ระมัดระวังในการให้กู้ยืมหรือขยายสินเชื่อ
2. เป็นเครื่องมืออันสำคัญอย่างหนึ่งของธนาคารกลาง ที่จะให้ควบคุมภาวะการเงินของประเทศ
3. เป็นการรวมเงินสำรองไว้ในที่แห่งเดียวกันที่ธนาคารกลาง ถ้าเกิดมีเหตุฉุกเฉินใดๆ ธนาคารกลางซึ่งมีหน้าที่ควบคุมช่วยเหลือธนาคารพาณิชย์ และเศรษฐกิจการเงินของประเทศ จะได้นำเงินสำรองนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้เต็มที่ นอกจากนั้นยังเป็นการเพิ่มความสามารถของธนาคารกลางที่จะรับช่วงซื้อลดตั๋วเงิน หรือให้เครดิตแก่ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินทั่ว ๆ ไป เมื่อสถาบันเหล่านั้นมีความต้องการเงินทุน
4. เป็นการช่วยให้ธนาคารกลางมีรายได้จากเงินสดสำรอง ที่ธนาคารพาณิชย์นำมาฝากไว้ ด้วยการนำไปลงทุนหาผลประโยชน์ ทั้งนี้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของธนาคารกลาง เพราะตามหลักการแล้ว การดำเนินงานของธนาคารกลางเป็นสถาบันที่ไม่แสวงหากำไร

2. เงินสดสำรองส่วนเกิน (Excess Reserve) เงินสดสำรองส่วนเกิน คือ เงินสดสำรองทั้งสิ้น (Total Reserve) ของธนาคารพาณิชย์ หลังจากหักเงินสดสำรองตามกฎหมายแล้ว โดยทั่วไปในทางปฏิบัติธนาคารพาณิชย์มักจะนำเงินสดไปฝากไว้ที่ธนาคารกลาง ในยอดเงินเกินกว่าจำนวนที่ต้องดำรงไว้ตามกฎหมายทั้งนี้เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินงานของธนาคาร หรือเพื่อเป็นสภาพคล่องนั่นเอง ดังนั้นเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ ที่มีอยู่กับธนาคารแห่งประเทศไทย จึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งคือ จำนวนที่ธนาคารพาณิชย์ต้องสำรองไว้ตามกฎหมาย อีก

ส่วนหนึ่งคือ ส่วนที่เกินกว่าจำนวนเงินสดสำรองที่กฎหมายกำหนด หรือที่เรียกว่า เงินสดสำรองส่วนเกินนั่นเอง

3.4.3 วัตถุประสงค์ที่สำคัญในการดำรงเงินสดสำรอง

1. เพื่อเป็นการดำรงเงินสดสำรองไว้ตามกฎหมาย มาตรการหนึ่งที่ควบคุมธนาคารพาณิชย์ของธนาคารกลาง คือ กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินสดสำรองตามกฎหมายสำหรับธนาคารพาณิชย์ไทย ในปัจจุบันเมื่อรวมส่วนประกอบของเงินสดสำรองตามกฎหมายทั้งหมด ธนาคารพาณิชย์ยังคงต้องดำรงเงินสดสำรองตามกฎหมายไม่ต่ำกว่าร้อยละ 6 ของยอดเงินฝาก

ตารางที่ 4 อัตราส่วนการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย

(หน่วย : ร้อยละ)

ช่วงระยะเวลา	อัตราส่วนการดำรงเงินสดสำรอง/สภาพคล่อง			
	เงินฝากที่ ธปท. (อัตราต่ำสุด)	หลักทรัพย์ที่กำหนดให้ถือได้ (อัตราสูงสุด)	เงินสดในมือ (อัตราสูงสุด)	รวม (อัตราต่ำสุด)
22 มิ.ย.22 -23 มิ.ย.34	2.00	2.50	2.50	7.00
24 มิ.ย.34 - 7 มิ.ย. 40	2.00	2.50	2.50	7.00
8 ก.ย. 40 - ปัจจุบัน	2.00	1.50	2.50	6.00

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย,2541

การที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องดำรงเงินสดสำรองตามกฎหมายไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เนื่องจากว่ากระแสเงินที่ไหลเข้าออกธนาคารพาณิชย์ในวันหนึ่งๆ นั้น นอกจากจะเป็นเงินสดแล้ว อาจจะเป็นเช็คธนาคารหนึ่งธนาคารใดก็ได้ ดังนั้น ทุกวันธนาคารพาณิชย์จะต้องนำเช็คของธนาคารอื่นที่ตนได้รับไว้ไปทำการหักบัญชีกัน ที่สำนักหักบัญชีระหว่างธนาคาร (Clearing House) ในกรณีที่หักบัญชีเสร็จแล้วปรากฏว่า ธนาคารใดมีเงินที่จะต้องจ่ายมากกว่าเงินที่ได้รับ สำนักหักบัญชีจะนำเงินส่วนเกินที่ต้องจ่ายนั้น ไปหักบัญชีเงินฝากของธนาคารพาณิชย์นั้นที่มีอยู่กับธนาคารแห่งประเทศไทย ในทางกลับกัน ถ้าปรากฏว่าธนาคารพาณิชย์ใดมีเงินรับมากกว่าที่ต้องจ่าย สำนักหักบัญชีจะนำเงินส่วนที่ได้รับเข้าบัญชีเงินฝากของธนาคารนั้น ที่มีอยู่กับธนาคารแห่งประเทศไทย ด้วยเหตุนี้กฎหมายการธนาคารพาณิชย์จึงได้บังคับให้ธนาคารพาณิชย์ทั้งหลาย ต้องดำรงเงินสดสำรองไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจการธนาคารพาณิชย์เอง

2. เพื่อเป็นการดำรงเงินสดสำรองไว้จ่ายให้แก่ผู้ฝากที่มาถอนและหักบัญชี กรณีมีเช็คสั่งจ่ายวงเกินกว่าที่ธนาคารพาณิชย์ได้อนุมัติให้กู้ยืมให้แก่ลูกค้าของธนาคาร การดำรงสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ในวัตถุประสงค์นี้ เพื่อดำเนินงานประจำวัน ธนาคารพาณิชย์จะดำรงเงินสดส่วนนี้ไว้เท่าใด ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารทางการเงินของธนาคารพาณิชย์เอง โดยปกติเงินทุนที่ธนาคารพาณิชย์นำไปลงทุนหาผลประโยชน์ในด้านต่างๆ นั้นส่วนใหญ่จะได้มาจากเงินฝาก ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์จึงมีความจำเป็น จะต้องสำรองเงินสดหรือสินทรัพย์สภาพคล่องไว้สูงเพียงพอ สำหรับการเบิกถอนของลูกค้าที่ฝากเงินกับธนาคารการดำรงเงินสดสำรองประเภทนี้ ไม่เกี่ยวกับกฎหมายแต่มีความจำเป็นทางด้านการจัดการ ของแต่ละธนาคารพาณิชย์ ที่จะสนองความต้องการของลูกค้า เพื่อเป็นการรักษาความเชื่อถือของผู้ฝากที่มีต่อธนาคารพาณิชย์เองด้วย

ตารางที่ 5 เงินสำรองส่วนเกินของระบบธนาคารพาณิชย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2541- 2545

(หน่วย : ล้านบาท)

ประเภทเงินสำรอง	ธันวาคม 2541	ธันวาคม 2542	ธันวาคม 2543	ธันวาคม 2544	ธันวาคม 2545
1 สินทรัพย์สภาพคล่อง (Liquid Assets)	783,289.2	759,114.8	1,181,022.7	1,374,293.0	1,431,768.0
หลักทรัพย์ซึ่งปราศจากภาระผูกพัน	639,828.4	662,613.1	1,082,348.1	1,265,887.0	1,319,932.0
เงินฝากที่ ธปท.	106,095.6	49,342.1	53,782.4	56,686.0	54,008.0
เงินสดที่ธนาคาร	37,365.2	47,159.6	44,892.2	51,720.0	57,828.0
2 สินทรัพย์สภาพคล่องตามกฎหมาย (Required Liquid Assets)	274,511.8	281,897.1	291,689.9	308,483.0	314,822.0
3 สินทรัพย์สภาพคล่องส่วนเกิน (Excess Liquid Assets)	508,777.4	477,217.7	889,332.8	1,065,810.0	1,116,946.0

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2546

จากตารางที่ 5 จะแสดงให้เห็นว่าสภาพคล่องธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีสภาพคล่องเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 โดยอยู่ที่ระดับ 783,289.2 ล้านบาท มาถึง 1,431,768.0 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2545 และมีสภาพคล่องส่วนเกินที่เพิ่มสูงขึ้นตามสภาพคล่องธนาคารพาณิชย์ โดยในปี พ.ศ. 2541 โดยอยู่ที่ระดับ 508,777.4 ล้านบาท มาถึง 1,116,946.0 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2545 ตามลำดับ

3.4.4 ปัญหาสภาพคล่องธนาคารพาณิชย์

อัตราเงินสดสำรองที่กฎหมายบังคับ ให้ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรงไว้ นั่นถือว่าเป็นอัตราต่ำสุดที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ฝากเงิน การที่กฎหมายกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรงเงินสดสำรองนี้ ก็เพื่อเป็นเครื่องมือปริมาณเงิน (Money Supply) และสามารถควบคุมการขยายหรือลดสินเชื่อในระบบเศรษฐกิจได้

เนื่องจากการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ เป็นธุรกิจเกี่ยวกับการค้าเงิน และที่สำคัญคือ แหล่งเงินทุนของการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่เป็นเงินฝากจากประชาชน ซึ่งธนาคารพาณิชย์มีพันธะจะต้องจ่ายคืนแก่ผู้ฝาก เมื่อเรียกร้องหรือเมื่อครบกำหนดเวลาตามที่ได้ตกลงกันได้ ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์จะต้องรักษาความคล่องตัวในการดำเนินงาน เพื่อสนองความต้องการด้านต่างๆของประชาชน ตลอดจนรักษาไว้ซึ่งความมั่นคง และความเชื่อมั่นของประชาชน ที่มีต่อการดำเนินการของธนาคารพาณิชย์ และเพื่อตอบสนองการดำเนินงานระหว่างธนาคารพาณิชย์ด้วยกันเองอีกด้วย

ลักษณะสินทรัพย์สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์นั้น ถ้ายังมีสภาพคล่องสูงก็จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนแก่ธนาคารต่ำลง เช่น เงินสดในมือมีสภาพคล่องสูงมาก แต่ให้ผลตอบแทนแก่ธนาคารต่ำ เมื่อเทียบกับสินทรัพย์สภาพคล่องที่เป็นหลักทรัพย์รัฐบาล เป็นต้น อย่างไรก็ตามอัตราผลตอบแทนจากการถือสินทรัพย์สภาพคล่องโดยทั่วไป ก็ยังต่ำกว่าเมื่อเทียบกับอัตราผลตอบแทนจากการให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ ดังนั้น การที่ธนาคารจะดำรงสภาพคล่องไว้สูงมาก ก็ย่อมทำให้ธนาคารต้องขาดผลประโยชน์ตอบแทนมาก ฉะนั้น ธนาคารพาณิชย์จึงพยายามที่จะดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง เป็นจำนวนน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น เพื่อให้ธนาคารสามารถหาผลประโยชน์ตอบแทน จากการให้กู้ยืมได้มากขึ้น แต่การที่ธนาคารนำเงินทุนไปให้กู้ยืมมากเกินไป สภาพคล่องของธนาคารจะต่ำลง จนอาจเกิดปัญหาสภาพคล่อง ด้วยเหตุนี้ธนาคารพาณิชย์จึงจำเป็นต้องบริหารเงินทุน ให้มีผลประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ผลประโยชน์ตอบแทนสูงสุด และมีสภาพคล่องสูงพอในเวลาเดียวกันด้วย ซึ่งจากการที่ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตใน พ.ศ. 2540 นั้นสภาพคล่องโดยรวมของธนาคารในประเทศไทยทั้งระบบมีเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ธนาคารไม่สามารถปล่อยสินเชื่อที่สอดคล้องกับเงินฝากในระบบ โดยแสดงได้จากตารางที่ 6

ตารางที่ 6 เงินให้สินเชื่อ เงินฝาก และอัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝาก

(หน่วย : ล้านบาท)

งวด	รวมภายในประเทศทั้งสิ้น			
	สินเชื่อ	เงินฝาก	อัตราส่วน	จำนวนธนาคาร
ธ.ค. 2536	2,692,289	2,414,525	111.50	43
ธ.ค. 2537	3,456,099	2,713,404	127.37	49
ธ.ค. 2538	4,249,525	3,161,515	134.41	49
ธ.ค. 2539	4,854,504	3,610,284	134.46	48
ธ.ค. 2540	6,058,427	4,228,980	143.26	54
ธ.ค. 2541	5,382,750	4,663,842	115.41	54
ธ.ค. 2542	5,113,279	4,640,493	110.19	49
ธ.ค. 2543	4,605,995	4,883,209	94.32	46
ธ.ค. 2544	4,309,436	5,078,582	84.86	41
ธ.ค. 2545	4,623,331	5,188,321	89.11	38

*รวมกิจการวิเทศธนกิจ Out-In

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2546

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าอัตราส่วนของเงินฝากต่อสินเชื่อเริ่มลดลงตั้งแต่ร้อยละ 110.19 มาอยู่ร้อยละ 89.11 ในปี พ.ศ. 2542 ถึงปี พ.ศ. 2545 ตามลำดับอย่างเห็นได้ชัด นั้นหมายความว่า ธนาคารพาณิชย์เริ่มที่จะมีสภาพคล่องส่วนเกินมากขึ้นในระบบ อันเป็นผลมาจากที่ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตใน พ.ศ. 2540 ธนาคารพาณิชย์มีการระมัดระวังในเรื่องการปล่อยสินเชื่อ ประกอบกับผู้ลงทุนยังไม่มั่นใจภาวะเศรษฐกิจของประเทศจึงก่อให้เกิดสภาวะปัญหาสภาพคล่องธนาคารพาณิชย์

บทที่ 4

การลงทุนในพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติ

พันธบัตรออมทรัพย์ คือ พันธบัตรออมทรัพย์ฯ เป็นตราสารที่รัฐบาลออกโดยให้คำมั่นสัญญาว่า ผู้ถือสิทธิที่จะได้รับชำระต้นเงินจากรัฐบาลตามจำนวนที่ได้ระบุไว้ในพันธบัตรคืนภายในกำหนดเวลา นอกจากนี้ พันธบัตรยังจ่ายดอกเบี้ยในอัตราและระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพันธบัตร

4.1 สาเหตุที่จูงใจให้นักลงทุนเลือกที่จะลงทุนในพันธบัตรออมทรัพย์ฯ

4.1.1 ไม่มีความเสี่ยงด้านผู้ออกพันธบัตรเพราะกระทรวงการคลังเป็นผู้ออกพันธบัตรออมทรัพย์ฯ โดยมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เป็นนายทะเบียน การลงทุนในพันธบัตรรัฐบาลออมทรัพย์ฯ จึงเป็นการลงทุนที่มั่นคง ไม่มีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับต้นเงินคืน และมีความเสี่ยงต่ำกว่าเงินฝาก หากในอนาคตมีการตั้งสถาบันประกันเงินฝาก ซึ่งท่านอาจจะไม่ได้รับการค้ำประกันเงินฝากมูลค่าสูงเต็มจำนวน พันธบัตรออมทรัพย์ฯ นี้ ยังสามารถนำมาเป็นหลักประกันกับหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น การประกันไฟฟ้า การประกันทางศาล เป็นต้น

4.1.2 การซื้อพันธบัตรออมทรัพย์ฯ เปรียบเสมือนการฝากเงินกับรัฐบาล ท่านสามารถจะช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐ ทำให้รัฐบาลมีทางเลือกแทนการไปกู้เงินจากต่างประเทศ หรือภาระหนี้ต่างประเทศไม่เพิ่มขึ้น

4.1.3 ผลตอบแทนสูง หากท่านถือพันธบัตรออมทรัพย์ฯ จนครบกำหนด ท่านจะได้รับดอกเบี้ยในอัตราที่ซึ่งอัตราดอกเบี้ยที่ได้จะสูงกว่าเงินฝากประจำ และคุ้มค่าและมากกว่าการออมทรัพย์ประเภทอื่นๆ ที่มีความเสี่ยงในระดับเดียวกัน

4.1.4 ลงทุนในพันธบัตรรัฐบาลออมทรัพย์ฯ ซึ่งมีความมั่นคงและปลอดภัย อีกทั้งยังมีความคล่องตัวในกรณีที่คุณถือพันธบัตรมีความต้องการจะใช้เงิน เนื่องจากสามารถขายพันธบัตรออมทรัพย์ฯ คืนก่อนกำหนดได้

4.2 เงื่อนไขการลงทุนในพันธบัตรออมทรัพย์ฯ

อายุ	พันธบัตรออมทรัพย์ฯ		
	5 ปี	7 ปี	10 ปี
อัตราดอกเบี้ยบนหน้าพันธบัตร	4.15%ต่อปี	5.25%ต่อปี	6.10%ต่อปี
ราคาจำหน่าย	ราคาหน่วยละ 10,000 บาท ต้องซื้อครั้งละไม่ต่ำกว่า 50,000 บาท และไม่มีวงเงินสูงสุด		
การจ่ายดอกเบี้ย	ปีละ 2 งวด คือในวันที่ 2 มีนาคม และ 2 กันยายน ทุกปีจนกว่าพันธบัตรออมทรัพย์ฯ จะครบกำหนดเป็นจำนวนเงินงวดละเท่าๆ กัน เว้นแต่งวดแรกที่มีการจ่ายดอกเบี้ยจะคำนวณตามวันจริง ตั้งแต่วันที่ระบุไว้ในพันธบัตรจนถึงวันก่อนชำระดอกเบี้ยหนึ่งวัน การนับเวลาเพื่อคำนวณดอกเบี้ยให้ถือว่าหนึ่งปีมีสามร้อยหกสิบห้าวัน เศษของหนึ่งสตางค์ให้ปัดทิ้ง โดย ธปท. จะโอนเข้าบัญชีเงินฝาก (ยกเว้นบัญชีเงินฝากประจำ) ของผู้ทรงกรรมสิทธิ์ที่ฝากไว้ที่ธนาคารใดก็ได้ตามที่แจ้งไว้ในใบคำเสนอขอซื้อพันธบัตร หากวันจ่ายดอกเบี้ยตรงกับวันหยุดของ ธปท. จะชำระดอกเบี้ยในวันทำการถัดไปแทน		
การเสียภาษี	เสียภาษีดอกเบี้ยตามอัตราที่ประกาศในประมวลรัษฎากร เช่น บุคคลธรรมดา 15% โดยทุกครั้งที่มีการจ่ายดอกเบี้ย ธปท. จะหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ และสำหรับบุคคลธรรมดาสามารถเลือกได้ว่าจะนำไปรวมคำนวณภาษี ณ สิ้นปี หรือไม่		
กำหนดชำระคืนต้นเงิน	วันที่ 2 ก.ย. 2550	วันที่ 2 ก.ย. 2552	วันที่ 2 ก.ย. 2555
	ธปท. จะโอนเข้าบัญชีเงินฝาก (ยกเว้นบัญชีเงินฝากประจำ) ของผู้ทรงกรรมสิทธิ์ที่ฝากไว้ที่ธนาคารใดก็ได้ตามที่แจ้งไว้ในใบคำขอรับคืนต้นเงิน (ธปท. จะส่งใบคำขอรับคืนต้นเงินให้ท่านเมื่อใกล้ถึงวันกำหนดชำระต้นเงิน) หากวันกำหนดชำระคืนต้นเงินตรงกับวันหยุดของ ธปท. จะชำระคืนต้นเงินในวันเปิดทำการวันถัดไปแทน		

การขายคืนก่อนวันครบกำหนด	ผู้ถือพันธบัตรออมทรัพย์ฯ สามารถขายคืนก่อนพันธบัตรออมทรัพย์ฯ ครบกำหนด ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน 2546 เป็นต้นไป โดย ธปท. จะระบุนราคาขายคืนก่อนครบกำหนดตามช่วงเวลา ต่าง ๆ ไว้ตั้งแต่ต้น
การใช้พันธบัตรออมทรัพย์ฯ เป็นหลักประกัน	ผู้ถือพันธบัตรออมทรัพย์ฯ สามารถใช้พันธบัตรออมทรัพย์ฯ เป็นหลักประกันให้กับหน่วยงานราชการและองค์กรของรัฐ เช่น การประกันทางศาล หรือ การประกัน ไฟฟ้า และสามารถนำพันธบัตรออมทรัพย์ฯ เป็นหลักประกันกับนิติบุคคล เฉพาะในการกู้เงินจากธนาคาร บริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์
การโอนกรรมสิทธิ์	กระทำได้ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน 2546 ยกเว้นผู้ที่ต้องการโอนกรรมสิทธิ์เพื่อเป็นหลักประกันหรือโอนทางมรดก หรือการแบ่งทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการหย่า หรือล้มละลาย หรือการชำระบัญชี ให้กระทำได้หลังจากได้รับใบพันธบัตรแล้ว แต่กระทำในระหว่างระยะเวลา 30 วัน ก่อนถึงวันกำหนดชำระคืนต้นเงินมิได้ อนึ่ง ธปท. จะจ่ายดอกเบี้ยของพันธบัตรออมทรัพย์ฯ ในแต่ละงวดให้แก่ผู้มีชื่อเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์พันธบัตรในทะเบียน ณ เวลาที่เริ่มต้นทำการทำงานในวันแรกแห่งระยะเวลา 30 วันก่อนถึงกำหนดชำระดอกเบี้ย

4.3 ผู้มีสิทธิ์ซื้อ

บุคคลธรรมดาที่ถือสัญชาติไทยหรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย สหกรณ์ มูลนิธิ วัด สถานศึกษา โรงพยาบาล และบุคคลอื่นหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่อยู่ในรายชื่อผู้ไม่มีสิทธิ์ซื้อ เช่น ธนาคาร บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ บริษัทประกัน กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนส่วนบุคคลที่บริหารโดยสถาบันการเงิน กองทุนรวม

บริษัท สำนักงานประกันสังคม องค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน รัฐวิสาหกิจ บริษัท
ห้างร้าน ธุรกิจ นิติบุคคลที่แสวงหากำไร

4.4 สถานที่แจ้งความประสงค์ขอซื้อพันธบัตรออมทรัพย์ฯและวิธีการซื้อพันธบัตรออม ทรัพย์ฯ

สำนักงานใหญ่และสาขาธนาคารดังต่อไปนี้

- 1.ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)
- 2.ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)
- 3.ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)
- 4.ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)
- 5.ธนาคารดีบีเอส ไทยท努 จำกัด (มหาชน)
- 6.ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน)
- 7.ธนาคารไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน)
- 8.ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
- 9.ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน)
- 10.ธนาคารยูโอบี รัตนสิน จำกัด (มหาชน)
- 11.ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด นครธน จำกัด (มหาชน)
- 12.ธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน)
- 13.ธนาคารออมสิน

พันธบัตรออมทรัพย์ฯ นี้ไม่มีจำหน่ายที่ ธปท. แต่ธปท.จะเป็นนายทะเบียนและตัวแทน
การจ่ายเงิน (ดอกเบี้ยและต้นเงิน) เข้าบัญชีเงินฝาก(ยกเว้นบัญชีเงินฝากประจำ) ที่ธนาคารใดก็ได้
ตามที่อยู่ถือกรรมสิทธิ์ในพันธบัตรออมทรัพย์ฯ ได้แจ้งไว้

วิธีการซื้อพันธบัตรออมทรัพย์ฯ แจ้งความประสงค์ได้ที่ธนาคารที่เป็นตัวแทนจำหน่าย
ระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 ถึง 30 สิงหาคม 2545 เพื่อขอซื้อพันธบัตรออมทรัพย์ฯ โดยกรอ
กรายละเอียดใน “คำเสนอขอซื้อพันธบัตร” พร้อมระบุวันที่จะชำระเงินให้ธนาคารตัวแทนจำหน่าย
ว่าจะเป็นวันใดระหว่างวันที่ 2 กันยายน 2545 ถึง 15 ตุลาคม 2545 ชำระเงินค่าพันธบัตรออม
ทรัพย์ฯ ณ ธนาคารที่แจ้งความประสงค์ขอซื้อ ให้มีผลได้ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน 2545 ถึงวันที่ 15
ตุลาคม 2545

วันที่ได้รับพันธบัตรออมทรัพย์ฯ ธปท. จะระบุวันที่ออกพันธบัตรออมทรัพย์ฯ ไว้ในพันธบัตรให้เป็นวันเดียวกับวันที่ ธปท. ได้รับเงินจากธนาคารที่ท่านแจ้งความประสงค์ขอซื้อและธปท. จะให้ธนาคารที่เป็นตัวแทนจำหน่ายมารับมอบพันธบัตรเพื่อแจกจ่ายต่อให้แก่ผู้ซื้อโดยเร็วแต่ไม่เกิน 40 วันนับจากวันที่ ธปท. ได้รับรายละเอียดผู้ซื้อพันธบัตรและเงินค่าพันธบัตรจากธนาคารที่ท่านแจ้งความประสงค์ขอซื้อ โดยที่ผู้ซื้อพันธบัตรออมทรัพย์ฯ สามารถรับพันธบัตรได้โดย

ก. ไปรับที่ธนาคารที่ท่านได้ชำระเงินไว้ หรือ

ข. ขอให้ธนาคารที่ท่านได้ชำระเงินไว้จัดส่งให้ท่านทางไปรษณีย์

การระบุชื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์พันธบัตรออมทรัพย์ฯ ในการซื้อพันธบัตร ผู้ซื้อระบุชื่อได้เพียงหนึ่งชื่อ ถ้าเจ้าของกรรมสิทธิ์พันธบัตรยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องระบุชื่อผู้ปกครอง หรือผู้จัดการเป็นผู้ลงนามชื่อแทน (ผู้ปกครองหรือผู้จัดการให้ระบุชื่อได้ เพียง 1 คน)

4.5 การคำนวณดอกเบี้ย

4.5.1 จ่ายดอกเบี้ยปีละ 2 งวด คือ ชำระในวันที่ 2 มีนาคม และ 2 กันยายน ของทุกปี

4.5.2 จำนวนเท่ากันทุกงวดเว้นแต่งวดแรกที่มีการจ่ายดอกเบี้ยจะคำนวณตามวันจริง ตั้งแต่วันระบุไว้ในพันธบัตรจนถึงวันก่อนชำระดอกเบี้ยงวดแรกหนึ่งวันดอกเบี้ยงวดแรกจ่ายในวันที่ 2 มีนาคม 2546 การนับเวลาเพื่อคำนวณดอกเบี้ยให้ถือว่าหนึ่งปีมีสามร้อยหกสิบห้าวัน เศษของหนึ่งสตางค์ให้ปัดทิ้ง

4.5.3 ธปท. จะจ่ายดอกเบี้ยของพันธบัตรในแต่ละงวดให้แก่ผู้มีชื่อเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์พันธบัตรออมทรัพย์ฯ ในทะเบียน ณ เวลาที่เริ่มต้นทำการงานในวันแรกแห่งระยะเวลา 30 วันก่อนถึงกำหนดชำระดอกเบี้ย

4.5.4 สำหรับดอกเบี้ยงวดสุดท้ายจะชำระพร้อมต้นเงินในวันที่ครบกำหนดไถ่ถอน หากวันที่ครบกำหนดไถ่ถอนตรงกับวันหยุดของ ธปท. ก็ชำระเงินในวันเปิดทำการถัดไป

การชำระเงินชำระที่สาขาธนาคารที่เป็นตัวแทนจำหน่าย โดย

1. ชำระด้วยเงินสด

2. ชำระด้วยเช็ค โดยขีดคร่อมและสั่งจ่ายธนาคารที่สั่งจอง

3. มอบอำนาจให้ธนาคารถอนเงินจากบัญชีเงินฝากของท่านโดยวันที่ที่จะระบุไว้

ในพันธบัตรออมทรัพย์ฯ หรือวันที่เริ่มคำนวณการจ่ายดอกเบี้ยงวดแรก จะเป็นวันที่ ธปท. ได้รับเงินจากธนาคารที่เป็นตัวแทนจำหน่าย

บทที่ 5

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ โดยจะกล่าวถึงการสร้างเงินฝากและการทำลายเงินฝากอย่างง่ายและการสร้างเงินฝากและการทำลายเงินฝากที่มีส่วนรั่วไหล เพื่อนำไปสู่การหาค่าตัวทวีทางการเงินและการคำนวณหาผลกระทบต่อฐานเงินที่มีผลต่อปริมาณเงินของระบบ

5.1 แบบจำลองการสร้างเงินฝากและการทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์อย่างง่าย

โดยมีข้อสมมุติ: ไม่มีเงินสดสำรองส่วนเกินและไม่มีการถอนเงินสดออกนอกระบบธนาคาร (currency drain) และไม่มีเงินฝากประจำ โดยที่ปริมาณเงินฝากที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดจะเท่ากับส่วนกลับของอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายคูณด้วยปริมาณเงินที่เพิ่มขึ้นครั้งแรก ซึ่งส่วนกลับของอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย ($1/r$) ดังกล่าวนี้นี้ เราเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตัวทวีเงินฝากอย่างง่าย (Simple deposit multiplier) สำหรับสูตรที่ใช้ในการคำนวณเพื่อหาปริมาณเงินฝากทั้งสิ้น มีดังต่อไปนี้คือ

$$\Delta DD = \frac{1}{r_D} \times \Delta R \quad (1)$$

โดยกำหนดให้:

ΔDD = การเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินฝากทั้งสิ้นที่ธนาคารพาณิชย์สร้างขึ้นได้อย่างเต็มที่ (Total Deposits)

r_D = อัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย (Legal Reserve Ratio)

ΔR = การเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินฝากครั้งแรก (Primary Deposits)

หรืออีกนัยหนึ่ง

RR = เงินสดสำรองตามกฎหมาย

R = เงินสดสำรองทั้งหมด

DD = ปริมาณเงินฝากทั้งสิ้นที่ธนาคารพาณิชย์

ดังนั้น

$$RR = R \quad (2)$$

$$RR = r_D \times DD \quad (3)$$

หรือ

$$r_D \times DD = R \quad (4)$$

$$DD = \frac{1}{r_D} \times R \quad (5)$$

หากเป็นการทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์อย่างง่ายก็ย่อมเป็นไปได้ในทำนองเดียวกัน หรือ อีกนัยหนึ่งหมายถึงกระบวนการลดเงินฝากลดลงถึงจนกระทั่งการลดลงของเงินสดซึ่งต้องดำรง (required reserves) ชดเชยจำนวนเงินสดสำรองที่สูญหายไป

$$- \Delta DD = \frac{1}{r_D} \times -\Delta R \quad (6)$$

หรือ

$$- \Delta DD = \frac{1}{r_D} \times -\Delta R \quad (7)$$

5.2 แบบจำลองการสร้างเงินฝากและการทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์ในกรณีที่มีการไหลออกของเงินตรา

โดยการที่หากธนาคารพาณิชย์มีสภาพคล่องส่วนเกิน (excess reserves) และประชาชนถือเงินในมากเกินไปเพื่อจับจ่ายใช้สอยจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวคุณทวิทางการเงินแล้วนำไปสู่การมีผลกระทบต่ออุปทานของเงินและฐานเงิน

$$M = m \times MB \quad (8)$$

โดยที่

M = ปริมาณเงิน(Money Supply)

m = ตัวคูณทวิการเงิน(Money Multiplier)

MB= ฐานเงิน(Money Base)

ตัวคูณทวีการเงิน (Money Multiplier) แสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์กับปริมาณเงิน (Money Supply) และทำให้ฐานเงิน (Money Base) มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งค่าของตัวคูณทวีการเงินจะต้องมีค่าที่มากกว่า 1 เสมอ

ดังนั้น การที่ธนาคารพาณิชย์ถือสภาพคล่องส่วนเกิน (excess reserves) และประชาชนถือเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอยมากขึ้นก็จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวคูณทวีทางการเงินย่อมมีผลกระทบต่ออุปทานของเงินและฐานเงินตามไปด้วย ถ้าหากเราพิจารณาถึงอัตราการเจริญเติบโตของการถือเงินในมือมากขึ้นไปไว้เพื่อจับจ่ายใช้สอยเงินของประชาชน(C) โดยธนาคารมีสภาพคล่องส่วนเกิน(ER)และเงินฝากเผื่อเรียกที่ถือโดยประชาชน(D)แล้ว ดังนั้นสมมติเราได้ ratios ของทั้งสองตัวแปรนี้คือ

$$\{C/D\} = \text{currency ratio}$$

$$\{ER/D\} = \text{excess reserves ratio}$$

หา $R = RR + ER$ (9)

โดยที่ $RR = r_D \times D$

ดังนั้น นำไปแทน (9) $R = (r_D \times D) + ER$ (10)

ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ฐานเงิน(Money Base)จะประกอบไปด้วย

ก.ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ในมือประชาชนและธนาคารพาณิชย์ (C)

ข.เงินสดสำรองทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ (R)

ดังนั้น

$$MB = R + C$$
 (11)

และ $MB = (r_D \times D) + ER + C$ (12)

ถ้าหากนำ D ไปคูณตัวแปร currency ratio และ excess reserves ratio นั้นจะได้ $\{C/D\} \times D$ และ $\{ER/D\} \times D$ เท่ากับว่าเราจะได้ C และ ER เช่นกัน ดังนั้นนำไปแทนในสมการที่ (12) จะได้

$$MB = (r_D \times D) + (\{ER/D\} \times D) + (\{C/D\} \times D)$$

$$MB = (r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}) \times D$$

แล้วย้ายสมการ

$$D = \frac{1}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \times MB$$
 (13)

จากสมการที่(13)เราสามารถนำมาหาค่าการทำงานของตัวคูณทวีทางการเงินที่นำสู่การวิเคราะห์ผลกระทบต่อปริมาณเงินได้ 3 กรณี

กรณีที่1 แบบจำลองของตัวคูณทวีทางการเงิน(m_1) ในกรณีหากอุปทานของเงินในปริมาณเงินตามความหมายแคบ(M_1)ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงไป

ก.ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ในมือประชาชน(C)

ข.เงินฝากเผื่อเรียกที่ถือโดยประชาชน(D)

$$M_1 = D + C \quad (14)$$

โดยที่ $\{C/D\} \times D$ เท่ากับว่าเราจะได้ C อีกครั้ง ดังนั้น

$$\begin{aligned} M_1 &= D + (\{C/D\} \times D) \\ M_1 &= (1 + \{C/D\}) \times D \end{aligned} \quad (15)$$

นำ D สมการที่ (13) มาแทนที่สมการที่ (15) จะได้

$$M_1 = \frac{1 + \{C/D\}}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \times MB \quad (16)$$

ดังนั้นเราจะค่าตัวคูณทวีทางการเงินของ M_1 นั้นก็คือ

$$m_1 = \frac{1 + \{C/D\}}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \quad (17)$$

สรุป จะเห็นได้ว่าค่าตัวคูณทวีทางการเงินของ M_1 จะขึ้นอยู่กับ C/D , ER/D , r_D และค่าตัวคูณทวีทางการเงินยังแสดงถึงความสัมพันธ์กับปริมาณเงินและฐานเงินอีกด้วย

กรณีที่2 แบบจำลองของตัวคูณทวีทางการเงิน(m_2)ในกรณี หากอุปทานของเงินในปริมาณเงินตามความหมายกว้าง(M_2)ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงไป

ก.ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ในมือประชาชน (C)

ข.เงินฝากเผื่อเรียกที่ถือโดยประชาชน (D)

ค.ออมทรัพย์และเงินฝากประจำ (S&T) ของธุรกิจและครัวเรือนที่ระบบธนาคารพาณิชย์

$$M_2 = D + C + S\&T \quad (18)$$

แล้วสมมุติเราได้ ratio ของทั้งสามตัวแปรนี้เช่นเดิม คือ $\{C/D\}$ currency ratio, $\{ER/D\}$ excess reserves ratio และ $\{S\&T/D\}$ time and savings deposits ratio ถ้าหากนำ D ไปคูณตัวแปร currency ratio , excess reserves ratio และ time and savings deposits ratio

นั่นจะได้ $\{C/D\} \times D$, $\{ER/D\} \times D$ และ $\{S\&T/D\} \times D$ เท่ากับว่าเราจะได้ C, ER และ S&T เช่นกัน ดังนั้นหากนำไปแทนในสมการที่ (18) จะได้

$$\begin{aligned} M_2 &= D + (\{C/D\} \times D) + (\{S\&T/D\} \times D) \\ &= (1 + C/D + S\&T/D) \times D \end{aligned} \quad (19)$$

นำ D สมการที่ (13) มาแทนที่สมการที่ (19) จะได้

$$M_2 = \frac{1 + \{C/D\} + \{S\&T/D\}}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \times MB \quad (20)$$

ดังนั้นเราจะค่าตัวคูณทวีทางการเงินของ M_2 นั่นก็คือ

$$m_2 = \frac{1 + \{C/D\} + \{S\&T/D\}}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \quad (21)$$

สรุป จะเห็นได้ว่าค่าตัวคูณทวีทางการเงินของ M_2 จะขึ้นอยู่กับ C/D, S&T/D, ER/D, r_D และค่าตัวคูณทวีทางการเงินยังแสดงถึงความสัมพันธ์กับปริมาณเงินและฐานเงินอีกด้วย

กรณีที่ 3 แบบจำลองของตัวคูณทวีทางการเงิน (m_{2a}) ในกรณี หากอุปทานของเงินในปริมาณเงินตามความหมายกว้างขึ้น (M_{2a}) ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงไป

ก. ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ในมือประชาชน (C)

ข. เงินฝากเมื่อเรียกที่ถือโดยประชาชน (D)

ค. ออมทรัพย์และเงินฝากประจำ (S&T) ของธุรกิจและครัวเรือนที่ระบบธนาคารพาณิชย์

ง. ตัวสัญญาใช้เงินหรือนัยหนึ่งเงินที่บริษัทเงินทุนและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์รับฝากจากประชาชน (P/N)

โดยให้กระบวนการของการหาค่าตัวคูณทวีทางการเงินของ M_{2a} มีวิธีการคำนวณการหาเช่นเดียวกับ m_1, m_2 โดยสรุปสูตรดังนี้

$$M_{2a} = \frac{1 + \{C/D\} + \{S\&T/D\} + \{PN/D\}}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \times MB \quad (22)$$

$$m_{2a} = \frac{1 + \{C/D\} + \{S\&T/D\} + \{PN/D\}}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \quad (23)$$

สรุป จะเห็นได้ว่าค่าตัวคูณทวีทางการเงินของ M_2 จะขึ้นอยู่กับ C/D, S&T/D, PN/D, ER/D, r_D และค่าตัวคูณทวีทางการเงินยังแสดงถึงความสัมพันธ์กับปริมาณเงินและฐานเงินอีกด้วย

สรุป ถ้าหากเป็นการทำลายเงินฝากก็เช่นเดียวกับกรณีแบบจำลองการสร้างการทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์อย่างง่าย นัยหนึ่ง หมายถึงกระบวนการลดเงินฝากลดลงถึงจนกระทั่งการลดลงของเงินสดซึ่งต้องดำรง (required reserves) ชดเชยจำนวนเงินสดสำรองที่สูญเสียไป

5.3 การวิเคราะห์ Money multiplier

โดยการวิเคราะห์ถึงสภาพคล่องส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์ว่าเป็นไปตามหลักทฤษฎีตัวคูณทวีทางการเงินและสมมุติฐานที่ตั้งไว้ได้อย่างไร หากรัฐบาลมีการออกพันธบัตรช่วยชาติ โดยให้อัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายเป็นปัจจัยอีกคงที่ (ปัจจุบันอยู่ที่ 6% ของยอดเงินฝาก) และฐานเงินมีการเปลี่ยนแปลงเท่ากับสามแสนห้าพันล้านบาท ตามหลักทฤษฎีตัวคูณทวีทางการเงินแล้วก็จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพคล่องส่วนเกินของธนาคาร อีกทั้ง อัตราส่วนเงินฝากออมทรัพย์ ประจำ และเงินรับฝากอื่นๆต่อเงินฝากเพื่อเรียก(S&T/D), อัตราส่วนตัวสัญญาใช้เงินต่อเงินฝากเพื่อเรียก (PN/D), อัตราส่วนเงินสดต่อเงินฝากเพื่อเรียก (C/D) ดังต่อไปนี้

1. ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงตัวทวีคูณทางการเงินลดลง(m)แล้วจะนำไปสู่การมีผลกระทบต่อปริมาณเงิน(M)ที่ลดลงและจะทำให้สภาพคล่องส่วนเกินต่อเงินฝากเพื่อเรียก(ER/D)เพิ่มขึ้น, อัตราส่วนเงินฝากออมทรัพย์ ประจำ และเงินรับฝากอื่นๆต่อเงินฝากเพื่อเรียก(S&T/D)เพิ่มขึ้น, อัตราส่วนตัวสัญญาใช้เงินต่อเงินฝากเพื่อเรียก (PN/D)เพิ่มขึ้น, อัตราส่วนเงินสดต่อเงินฝากเพื่อเรียก (C/D)เพิ่มขึ้น เช่นกัน

2. ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงตัวทวีคูณทางการเงินเพิ่มขึ้น(m)แล้วจะนำไปสู่การมีผลกระทบต่อปริมาณเงิน(M)ที่เพิ่มขึ้นและจะทำให้สภาพคล่องส่วนเกินต่อเงินฝากเพื่อเรียก(ER/D)ลดลง, อัตราส่วนเงินฝากออมทรัพย์ ประจำและเงินรับฝากอื่นๆต่อเงินฝากเพื่อเรียก(S&T/D)ลดลง, อัตราส่วนตัวสัญญาใช้เงินต่อเงินฝากเพื่อเรียก (PN/D)ลดลง, อัตราส่วนเงินสดต่อเงินฝากเพื่อเรียก (C/D)ลดลง เช่นกัน

บทที่ 6

ผลการวิเคราะห์

บทนี้เป็นการแสดงผลการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณและการตีความหมายผลการประมาณของข้อมูลและแบบจำลอง จากผลกระทบจากการที่ออกพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติมูลค่าสามแสนห้าพันล้านบาท ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม ถึง 30 สิงหาคม 2545 ว่ามีผลกระทบต่อผลกระทบต่อสภาพคล่องและสภาพคล่องส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์ในลักษณะดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2546 พบว่าปริมาณเงินในระบบของประเทศมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นโดยดูจากตารางที่ 9 ตารางที่ 9 แสดงถึงปริมาณเงิน พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2546

หน่วย : ล้านบาท

ปี	เดือน	M1	M2	M2a
2543	มกราคม	496,570.50	4,789,426.00	5,141,974.90
	กุมภาพันธ์	499,652.40	4,808,259.20	5,160,013.50
	มีนาคม	480,783.30	4,792,636.50	5,143,928.10
	เมษายน	479,228.70	4,785,820.60	5,143,729.60
	พฤษภาคม	463,137.80	4,777,502.60	5,132,738.50
	มิถุนายน	456,495.30	4,782,362.40	5,135,984.40
	กรกฎาคม	463,174.60	4,799,439.90	5,156,963.50
	สิงหาคม	464,438.60	4,852,314.80	5,182,711.00
	กันยายน	475,192.20	4,882,528.20	5,203,074.30
	ตุลาคม	515,863.00	4,966,620.10	5,279,424.60
	พฤศจิกายน	485,418.70	4,968,152.50	5,275,571.80
	ธันวาคม	514,287.40	4,993,386.80	5,296,939.80

ตารางที่ 9 (ต่อ) แสดงถึงปริมาณเงิน

หน่วย : ล้านบาท

ปี	เดือน	M1	M2	M2a
2544	มกราคม	514,975.70	5,035,010.10	5,338,173.20
	กุมภาพันธ์	514,962.60	5,049,553.00	5,354,001.50
	มีนาคม	521,426.20	5,074,932.90	5,382,229.10
	เมษายน	530,817.20	5,102,588.70	5,410,828.90
	พฤษภาคม	516,766.40	5,098,551.70	5,411,993.10
	มิถุนายน	507,615.20	5,083,957.30	5,392,469.10
	กรกฎาคม	506,587.00	5,080,497.00	5,400,306.50
	สิงหาคม	517,755.10	5,089,625.30	5,413,520.90
	กันยายน	526,715.10	5,119,068.00	5,444,124.90
	ตุลาคม	532,897.80	5,154,267.90	5,486,599.40
	พฤศจิกายน	535,734.70	5,199,375.70	5,532,716.50
	ธันวาคม	570,926.30	5,214,112.50	5,538,396.30
2545	มกราคม	563,731.10	5,271,070.20	5,463,739.40
	กุมภาพันธ์	593,727.40	5,327,115.30	5,520,975.20
	มีนาคม	588,024.20	5,329,864.00	5,526,710.00
	เมษายน	589,198.50	5,380,773.80	5,553,079.80
	พฤษภาคม	582,385.20	5,386,595.00	5,556,314.10
	มิถุนายน	576,489.60	5,364,343.40	5,531,957.20
	กรกฎาคม	571,916.20	5,393,366.20	5,562,492.60
	สิงหาคม	584,522.50	5,474,695.50	5,644,758.90
	กันยายน	593,739.70	5,240,880.90	5,411,047.90
	ตุลาคม	595,226.20	5,277,839.30	5,449,453.10
	พฤศจิกายน	610,052.20	5,348,586.20	5,526,042.10
	ธันวาคม	653,585.90	5,362,079.50	5,530,241.90

ตารางที่ 9 (ต่อ) แสดงถึงปริมาณเงิน

หน่วย : ล้านบาท

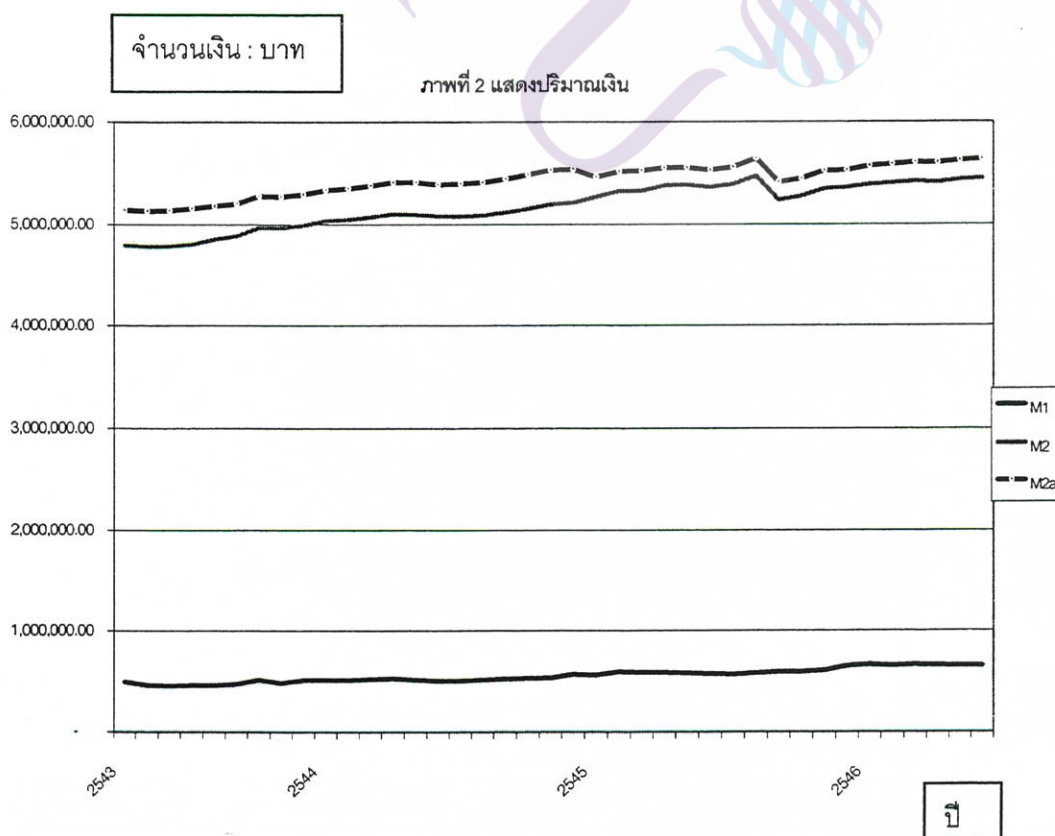
ปี	เดือน	M1	M2	M2a
2546	มกราคม	664,162.20	5,392,720.30	5,574,823.40
	กุมภาพันธ์	654,302.70	5,407,395.10	5,589,938.70
	มีนาคม	664,175.50	5,420,755.00	5,610,192.60
	เมษายน	658,887.60	5,413,499.20	5,603,541.60
	พฤษภาคม	655,934.90	5,438,186.10	5,628,154.50
	มิถุนายน	655,934.90	5,450,904.20	5,640,365.50

หมายเหตุ : M₁ ปริมาณเงินตามความหมายแคบ(Narrow Money)

M₂ ปริมาณเงินตามความหมายกว้าง(Broad Money)

M_{2a} ปริมาณเงิน M₂ และตั๋วสัญญาใช้เงิน

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากตารางที่ 9 และ ภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา ปริมาณเงินในระบบได้เพิ่มขึ้นซึ่งจะสังเกตเห็นว่าในต้นปี พ.ศ. 2543 ปริมาณเงิน M_1 , M_2 และ M_{2a} ได้เพิ่มจาก 496,570 ล้านบาท 4,789,426 ล้านบาท 5,141,974 ล้านบาท ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2545 โดยอยู่ที่ 563,731 ล้านบาท 5,271,070 ล้านบาท 5,463,739 ล้านบาท ตามลำดับและในปี พ.ศ. 2546 ก็ยังมีทิศทางที่เพิ่มขึ้น

จะภาวะการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินในระบบประกอบแนวโน้มของการปล่อยสินเชื่อที่ลดลงในระบบธนาคารพาณิชย์นั้น โดยสังเกตจากตารางที่ 10 ตารางที่ 10 เงินให้สินเชื่อ เงินฝาก และอัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝาก

หน่วย : ร้อยละ

งวด	รวมภายในประเทศทั้งสิ้น			
	สินเชื่อ	เงินฝาก	อัตราส่วน	จำนวน ธนาคาร
ธ.ค. 2536	2,692,289	2,414,525	111.50	43
ธ.ค. 2537	3,456,099	2,713,404	127.37	49
ธ.ค. 2538	4,249,525	3,161,515	134.41	49
ธ.ค. 2539	4,854,504	3,610,284	134.46	48
ธ.ค. 2540	6,058,427	4,228,980	143.26	54
ธ.ค. 2541	5,382,750	4,663,842	115.41	54
ธ.ค. 2542	5,113,279	4,640,493	110.19	49
ธ.ค. 2543	4,605,995	4,883,209	94.32	46
ธ.ค. 2544	4,309,436	5,078,582	84.86	41
ธ.ค. 2545	4,623,331	5,188,321	89.11	38

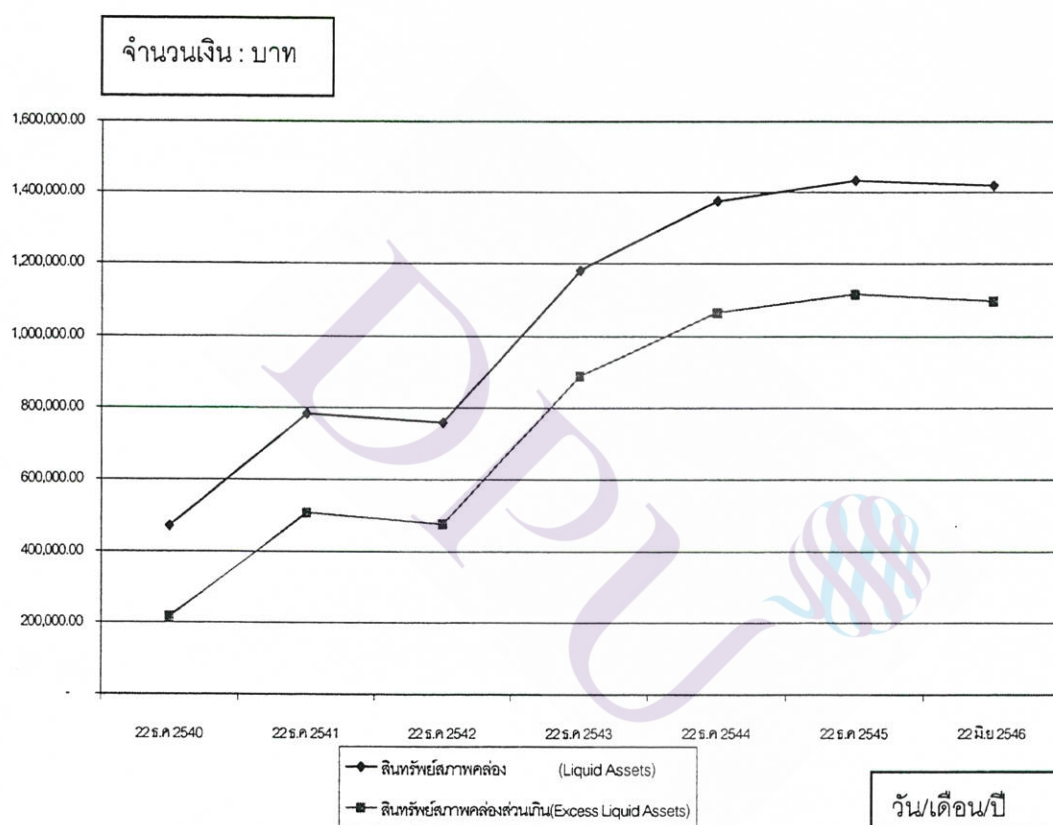
* รวมกิจการวิเทศธนกิจ Out-In

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากตารางที่ 10 จะสังเกตเห็นได้ว่าในช่วงก่อนการเกิดวิกฤติ คือ ก่อนปี พ.ศ. 2540 นั้น อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝากมีอัตราที่สูงหรือมีการปล่อยสินเชื่อที่มีอัตราค่อนข้างสูงในระบบธนาคารพาณิชย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ถึง พ.ศ. 2542 โดยมีอัตราร้อยละ 111.50 ถึง อัตราร้อยละ 110.19 ตามลำดับ แต่พอในปี พ.ศ. 2543 อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝากมีอัตราที่ลดลงหรือมีการปล่อยสินเชื่อที่ลดลงในระบบธนาคารซึ่งเป็นผลพวงอันเกิดวิกฤติ ปี พ.ศ. 2540 ปริมาณการ

ปล่อยสินเชื่อเริ่มลดลง ภาวะการลงทุนที่ยังไม่แน่นอน จึงทำให้แนวโน้ม อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อ ต่อเงินฝากมีอัตราที่ลดลง ประกอบกับปริมาณเงินในระบบเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้สภาพคล่องของ ธนาคารพาณิชย์มีมากขึ้นและก่อให้เกิดสภาพคล่องส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์ เริ่มมีปริมาณ มากขึ้นสังเกตได้ภาพที่ 3

ภาพที่ 3 สินทรัพย์สภาพคล่องและสินทรัพย์สภาพคล่องส่วนเกิน พ.ศ.2540 - ต้นปี 2546

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2546

จากภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่าสภาพคล่องธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีสินทรัพย์สภาพคล่องและสินทรัพย์สภาพคล่องส่วนเกินเริ่มที่จะสูงขึ้น ดังนั้นจากสถานะการณ์ทั้งหมดที่กล่าวมา ไม่ว่าแนวโน้มการปล่อยสินเชื่อที่ลดลงไม่เป็นไปดังที่ธนาคารพาณิชย์ตั้งเป้าการปล่อยสินเชื่อไว้ แนวโน้มของปริมาณเงินในระบบที่เพิ่มขึ้นก็ตาม ทำให้การที่ออกพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติมูลค่าสามแสนห้าพันล้านบาท ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม ถึง 30 สิงหาคม 2545 ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องและสภาพคล่องส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์ ประกอบกับการออกพันธบัตร

ออมทรัพย์ช่วยชาติ ทางกองทุนเพื่อการฟื้นฟู ฯ จะนำเงินที่ได้ไปไถ่ถอนบัตรเงินฝาก(NCD)ซึ่งเป็นบัตรเงินฝากตามโครงการแลกเปลี่ยนตัวของธนาคารกรุงไทยและตัวสัญญาใช้เงินของไทยธนาคารที่เป็นผลมาจากการปิดกิจการของบริษัทเงินทุน 56 แห่งในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์การเงินในปี 2540 โดยจะทยอยครบกำหนดในช่วงครึ่งหลังของปี พ.ศ. 2545 ตามตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ยอดประมาณการคงเหลือของ Negotiable Certificate of Deposit(NCD)ที่จะครบกำหนด

หน่วย : ล้านบาท

เดือนที่ครบกำหนด	ยอดคงเหลือที่ต้องไถ่ถอนคืน
ต.ค 45	23,725.45
พ.ย 45	13,940.25
ธ.ค 45	5,542.71
ม.ค 46	1,622.73
ก.พ 46	34,353.36
มี.ค 46	271.08
เม.ย 46	34,203.88
พ.ค 46	682.49
ก.ค 46	7.84
ก.ย 46	650.21
ยอดรวม	115,000.00

ที่มา : ธนาคารกรุงไทย

จะเห็นได้ว่าถึงแม้ปริมาณเงินจะหายไปจากระบบก็ตาม แต่ถ้าหากกองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ นำเงินที่ได้จากการออกพันธบัตรออมทรัพย์ ฯ ครั้งนี้มาไถ่ถอนภาระบัตรเงินฝาก(Negotiable Certificate of Deposit)ในจำนวนเงินหนึ่งแสนหนึ่งหมื่นห้าพันล้านบาทตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ก็จะทำให้ปริมาณเงินกับเข้ามาในระบบเหมือนเดิม

ถ้าหากถ้าหากกองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ นำเงินที่ได้จากการออกพันธบัตรออมทรัพย์ ฯ ครั้งนี้มาชำระคืนเงินกู้ยืมระยะสั้นในตลาดซื้อคืนพันธบัตรที่ทางกองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ เป็นผู้กู้ในตลาด

รายใหญ่โดยลดสัดส่วนการกู้เงินดังกล่าวแล้วปริมาณเงินในระบบก็ยังไม่ส่งผลกระทบต่อ การออกพันธบัตรออมทรัพย์ฯ ครั้งนี้ตามไปด้วย

6.2 การวิเคราะห์แบบจำลอง

1. แบบจำลองการทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์อย่างง่ายโดยการที่ออกพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติมูลค่าสามแสนห้าพันล้านบาทก็หมายถึงปริมาณเงินหายจากระบบนั่นเอง โดยมีข้อสมมุติ: ไม่มีเงินสดสำรองส่วนเกินและไม่มีการถอนเงินสดออกนอกระบบธนาคาร (currency drain) และไม่มีเงินฝากประจำ โดยที่ปริมาณเงินฝากที่ลดลงทั้งหมดจะเท่ากับส่วนกลับของอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมายคูณด้วยปริมาณเงินที่ลดครั้งแรก

$$-\Delta DD = \frac{1}{r_D} \times -\Delta R \quad (6.1)$$

โดยกำหนดให้:

ΔDD = การเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินฝากทั้งสิ้นที่ธนาคารพาณิชย์สร้างขึ้นได้อย่างเต็มที่ (Total Deposits)

r_D = อัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย (Legal Reserve Ratio)

ΔR = การเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินฝากครั้งแรก (Primary Deposits)

2. แบบจำลองการสร้างเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์ในกรณีที่มีการไหลออกของเงินตรา มี 3 กรณี

กรณีที่ 1 แบบจำลองของตัวคูณทวีทางการเงิน (m_1) ในกรณีหากอุปทานของเงินในปริมาณเงินตามความหมายแคบ (M_1) ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงไป

$$M_1 = \frac{1 + \{C/D\}}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \times MB \quad (6.2)$$

ดังนั้นเราจะค่าตัวคูณทวีทางการเงินของ M_1 นั้นก็คือ

$$m_1 = \frac{1 + \{C/D\}}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \quad (6.3)$$

กรณีที่ 2 แบบจำลองของตัวคูณทวีทางการเงิน(m_2)ในกรณี หากอุปทานของเงินในปริมาณเงินตามความหมายกว้าง(M_2)ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงไป

$$M_2 = \frac{1 + \{C/D\} + \{S\&T/D\}}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \times MB \quad (6.3)$$

ดังนั้นเราจะค่าตัวคูณทวีทางการเงินของ M_2 นั้นก็คือ

$$m_2 = \frac{1 + \{C/D\} + \{S\&T/D\}}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \quad (6.5)$$

กรณีที่ 3 แบบจำลองของตัวคูณทวีทางการเงิน(m_{2a})ในกรณี หากอุปทานของเงินในปริมาณเงินตามความหมายกว้างขึ้น(M_{2a})ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงไป

$$M_{2a} = \frac{1 + \{C/D\} + \{S\&T/D\} + \{PN/D\}}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \times MB \quad (6.6)$$

$$m_{2a} = \frac{1 + \{C/D\} + \{S\&T/D\} + \{PN/D\}}{r_D + \{ER/D\} + \{C/D\}} \quad (6.7)$$

โดยที่ :

C = currency

D = demand deposit

{C/D} = currency ratio

{ER/D} = excess reserves ratio

{S&T/D} = time and savings deposits ratio

{PN/D} = promissory ratio

จากแบบจำลองข้างต้น(แสดงรายละเอียดของข้อมูลที่ใช้คำนวณจากตารางภาคผนวกที่ 1,2 และการคำนวณตารางภาคผนวก 3) โดยหากผู้ซื้อพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติ ชำระค่าพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติใน เดือนตุลาคม 2545 เสร็จสิ้น ตามกำหนดการส่งมอบเงิน เราก็จะสามารถคาดว่าปริมาณเงินในระบบควรจะหายไปเท่าไรตามแบบจำลองข้างต้น โดยปริมาณเงินที่คำนวณได้ตามแบบจำลองการทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์อย่างง่ายปริมาณเงินจะ

ต้องหายจากระบบเท่ากับ 5,083,333.33 ล้านบาท และหากใช้แบบจำลองการทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์ในกรณีที่มีการไหลออกของเงินตรา ทั้ง 3 กรณี ปริมาณเงินจะต้องหายจากระบบเท่ากับ 121,374.59 ล้านบาท 1,076,222.14 ล้านบาท และ 1,111,216.49 ล้านบาท ตามลำดับ แต่ถ้าหากเรากลับไปดูจากข้อมูลที่เรามีอยู่ตามตารางที่ 12 ปรากฏว่าปริมาณเงินในระบบกลับหายไปเพียงประมาณ 233,814 ล้านบาท เท่านั้น นั่นหมายความว่าค่าตัวคูณทวีทางการเงินทำงานไม่เต็มที่เนื่องจากธนาคารมีสภาพคล่องและสภาพคล่องส่วนเกินอยู่มากจากที่อธิบายในหัวข้อที่ 6.1 ซึ่งจะสอดคล้องกัน

ตารางที่ 12 แสดงผลการประมาณของปริมาณเงินที่จะต้องหายไปจากระบบในช่วงที่มีการส่งมอบเงินในเดือน ก.ย - ต.ค พ.ศ. 2545

หน่วย : ล้านบาท

เดือน	ปริมาณเงินตามความหมายแคบ (M_1)	จำนวนเงิน M_1 ที่หายจากระบบ	ปริมาณเงินตามความหมายกว้าง (M_2)	จำนวนเงิน M_2 ที่หายจากระบบ	ปริมาณเงิน M_{2a}	จำนวนเงิน M_{2a} ที่หายจากระบบ
สิงหาคม	584,522.50		5,474,695.50		5,644,758.90	
กันยายน	593,739.70	9,217.20	5,240,880.90	- 233,814.60	5,411,047.90	- 233,711.00
ตุลาคม	595,226.20	1,486.50	5,277,839.30	36,958.40	5,449,453.10	38,405.20

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทยและการคำนวณ

6.3 การนำ Money multiplier ที่หาได้นำไปสู่การวิเคราะห์

โดยการวิเคราะห์ถึงสภาพคล่องส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์ว่าเป็นไปตามหลักทฤษฎีตัวคูณทวีทางการเงินและสมมุติฐานที่ตั้งไว้ หากรัฐบาลมีการออกพันธบัตรช่วยชาติ โดยให้อัตราเงินเสียดำรงตามกฎหมายเป็นปัจจัยอีกคงที่ (ปัจจุบันอยู่ที่ 6% ของยอดเงินฝาก) และฐานเงินมีการเปลี่ยนแปลงเท่ากับสามแสนห้าพันล้านบาท ตามหลักทฤษฎีตัวคูณทวีทางการเงินแล้วก็จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพคล่องส่วนเกินต่อเงินฝากเพื่อเรียก(ER/D) อีกทั้ง อัตราส่วนเงินฝาก

ออมทรัพย์ ประจำ และเงินรับฝากอื่นๆต่อเงินฝากเพื่อเรียก(S&T/D),อัตราส่วนตัวสัญญาใช้เงินต่อเงินฝากเพื่อเรียก (PN/D)และอัตราส่วนเงินสดต่อเงินฝากเพื่อเรียก (C/D) ดังต่อไปนี้

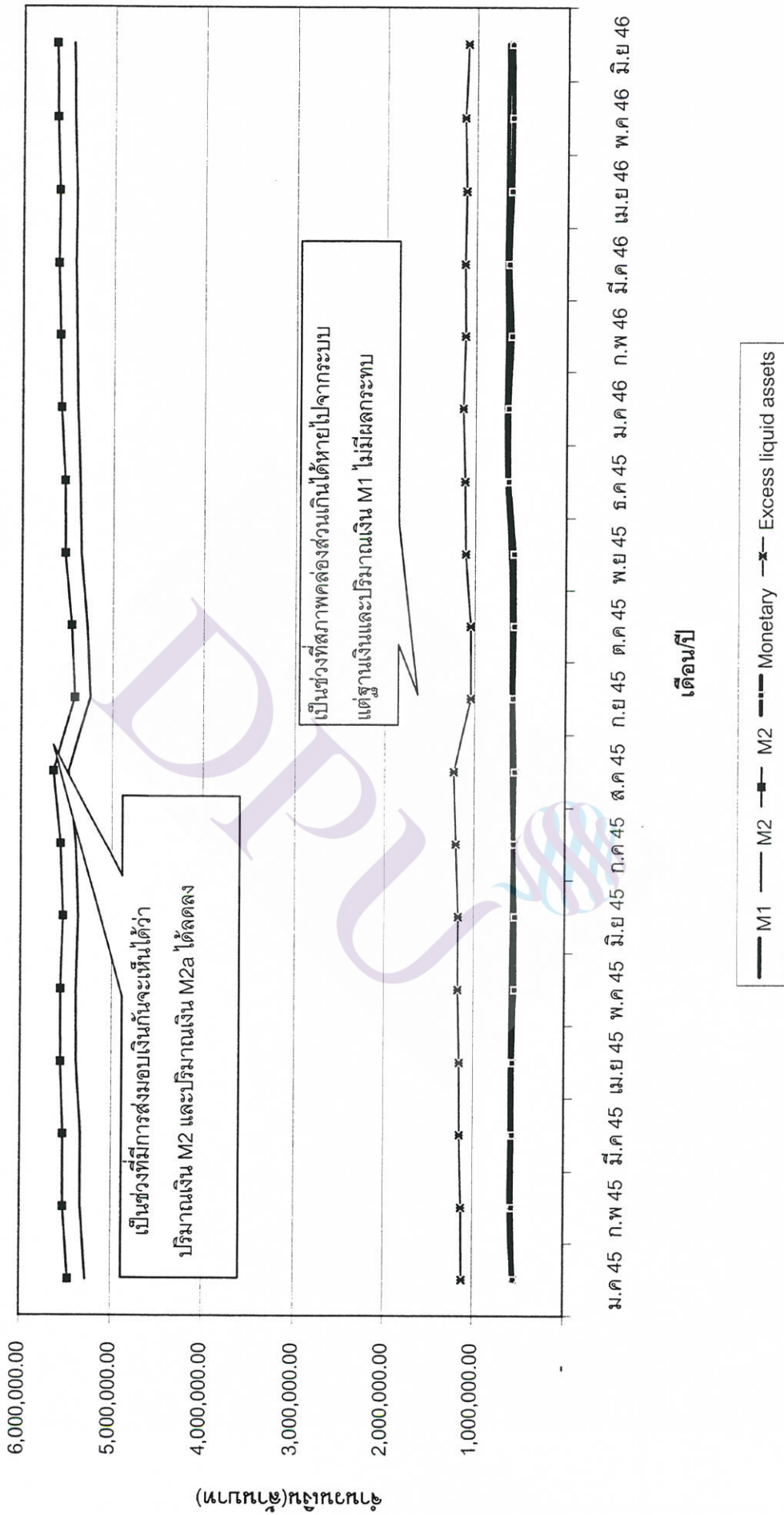
1. ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงตัวทวีคูณทางการเงินลดลง(m)แล้วจะนำไปสู่การมีผลกระทบต่อปริมาณเงิน(M)ที่ลดลงและจะทำให้สภาพคล่องส่วนเกินต่อเงินฝากเพื่อเรียก(ER/D)เพิ่มขึ้น, อัตราส่วนเงินฝากออมทรัพย์ ประจำ และเงินรับฝากอื่นๆต่อเงินฝากเพื่อเรียก(S&T/D)เพิ่มขึ้น, อัตราส่วนตัวสัญญาใช้เงินต่อเงินฝากเพื่อเรียก (PN/D)เพิ่มขึ้น, อัตราส่วนเงินสดต่อเงินฝากเพื่อเรียก (C/D)เพิ่มขึ้น เช่นกัน

2. ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงตัวทวีคูณทางการเงินเพิ่มขึ้น(m)แล้วจะนำไปสู่การมีผลกระทบต่อปริมาณเงิน(M)ที่เพิ่มขึ้นและจะทำให้สภาพคล่องส่วนเกินต่อเงินฝากเพื่อเรียก(ER/D)ลดลง, อัตราส่วนเงินฝากออมทรัพย์ ประจำและเงินรับฝากอื่นๆต่อเงินฝากเพื่อเรียก(S&T/D)ลดลง , อัตราส่วนตัวสัญญาใช้เงินต่อเงินฝากเพื่อเรียก (PN/D)ลดลง, อัตราส่วนเงินสดต่อเงินฝากเพื่อเรียก (C/D)ลดลงเช่นกัน

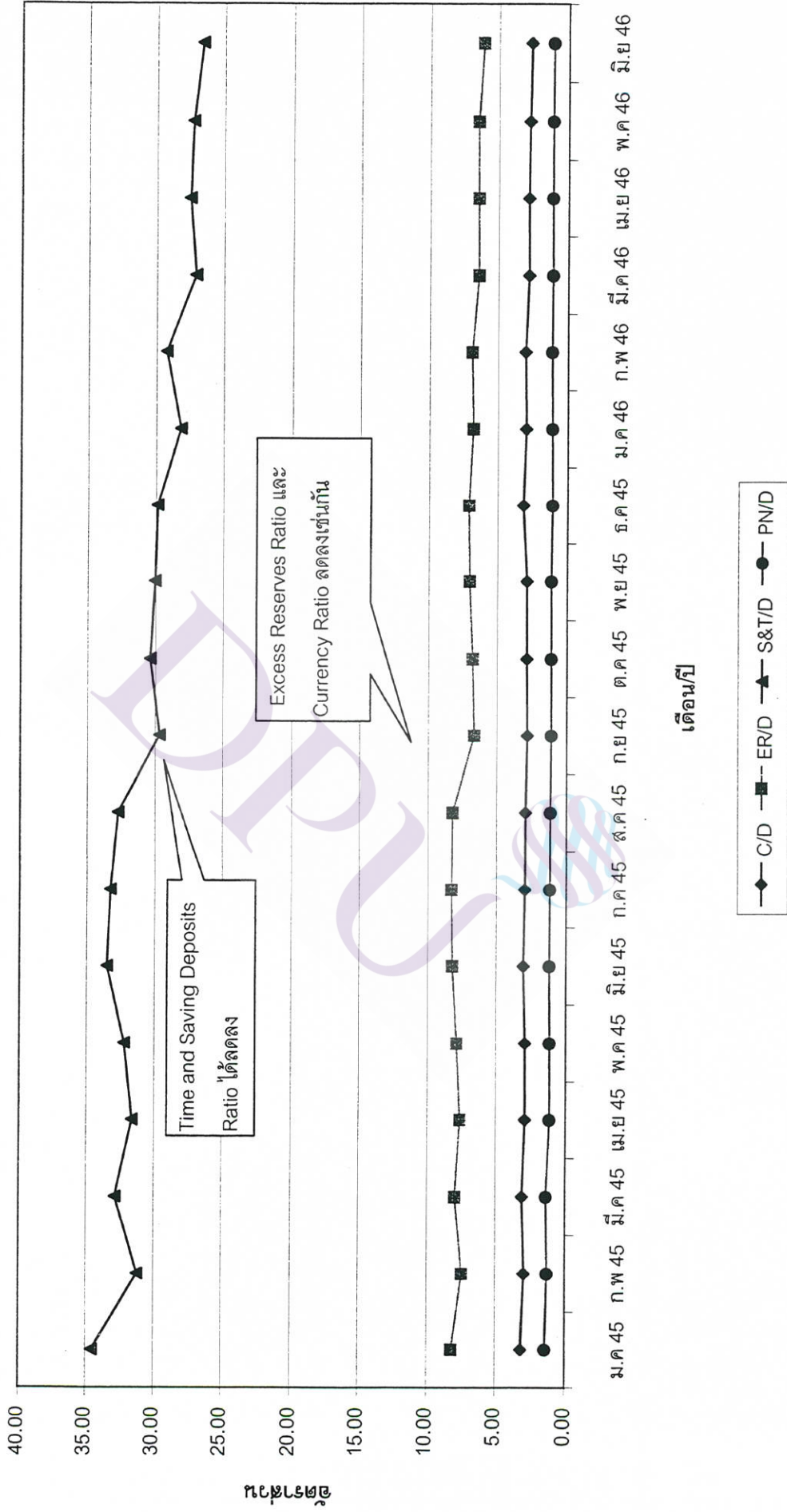
โดยหากดูจากการแสดงรายละเอียดการคำนวณที่ได้จากตารางภาคผนวกที่ 1, 2 สามารถแสดงภาพที่ 4, 5 และ ภาพที่ 6 สามารถอธิบายได้ว่าการเปลี่ยนแปลงตัวทวีคูณทางการเงินเพิ่มขึ้นในช่วงเดือน สิงหาคม - ตุลาคม 2545 ซึ่งเป็นช่วงของการส่งมอบเงิน โดยตัวทวีคูณทางการเงินของ M_1, M_2 และ M_{2a} ในเดือน สิงหาคม - ตุลาคม 2545 มีการเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจาก 0.35 ในเดือน สิงหาคม ของ M_1 เป็น 0.40 ในเดือน ตุลาคม ตามลำดับ และจาก 3.28 ของ M_2 ในเดือน สิงหาคม เป็น 3.53 ในเดือน ตุลาคม ตามลำดับ อีกทั้งของ M_{2a} ก็ได้เพิ่มขึ้นจาก 3.38 ในเดือน สิงหาคม เป็น 3.64 ในเดือน ตุลาคม เช่นกัน แล้วนำไปสู่ความสัมพันธ์กับอัตราส่วนของสภาพคล่องส่วนเกินต่อเงินฝากเพื่อเรียก(ER/D)ที่ลดลงจากจาก 8.20 ในเดือน สิงหาคม เป็น 6.64 ในเดือน ตุลาคม ตามลำดับ

นั่นก็หมายความว่า สภาพคล่องส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์ก็ได้ลดลง เช่นกัน โดยดูจากตารางภาคผนวกที่ 2 ในเดือน สิงหาคม 2545 มีสภาพคล่องส่วนเกินอยู่ที่ 1,226,471 ล้านบาท มาอยู่ที่ระดับ 1,039,686 ล้านบาท ประกอบกับ อัตราส่วนเงินฝากออมทรัพย์ ประจำ และเงินรับฝากอื่นๆต่อเงินฝากเพื่อเรียก(S&T/D),อัตราส่วนตัวสัญญาใช้เงินต่อเงินฝากเพื่อเรียก(PN/D), อัตราส่วนเงินสดต่อเงินฝากเพื่อเรียก(C/D) ก็ลดลงตามที่กล่าวมาแล้ว นั้นหมายความว่าอัตราส่วนต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วจะสอดคล้องกันกับการเปลี่ยนแปลงตัวทวีคูณทางการเงินที่เพิ่มขึ้น ดังที่กล่าวไว้ตามสมมุติฐานข้างต้น

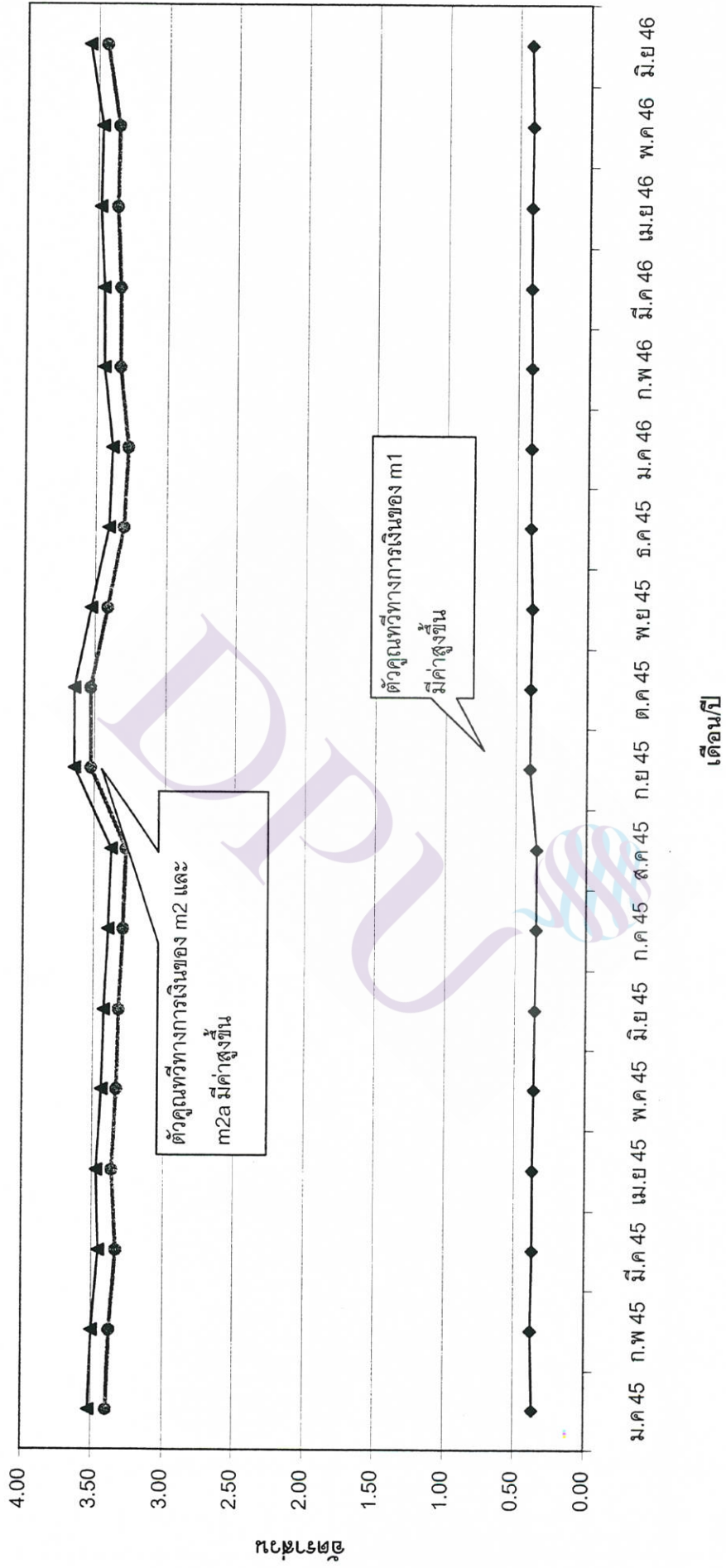
ภาพที่ 4 แสดงปริมาณเงินในระบบ พ.ศ. 2545

ภาพที่ 5 แสดงอัตราส่วนต่าง ๆ

ภาพที่ 6 แสดงตัววัดคุณภาพการเงิน

ตัววัดหนี้ทางการเงิน m1
 ตัววัดหนี้ทางการเงิน m2
 ตัววัดหนี้ทางการเงิน m2a

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 สรุป

จากการที่รัฐบาลเปิดให้ประชาชนและองค์กรสาธารณะซื้อพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติมูลค่า สามแสนห้าพันล้านบาท ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้ของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม ถึง 30 สิงหาคม 2545 โดยเน้นจำหน่ายให้แก่ผู้ออมเท่านั้น ได้แก่ บุคคลธรรมดา สหกรณ์ และมูลนิธิ ฯลฯ

จากการศึกษาถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า การออกพันธบัตรช่วยชาติมูลค่าสามแสนห้าพันล้านบาท ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม ถึง 30 สิงหาคม 2545 ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องและสภาพคล่องส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์เนื่องจาก ประการแรก ปริมาณเงินในระบบมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2543 ซึ่งสอดคล้องกับ อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝากมีอัตราส่วนที่เริ่มลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เช่นกัน ประการที่สอง แนวโน้มสภาพคล่องธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีสินทรัพย์สภาพคล่องและสินทรัพย์สภาพคล่องส่วนเกินเริ่มที่จะสูงขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2543 ซึ่งสอดคล้องกับ อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝากมีอัตราส่วนที่เริ่มลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ประการที่สาม จะเห็นได้ว่าถึงแม้ปริมาณเงินจะหายไปจากระบบก็ตาม แต่หากกองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ นำเงินที่ได้จากการออกพันธบัตรออมทรัพย์ ฯ ครั้งนี้มาไถ่ถอนภาระ NCD ในจำนวนเงินประมาณ หนึ่งแสนหนึ่งหมื่นห้าพันล้านบาท ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ก็จะทำให้ปริมาณเงินกับเข้ามาในระบบเหมือนเดิมและถ้าหากถ้าหากกองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ นำเงินที่ได้จากการออกพันธบัตรออมทรัพย์ ฯ ครั้งนี้มาชำระคืนเงินกู้ยืมระยะสั้นในตลาดซื้อคืนพันธบัตรที่ทางกองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ เป็นผู้กู้ในตลาดรายใหญ่ โดยลดสัดส่วนการกู้เงินดังกล่าวให้น้อยลงแล้วปริมาณเงินในระบบก็ยังไม่ส่งผลกระทบต่อการออกพันธบัตรออมทรัพย์ ฯ ครั้งนี้ตามไปด้วย ประการที่สี่ ค่าตัวคุณทวิทางการเงินมีทำงานไม่เต็มที่เนื่องจากธนาคารมีสภาพคล่องและสภาพคล่องส่วนเกินอยู่มากจึงทำให้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับปริมาณเงินในระบบไม่มี

สรุปโดยรวมแล้วการออกพันธบัตรออมทรัพย์ช่วยชาติมูลค่าสามแสนห้าพันล้านบาทไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องและสภาพคล่องส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์และแหล่งเงินทุนของ

ธนาคารพาณิชย์ (แหล่งเงินออมของประชาชนส่วนใหญ่) ที่จะนำไปสู่การให้บริการด้านการปล่อยสินเชื่อของระบบธนาคารได้

7.2 ข้อเสนอแนะ

หากกองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ มีความจำเป็นต้องออกพันธบัตรในจำนวนที่เหลืออีก 475,000 ล้านบาท จาก 780,000 ล้านบาท หรือ การออกพันธบัตรรัฐบาลอื่นๆ เช่น ชดเชยงบประมาณขาดดุล การชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นในอนาคต ก็ตาม เป็นต้น ภาครัฐต้องศึกษาถึงสถานะของสภาพคล่องและสภาพคล่องส่วนเกินของธนาคารพาณิชย์อย่างมากอีกทั้งแนวโน้มของความสามารถการปล่อยสินเชื่อของระบบธนาคารพาณิชย์ให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ แล้วให้สอดคล้องกับปริมาณเงินทั้งระบบว่าจะมีผลกระทบต่อการแข่งขันแย่งแหล่งเงินลงทุนของภาคเอกชนด้วยหรือเปล่า และสิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ ต้องคำนึงถึงโอกาสการทำงานของตัวทวิคูณทางการเงิน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

วเรศ อุปาทิก.เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร.สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2544
 แสงจันทร์ ศรีประเสริฐ.เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร.ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยา
 การจัดการ สถาบันราชภัฏมหาสารคาม,2541

วารสารและเอกสารอื่นๆ

- “ແລ່ນພັນນິບັຕຣ໌ພ່ຳຊາຕີ ພມກເມັດດອກເບີ້ຍແທ້ຈິງ” ດອກເບີ້ຍຮູຣິກິຈ. 5-11 ສິງຫາຄມ 2545
 ”ບອນດ໌ 10 ປີ ດີເຈພາະເຮັຍນກາງເຈນ” ກຸຣຸ່ງເທພຣູຣິກິຈ.15 ສິງຫາຄມ 2545
 ”ປຣາກຸກຸກາຣນ໌ແຫ່ງປີ ຫປທ.ຊາຍບອນດ໌ພ່ຳຊາຕີແຕ່ 3 ວັນເຄື່ຍັງ 3 ແສນລ້ານ” ມຕິຊນ. 30 ອັນວາຄມ 2545
 ”ເປັດຄູ່ມືອື່ອບອນດ໌...ຶ້ກຶຊາກັນພລາດ” ກຸຣຸ່ງເທພຣູຣິກິຈ. 1,5 ກກກຸກຸກາຄມ 2545
 ”ພັນນິບັຕຣ໌ອອມທຣ໌ພ່ຳຊາຕີ ເນື້ອຫອມ ເຕືອນນັກລຸ່ງທຸນພິຈາຣນາຄວາມເສີຍຍອດຣາດອກເບີ້ຍ ກາຊີແລະ
 ຣາຄາຣັບຊື່ອດ໌” ຜູ້ຈັດກາຣາຍສ໌ປດາຫ໌. 8-14 ກກກຸກຸກາຄມ 2545
 ”ແຫ່ງອຸ່ງພັນນິບັຕຣ໌ເຄື່ຍັງເສຣະສຸຶກວຸ່ງນື່ອຍາວ 10 ປີ” ປຣະຊາຊາຕີຮູຣິກິຈ. 15-17 ກກກຸກຸກາຄມ 2545
 ”ຣາຍງານເສຣະສຸຶກິຈແລະກາງເຈນ” ອຸນາຄາຣແຫ່ງປຣະເທສ໌ໄທຍ. ຣາຍໄຕຣມາສ ມິຣຸນາຍນ 2546
 ”ຊ່າວອຸນາຄາຣແຫ່ງປຣະເທສ໌ໄທຍ” ອຸນາຄາຣແຫ່ງປຣະເທສ໌ໄທຍ.ຊນັບທີ່ 22/2545

วิทยานิพนธ์

- มานพศรี สกลกวงค์. “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณเงินในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์
 มหบัณฑิต,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, พ.ศ.2535
 ธนาธร อภินันท์. “ปัจจัยที่กำหนดตัวชี้คุณทางการเงินและองค์ประกอบของตัวชี้คุณทางการเงินของ
 ประเทศไทย”วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหบัณฑิต,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,พ.ศ.2543

วาสนา มังคละมณี. “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำรงเงินสดสำรองส่วนเกินของระบบธนาคารพาณิชย์
ไทยระหว่างปี พ.ศ. 2529-2537” ภาคนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาการ
เศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, พ.ศ.2537

สุรัชย์ วิทวัสพงศ์ธร. “การผ่อนคลายการปริวรรตเงินตราต่อการดำรงเงินสดสำรองส่วนเกินของธนาคาร
พาณิชย์” ภาคนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, พ.ศ.2539

ภาษาอังกฤษ

Books

Hubbard, R.Glenn. The Financial System and The Economy. Third Edition. Addison – Wesley
Publishing Company, Inc. 1999.

Mishkin, S.Frederisc. The Economics of Money, Banking and Financial Market. Sixth Edition.
Addison – Wesley Publishing Company, Inc. 2001.

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปริมาณเงิน

เดือนปี	เงินสด (Currency : C)	เงินฝากเพื่อ เรียก(Demand deposits : D)	เงินฝากออมทรัพย์ ประจำ และเงินรับ ฝากอื่น(Saving, time and other deposits : S&T)	ตั๋วสัญญาใช้เงิน (Promissory notes : PN)	ปริมาณเงิน ตามความ หมายแคบ(M1)	ปริมาณเงินตาม ความหมายกว้าง (M2)	ปริมาณเงิน M2a
ม.ค 43	388,718.10	107,852.40	4,292,855.50	352,548.90	496,570.50	4,789,426.00	5,141,974.90
ก.พ 43	380,766.30	118,886.10	4,308,606.80	351,754.30	499,652.40	4,808,259.20	5,160,013.50
มี.ค 43	372,763.20	108,020.10	4,311,853.20	351,291.60	480,783.30	4,792,636.50	5,143,928.10
เม.ย 43	367,721.60	111,507.10	4,306,591.90	357,909.00	479,228.70	4,785,820.60	5,143,729.60
พ.ค 43	351,834.80	111,303.00	4,314,364.80	355,235.90	463,137.80	4,777,502.60	5,132,738.50
มิ.ย 43	353,864.30	102,631.00	4,325,867.10	353,622.00	456,495.30	4,782,362.40	5,135,984.40
ก.ค 43	351,599.40	111,575.20	4,336,265.30	357,523.60	463,174.60	4,799,439.90	5,156,963.50
ส.ค 43	351,577.70	112,860.90	4,387,876.20	330,396.20	464,438.60	4,852,314.80	5,182,711.00
ก.ย 43	362,355.40	112,836.80	4,407,336.00	320,546.10	475,192.20	4,882,528.20	5,203,074.30
ต.ค 43	364,263.40	151,599.60	4,450,757.10	312,804.50	515,863.00	4,966,620.10	5,279,424.60
พ.ย 43	369,992.00	115,426.70	4,482,733.80	307,419.30	485,418.70	4,968,152.50	5,275,571.80
ธ.ค 43	406,833.40	107,454.00	4,479,099.40	303,553.00	514,287.40	4,993,386.80	5,296,939.80
ม.ค 44	395,225.80	119,749.90	4,520,034.40	303,163.10	514,975.70	5,035,010.10	5,338,173.20
ก.พ 44	395,704.30	119,258.30	4,534,590.40	304,448.50	514,962.60	5,049,553.00	5,354,001.50
มี.ค 44	399,422.60	122,003.60	4,553,506.70	307,296.20	521,426.20	5,074,932.90	5,382,229.10
เม.ย 44	396,601.50	134,215.70	4,571,771.50	308,240.20	530,817.20	5,102,588.70	5,410,828.90
พ.ค 44	385,517.70	131,248.70	4,581,785.30	313,441.40	516,766.40	5,098,551.70	5,411,993.10
มิ.ย 44	386,541.80	121,073.40	4,576,342.10	308,511.80	507,615.20	5,083,957.30	5,392,469.10
ก.ค 44	381,236.10	125,350.90	4,573,910.00	319,809.50	506,587.00	5,080,497.00	5,400,306.50
ส.ค 44	388,436.00	129,319.10	4,571,870.20	323,895.60	517,755.10	5,089,625.30	5,413,520.90
ก.ย 44	397,373.40	129,341.70	4,592,352.90	325,056.90	526,715.10	5,119,068.00	5,444,124.90
ต.ค 44	400,478.20	132,419.60	4,621,370.10	332,331.50	532,897.80	5,154,267.90	5,486,599.40
พ.ย 44	407,281.90	128,452.80	4,663,641.00	333,340.80	535,734.70	5,199,375.70	5,532,716.50
ธ.ค 44	440,876.60	130,049.70	4,643,186.20	324,283.80	570,926.30	5,214,112.50	5,538,396.30
ม.ค 45	427,530.00	136,201.10	4,707,339.10	192,669.20	563,731.10	5,271,070.20	5,463,739.40
ก.พ 45	442,039.40	151,688.00	4,733,387.90	193,859.90	593,727.40	5,327,115.30	5,520,975.20
มี.ค 45	443,701.50	144,322.70	4,741,839.80	196,846.00	588,024.20	5,329,864.00	5,526,710.00
เม.ย 45	437,705.00	151,493.50	4,791,575.30	172,306.00	589,198.50	5,380,773.80	5,553,079.80
พ.ค 45	433,279.30	149,105.90	4,804,209.80	169,719.10	582,385.20	5,386,595.00	5,556,314.10

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปริมาณเงิน

เดือนปี	เงินสด (Currency : C)	เงินฝากเผื่อ เรียก(Demand deposits : D)	เงินฝากออมทรัพย์ ประจำ และเงินรับ ฝากอื่น(Saving, time and other deposits : S&T)	ตั๋วสัญญาใช้เงิน (Promissory notes : PN)	ปริมาณเงิน ตามความ หมายแคบ(M1)	ปริมาณเงินตาม ความหมายกว้าง (M2)	ปริมาณเงิน M2a
มี.ย 45	433,541.90	142,947.70	4,787,853.80	167,613.80	576,489.60	5,364,343.40	5,531,957.20
ก.ค 45	426,919.60	144,996.60	4,821,450.00	169,126.40	571,916.20	5,393,366.20	5,562,492.60
ส.ค 45	435,021.30	149,501.20	4,890,173.00	170,063.40	584,522.50	5,474,695.50	5,644,758.90
ก.ย 45	437,161.40	156,578.30	4,647,141.20	170,167.00	593,739.70	5,240,880.90	5,411,047.90
ต.ค 45	441,114.30	154,111.90	4,682,613.10	171,613.80	595,226.20	5,277,839.30	5,449,453.10
พ.ย 45	452,296.80	157,755.40	4,738,534.00	177,455.90	610,052.20	5,348,586.20	5,526,042.10
ธ.ค 45	496,021.70	157,564.20	4,708,493.60	168,162.40	653,585.90	5,362,079.50	5,530,241.90
ม.ค 46	496,314.90	167,847.30	4,728,558.10	182,103.10	664,162.20	5,392,720.30	5,574,823.40
ก.พ 46	491,760.10	162,542.60	4,753,092.40	182,543.60	654,302.70	5,407,395.10	5,589,938.70
มี.ค 46	488,712.90	175,462.60	4,756,579.50	189,437.60	664,175.50	5,420,755.00	5,610,192.60
เม.ย 46	486,255.8	172,631.80	4,754,611.60	190,042.40	658,887.60	5,413,499.20	5,603,541.60
พ.ค 46	480,820.00	175,114.90	4,782,251.20	189,968.40	655,934.90	5,438,186.10	5,628,154.50
มี.ย 46	475,613.30	180,105.40	4,794,969.30	189,677.50	655,934.90	5,450,904.20	5,640,365.50

หมายเหตุ:

M1 ปริมาณเงินตามความหมายแคบ(Narrow Money)

M2 ปริมาณเงินตามความหมายกว้าง(Broad Money)

M2a ปริมาณเงิน M2 และตั๋วสัญญาใช้เงิน

ที่มา :ธนาคารแห่งประเทศไทย

เดือน/ ปี	ฐานเงิน (Monetary)	สินทรัพย์สภาพ คล่องส่วนเกิน (Excess liquid assets)	C/D	ER/D	S&T/D	PN/D	ตัวคูณที่ ทางการ เงิน M ₁ (m ₁)	ตัวคูณที่ ทางการ เงิน M ₂ (m ₂)	ตัวคูณที่ ทางการ เงิน M _{2a} (m _{2a})
ม.ค 43	500,308.40	465,762.20	3.60	4.32	39.80	3.27	0.58	5.56	5.97
ก.พ 43	500,696.40	390,834.10	3.20	3.29	36.24	2.96	0.64	6.17	6.63
มี.ค 43	497,704.70	382,251.70	3.45	3.54	39.92	3.25	0.63	6.29	6.76
เม.ย 43	474,709.70	402,528.30	3.30	3.61	38.62	3.21	0.62	6.16	6.62
พ.ค 43	448,361.30	494,322.80	3.16	4.44	38.76	3.19	0.54	5.60	6.02
มิ.ย 43	449,869.00	491,966.10	3.45	4.79	42.15	3.45	0.54	5.61	6.03
ก.ค 43	469,057.90	482,763.20	3.15	4.33	38.86	3.20	0.55	5.71	6.13
ส.ค 43	457,918.60	503,997.30	3.12	4.47	38.88	2.93	0.54	5.63	6.01
ก.ย 43	478,869.20	521,851.90	3.21	4.62	39.06	2.84	0.53	5.48	5.84
ต.ค 43	501,895.70	522,313.50	2.40	3.45	29.36	2.06	0.58	5.55	5.89
พ.ย 43	491,253.60	763,951.60	3.21	6.62	38.84	2.66	0.43	4.35	4.62
ธ.ค 43	527,159.80	889,332.80	3.79	8.28	41.68	2.82	0.39	3.83	4.07
ม.ค 44	523,233.80	866,021.50	3.30	7.23	37.75	2.53	0.41	3.97	4.21
ก.พ 44	521,796.50	862,924.30	3.32	7.24	38.02	2.55	0.41	3.99	4.23
มี.ค 44	512,351.00	883,687.70	3.27	7.24	37.32	2.52	0.40	3.93	4.17
เม.ย 44	515,665.40	891,048.10	2.95	6.64	34.06	2.30	0.41	3.94	4.18
พ.ค 44	517,023.40	894,548.60	2.94	6.82	34.91	2.39	0.40	3.96	4.20
มิ.ย 44	484,748.10	842,226.50	3.19	6.96	37.80	2.55	0.41	4.11	4.36
ก.ค 44	500,727.10	833,422.40	3.04	6.65	36.49	2.55	0.41	4.16	4.42
ส.ค 44	505,551.30	817,987.80	3.00	6.33	35.35	2.50	0.43	4.19	4.46
ก.ย 44	513,252.90	824,708.40	3.07	6.38	35.51	2.51	0.43	4.16	4.43
ต.ค 44	520,761.20	913,763.40	3.02	6.90	34.90	2.51	0.40	3.90	4.15
พ.ย 44	525,348.70	1,072,627.70	3.17	8.35	36.31	2.60	0.36	3.50	3.72
ธ.ค 44	556,345.00	1,065,810.00	3.39	8.20	35.70	2.49	0.38	3.44	3.66
ม.ค 45	547,191.20	1,115,826.00	3.14	8.19	34.56	1.41	0.36	3.40	3.52
ก.พ 45	569,265.00	1,125,873.00	2.91	7.42	31.20	1.28	0.38	3.38	3.50
มี.ค 45	564,735.60	1,147,202.00	3.07	7.95	32.86	1.36	0.37	3.33	3.46

เดือน/ ปี	ฐานเงิน (Monetary)	สินทรัพย์สภาพ คล่องส่วนเกิน (Excess liquid assets)	C/D	ER/D	S&T/D	PN/D	ตัวคูณทวี ทางการ เงิน M ₁ (m ₁)	ตัวคูณทวี ทางการ เงิน M ₂ (m ₂)	ตัวคูณทวี ทางการ เงิน M _{2a} (m _{2a})
เม.ย 45	566,698.10	1,152,814.00	2.89	7.61	31.63	1.14	0.37	3.36	3.47
พ.ค 45	545,969.00	1,173,297.00	2.91	7.87	32.22	1.14	0.36	3.33	3.44
มิ.ย 45	545,812.70	1,172,456.00	3.03	8.20	33.49	1.17	0.36	3.32	3.43
ก.ค 45	563,431.30	1,201,254.00	2.94	8.28	33.25	1.17	0.35	3.29	3.40
ส.ค 45	552,757.60	1,226,471.00	2.91	8.20	32.71	1.14	0.35	3.28	3.38
ก.ย 45	574,369.30	1,039,686.00	2.79	6.64	29.68	1.09	0.40	3.53	3.64
ต.ค 45	562,653.70	1,045,372.00	2.86	6.78	30.38	1.11	0.40	3.53	3.64
พ.ย 45	567,497.90	1,104,977.00	2.87	7.00	30.04	1.12	0.39	3.41	3.53
ธ.ค 45	632,734.80	1,116,946.00	3.15	7.09	29.88	1.07	0.40	3.30	3.41
ม.ค 46	635,529.20	1,139,420.00	2.96	6.79	28.17	1.08	0.40	3.28	3.39
ก.พ 46	603,982.10	1,119,568.00	3.03	6.89	29.24	1.12	0.40	3.34	3.45
มี.ค 46	634,524.80	1,125,337.00	2.79	6.41	27.11	1.08	0.41	3.34	3.45
เม.ย 46	609,255.50	1,113,945.00	2.82	6.45	27.54	1.10	0.41	3.36	3.48
พ.ค 46	602,222.70	1,130,787.00	2.75	6.46	27.31	1.08	0.40	3.35	3.47
มิ.ย 46	609,289.30	1,098,241.00	2.64	6.10	26.62	1.05	0.41	3.44	3.56

หมายเหตุ:

C/D = อัตราส่วนเงินสดต่อเงินฝากเพื่อเรียก

ER/D = สภาพคล่องส่วนเกินต่อเงินฝากเพื่อเรียก

S&T/D = อัตราส่วนเงินฝากออมทรัพย์ ประจำ และเงินรับฝากอื่นๆต่อเงินฝากเพื่อเรียก

PN/D = อัตราส่วนตัวสัญญาใช้เงินต่อเงินฝากเพื่อเรียก

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทยและการคำนวณ

ตารางผนวกที่ 3 แสดงถึงการคำนวณของปริมาณเงินที่จะต้องหาจากระบบ

1.แบบจำลองการทำลายเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์อย่างง่าย	
$1/r_D$	R
1/0.06	305,000.00
	ปริมาณเงินที่ต้องหาจากระบบ(ล้านบาท)
	5,083,333.33

2. แบบจำลองการสร้างเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์ที่มีการไหลออกของเงินตรา มี 3 กรณี										
เดือน/ปี	C/D	ER/D	S&T/D	PN/D	ตัวคูณทวีทางการเงิน M_1	ตัวคูณทวีทางการเงิน M_2	ตัวคูณทวีทางการเงิน M_{2a}	ปริมาณเงินที่ต้องหาจากระบบในกรณีที่ 1(ล้านบาท)	ปริมาณเงินที่ต้องหาจากระบบในกรณีที่ 2 (ล้านบาท)	ปริมาณเงินที่ต้องหาจากระบบในกรณีที่ 3 (ล้านบาท)
ต.ค 45	2.91	8.20	32.71	1.14	0.35	3.28	3.38	106,724.56	999,592.78	1,030,643.67
ก.ย 45	2.79	6.64	29.68	1.09	0.40	3.53	3.64	121,844.62	1,075,510.29	1,110,431.21
ต.ค 45	2.86	6.78	30.38	1.11	0.40	3.53	3.64	121,374.60	1,076,222.14	1,111,216.49

ประวัติผู้เขียน

นาย ผาสุข จันทศร เกิดเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2510 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาเศรษฐศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง วิชาเอกการคลัง เมื่อปี 2532

ประวัติการทำงาน ได้ทำงานเป็น พนักงานบริหารเงิน แผนกปฏิบัติการต่างประเทศ ส่วนบริหารเงินต่างประเทศ ธนาคารกรุงไทย มหาชน จำกัด ในปี พ.ศ. 2533 และเข้าศึกษาในระดับปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ วิชาเอกการเงินการคลัง เมื่อปี พ.ศ. 2543 ปัจจุบันทำงานในตำแหน่ง รองผู้อำนวยการฝ่าย ฝ่ายบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน ธนาคารกรุงไทย มหาชน จำกัด